

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ - СКОПЈЕ
Институт за педагогија

**Последипломски студии по менаџмент во
образованието**

***МЕНАЦИРАЊЕ НА ОЦЕНУВАЊЕТО НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ
ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ***

- магистерски труд -

Ментор:

Проф. д-р Вера Стојановска

Изработил:

Радмила Стрмбова Балаж

Скопје, 2013

Содржина

Вовед.....	5

I дел

Теоретски пристап кон проблемот на истражувањето

1. Историски развој на оценувањето на постигањата на учениците.....	10
1.1. Процес на традиционално оценување.....	15
1.1.2. Слабости на традиционалното оценување.....	17
1.2. Почетоци на современо оценување.....	18
2. Субјекти во воспитно-образовниот процес.....	22
3. Етички кодекс за оценување на постигањата на учениците.....	23
4. Училишна политика во оценувањето.....	28
5. Компетенции на наставникот за оценување на постигањата на учениците.....	36
6. Видови проверување и оценување на постигањата на учениците.....	41
6.1. Видови проверување и оценување според целта и времето на изведување.....	42
6.2. Видови проверување и оценување според тоа кој го изведува оценувањето.....	43
6.3. Видови проверување и оценување според вклученоста на учениците во оценувањето.....	44
6.4. Видови проверување според методот/начинот на неговото изведување.....	47
6.4.1. Усно проверување	47
6.4.1.1. Предности и недостатоци на усното проверување.....	52
6.4.2. Писмено проверување.....	54
6.4.2.1. Традиционални форми на писмено проверување.....	54

6.4.2.2. Предности и недостатоци на традиционалните форми на писмено проверување.....	57
6.4.3. Писмено проверување со помош на тестови на знаења.....	59
6.4.3.1. Предности и недостатоци на проверувањето со помош на тестови на знаења.....	60
6.4.4. Писмено проверување со помош на прашања од есејски тип.....	63
6.4.4.1. Предности и недостатоци на проверувањето со есејски прашања.....	65
7. Образовни стандарди.....	67
8. Критериуми за оценување на постигањата на учениците.....	69
8.1. Видови критериуми според структурата.....	71
8.2. Видови критериуми според начинот на нивното утврдување.....	72
9. Норми.....	74
10. Принципи на следење, проверување и оценување.....	75
11. Ученичко портфолио.....	83
11.1. Видови ученички портфолија.....	85
12. Релевантни истражувања за оценувањето на постигањата на учениците.....	87

II дел

Методологија на истражувањето

1. Предмет на истражувањето.....	94
2. Значење на истражувањето.....	97
3. Основни поими содржани во предметот на истражувањето.....	99
4. Цел и карактер на истражувањето.....	108
5. Задачи на истражувањето.....	109
6. Хипотези.....	110
7. Варијабли на истражувањето.....	112
8. Методи, техники и инструменти на истражувањето.....	112

9. Примерок на истражувањето.....	114
10. Организација на истражувањето.....	117
11. Статистичка обработка на податоците.....	118

III дел Резултати од истражувањето и нивна интерпретација

1. Анализа и интерпретација на резултатите од анкетањето на наставниците....	120
2. Анализа и интерпретација на резултатите од анкетањето на родителите/старателите.....	158
3. Анализа и интерпретација на резултатите од анкетањето на учениците.....	176

IV дел Заклучни сознанија и констатации

Општи заклучоци.....	190
Користена литература	199
Прилози.....	204
Прашалник за наставници	205
Прашалник за родители.....	215
Прашалник за ученици.....	221

Вовед

Во севкупната образовна дејност на основните училишта влегуваат повеќе активности како што се: следење, проверување, мерење, оценување и вреднување на постигнувањата на учениците. Со реализирање на овие активности ќе дојде до постигнување на планираните цели. Следењето, проверувањето и оценувањето (вреднувањето) се интегрални елементи на воспитно – образовниот процес и секогаш биле тема која предизвикувала интерес и дискусија и кај наставниците и кај учениците и родителите. Најголемо внимание предизвикуваат, особено прашањата во врска со *објективноста на оценките на учениците*. Меѓутоа, во последно време, откако во нашата земја започна поцесот на внатрешно иновирање на основното и на средното образование, прашањата во врска со оценувањето станаа побројни и покомплексни.

Некои автори различно ги дефинираат поимите следење, мерење и вреднување.

Под поимот *следење* се подразбира различен вид на постапка, техника и инструмент за утврдување, развоен тек и степен на остварување на одредени педагошки дисциплини во воспотно-образовните установи.

Со *мерењето* се утврдуваат количинските односи помеѓу педагошките појави. *Под мерење се подразбира константен количински однос помеѓу некои педагошки појави*. Општото значење на поимот мерење е употребување две величини, од кои едната е мерна единица. Меѓутоа ова поимно одредување не е приоритетно педагошко вреднување. Затоа е прифатено педагошкото мерење како константен количински однос помеѓу дадени педагошки појави. Мерењето се утврдува со поставување на прашањето *”колку”*- на пример колку задачи учениците решиле, колку страници од некој текст прочитале, што научиле од тоа и слично ?

Следењето го поставува прашањето: Како учениците учат? (настава, слободни активности, учењето дома), Како наставниците работат? (организација на часот и слично).

Вреднувањето е процес преку кој се проценува вредноста на продуктот или практичната оспособеност на ученикот (на пример, процена на пишувањето на еден ученик во однос на пишувањето на другите ученици) и слично.

Постојат големи разлики помеѓу мерење и вреднување. За разлика од мерењето со кое се констатира количинскиот однос, односно со кое се споредуваат знаењата помеѓу учениците, со вреднувањето се констатираат широки промени во развојот на личноста. Вреднувањето се доведува во врска со многу други фактори кои го дефинираат и влијаат на успехот на ученикот, на пример: во какви услови живее ученикот, какви се неговите објективни и субјективни можности и слично. Исто ниво на знаење кај два ученика може да биде различно, да варираат училишните оценки, ако е еден од нив под тешки објективни услови или со пониски способности ќе вложува максимален напор за да постигне одреден резултат, за разлика од другиот кој има подобри услови и поголеми способности. Вреднувањето на одредени педагошки величини како на пример, ниво на знаење, зависи од многу други фактори: објективните можности, работните навики, напорна работа, вложениот труд, субјективните можности, нивото на ментални способности и слично. Ако некој можел повеќе, а тоа не го постигнал неговото знаење зависи од неговите субјективни способности, од објективните услови, но со негово поголемо залагање ќе оствари повисоки резултати.

Оценувањето во училиште е мерење, се мери ученичкиот успех. Така се споредува успехот на еден ученик со успехот на друг ученик.

Оценувањето е сознаен процес, во кој во голема мера е застапено индиректното мерење, при што оценувачот всушност наставникот не располага со строго определени мерни единици. Оценувањето не може да се замисли без

споредување. Преку споредувањето се утврдува односот меѓу постигнатото и целите. Тоа е вистинскиот предмет на процесот на оценување.

Оценувањето е процес на давање на судови за постигањата на ученикот во одредено подрачје, а тоа се оценките, како резултат на процесот на оценување.

Со процесот на оценување се врши селекција на успешното и неуспешното, позитивното и негативното оценување, поаѓајќи од утврдените стандарди и критериуми. Всушност, со следењето и проверувањето се спознава и утврдува состојбата со постигањата и позитивните промени кај учениците, а со оценувањето се утврдува нивната вредност.

Важноста на оценувањето во наставниот процес е од огромно значење поаѓајќи од фактот дека истото е клучна компонента за правилно спроведување на воспитно – образовниот процес.

Поаѓајќи од ставот дека наставникот е клучен фактор за квалитетот на наставата, што значи и за квалитетот на оценувањето, затоа треба да се работи на подобрување на оценувањето на учениците.

Менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците е процес на управување, организација, осмислување, спроведување на процесот на оценувањето од страна на наставникот – менаџер, со цел да се проверат постигањата на учениците за остварување на подобри резултати.

Менаџерскиот тим на училиштето има приоритетна улога во обезбедувањето на услови, организацијата, реализација и вреднување на наставниот процес. Тоа ќе се постигне со изготвување и спроведување на училишната политика за подобрување на оценувањето која има за цел да го унапреди постојниот систем на училишното оценување за да го подобри

поучувањето и учењето и да придонесе за оптимален индивидуален напредок на секој ученик.¹

Токму овој проблем не поттикна да го истражуваме процесот на оценувањето на учениците во основното образование (во одделенска и предметна настава), примената на новите начини на оценување на учениците (самооценување и оценување од соученици), изработката на портфолио за секој ученик, запознавање на учениците со критериумите за оценување, дисциплината и сл.

Со оглед на тоа што, наставникот е клучниот фактор за квалитетот на наставата и за квалитетот на постигањата на учениците, односно оценувањето, со ова истражување ќе се настојува да се осознае како наставниците го менаџираат оценувањето на учениците во воспитно-образовната практика во основното училиште. Наставниците треба практично да знаат како да ги воведат и применат новините во образованието, современите методи на оценување (аналитичко самооценување на ученикот и оценување од соученици) со цел за подобрување на квалитетот на постигањата на учениците, подобро и поквалитетно оценување.

---

¹ Гоцевски, Т. (2003). *Образовен менаџмент*. Битола: Киро Дандаро. стр.272

I дел

Теоретски пристап кон проблемот на истражувањето

1. Историски развој на оценувањето на постигањата на учениците

Наставата спаѓа во најстарите човекови активности. Таа имала важна улога во најстарите цивилизации: во Кина, Вавилон, Индија, Египет, Спарта, Атина, Рим итн.

Оценувањето како организирана планска дејност е старо колку и самите училишта.

Со развојот на општеството и општествената заедница и нужната диференцијација на човечкото искуство, потребата од неговото пренесување на младите генерации се јавува потребата од организирање, вреднување, оценување, планско оспособување на младите за животна пракса, а воедно е зголемено и значењето на вреднувањето и оценувањето во воспитно – образовниот процес во училиштата. Пошироките простори за пракса заземале се поголема улога и во вреднувањето и оценувањето на работата.

Во **робовладетелската држава Спарта и Атина** негувани се специфични општествени вредности.

Општествените околности во Спарта придонесувале да се развијат целосно војничките способности и вештини и некои посебни црти на личноста (сила, издржливост, итност и сл.)

А во демократската држава Атина каде се негувале науката и филозофијата, целосно се развиле говорот, писменоста, музиката и други културни вредности и квалитети.

Атина имала многу развиена наука, економија и уметност. На таа богата основа се развивала и наставата. Постоел систем на училишта во кои се образувале младите од седмата до дваесетата година.

Во атинските училишта младите учеле доброволно, без принуда. Во учењето преовладувале вежбањето, механичкото повторување и имитирање на наставникот.

Во *стариот Рим* постоеле три видови на училишта. Во основните училишта учениците учеле да читаат, пишуваат и сметаат. Во граматичките училишта се изучувал грчкиот и латинскиот јазик, поезијата и се вежбало говорништвото. Тоа биле пред се стручни училишта кои биле наменети за подготвување на чиновници. Реторските училишта биле на хиерархискиот врв, а во нив се изучувала филозофијата, говорништвото, правото, математиката и астрономијата. Училиштата во Рим биле предодредени на практичните потреби. Помеѓу нив и атинските училишта имало многу сличности, бидејќи римјаните од атињаните го презеле сфаќањето за улогата на наставата и методскиот пристап во работата со учениците.

Средниот век претставувал период на застој во развојот на наставата. Во феудалното општество идеалите ги диктирала црквата, настојувајќи во свеста на луѓето да го всади сфаќањето дека земскиот свет е “долина на плачот” и дека служи само како подготовка за вечниот живот на “оној свет”. Науката, културата и школството биле под “црквената капа” и служеле за пропагирање и зацврстување на религиозната идеологија кај народот. Црквените училишта подготвувале свештенички кадар.

Во *феудалното општество* во кое биле нагласени општествените разлики, вреднувањето имало посебно нагласена селективна улога. Многу строгите испити кога се примал калфа, чираци и цехови, постоела желба да оневозможуваат нагло ширење на поедини занаети, а со тоа да обезбедат висока конкуренција и поволна цена на своите услуги. Поради ограничениот број на ученици плаќањето на посебна надокнада за упатување во работата во острата селекција била со многу строги критериуми кои претходеле на прогласување калфа за мајстор. Овие испити се како посебни облици на вреднување на степен на оспособување за самостојно обавување поединечни занаети, се состоел и од практичен дел – изработка пример на одреден предмет, а работата е проценувана од голем број на испитувачи.

Во *средновековните црковни школи* прв пат се среќава испит како облик за вреднување на знаењата на ученикот и студентот.

Уското испрашување прв пат се среќава на универзитетот во Болоња во 1219 год. На Сорбона кандидатите на крајот на 18 век ги бранеле своите тези на усниот испит во склад со барањата, формалната логика, писмениот испит како посебна техника на вреднување е применето на Тринити колеџ во Кембриџ во 1702 год. подоцна оваа форма на проверување на знаењата била применета и во другите училишта.²

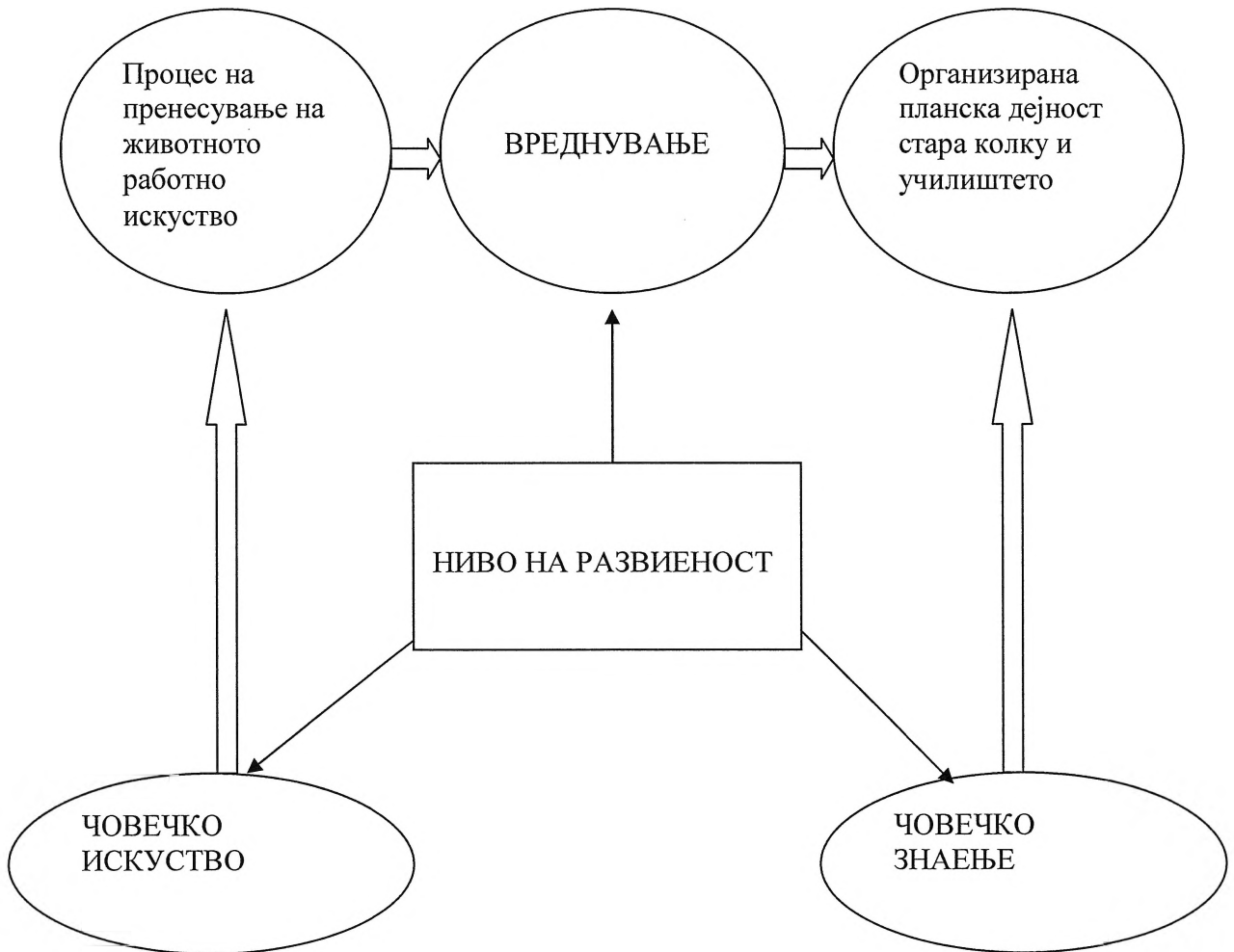
Карактерот и начинот на вреднувањето се поврзани со општествените вредности на владеечкиот систем и со воспитно – образовните цели и задачи, со училишните методи, облици и средства за организација на воспитно – образовната дејност, а воедно со нив е поврзана концепцијата на системот за вреднување и реализација на поставените цели и задачи.

Во *сколастичките училишта* се применувал авторитативниот метод на предавање кој бил многу карактеристичен. Во времето кога е нагласена доминацијата на црквата и нејзините вредносни карактеристики, каде религијата била основна сколастичка настава разбирливо е тоа што авторитативниот метод, предавањето настава и учењето напамет на црковните догми било толку прифатено и имало големо влијание и врз начинот на вреднување на работата на ученикот. Се сметало дека ученикот совладал одредено градиво само ако знае да повтори писмени и усмени извори. Во овој период не се очекувало, ниту пак е вреднувана иницијативата, оригиналноста, напротив поголема важност се придавало на учењето напамет од зададен текст.

---

² Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*. Београд: Завод за учебнике и наставна средства. Учитељски факултет. стр. 356

Ваквиот метод на учење напамет се задржал доста долго во поедини земји (Англија и САД) се до средината на 19 век. Методот на работа бил таков да наставникот чита текст на таблата, а учениците постепено да го запомнат, што ја спречувало самоиницијативноста и оригиналноста на ученикот. Ваквата концепција на наставата влијаела и на вреднувањето на знаењата како репродукција на сторителот без никаква активност на ученикот во процесот на работата и учењето.

Слика бр. 1. На сликата е прикажана диференцијација на вреднувањето од аспекти на ниво на развиеноста на човечкото искуство и знаење.

1.1. Процес на традиционално оценување

Основниот *традиционален начин на оценување* на постигањата на учениците потекнува уште од 16 век. Првите податоци на традиционалното оценување ги истакнува Војислав Младенович, истите потекнуваат од училишните документи од 16 век од државните испити (examen) од кои вредните ученици биле наградени и истакнати. Во училишните прописи “Саксонски школски рад” се предвидувало задолжително одржување на испити секое полугодие, за на крајот на вредните ученици да им се дадат награди (замичке), додека за лошите ученици било предвидено казнување и изрекување на опомена.

Во 1559 год. за прв пат како задолжителни биле воведени каталози и некои видови на *свидетелства*.³

Во рамките на сите овие залагања за *унапредување на оценувањето на работата на ученикот*, се појавуваат и потреби за секојдневно повторување, како најприфатливи биле испитите за преминување во поголемо одделение. Волф бил заслужен за воведувањето на училишниот дневник во кој бил забележуван успехот на учениците од страна на наставниците, работата во домот, ученичките навики за работа и сл. Штрум е заслужен пак за утврдување на подобри мерки за оценување на напредокот на ученикот во училиштето.

Постоеле и така наречени јазични училишта. Во јазичното училиште постоел облик на систематско оценување кое било поврзано со натпреварување. Учениците добивале одредено место на ранг листа според постигнатиот успех. Зависело од наставничките сфаќања, најдобрите ученици добивале награди, а најслабите ученици биле распоредувани во така наречени “магарешки клупи”.

---

³ Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*. Београд: Завод за учебнике и наставна средства. Учитељски факултет. стр. 359

Рангирањето на ученичките знаења кое за прв пат е применето во ова училиште имало впечаток на *косно нумеричко оценување*, кое со мали измени се задржало и до денес.

Во 17 век во *Готи* се воведени задолжителни испити. Резултатите од ученичката работа се вреднувани во вид на годишна испитна табла со имињата на учениците и податоците за надареноста, напредокот на ученикот во работата, ученичките изостаноци и слично. На учениците се давало свидетелство за постигнатиот успех и тоа на крајот на годината.

На овој систем на вреднување со рангирање му претходело нумеричкото оценување со различна бројна скала. Овој систем се почесто се воведувал во училиштата во 18 и 19 век.

Фазата на оценување со нумеричка скала се почесто се применувала и настојувала да премине од глобален, општ и поетапно во диференцирано оценување на успехот на учениците по поедини наставни предмети.

Преминувањето од глобалното во диференцираното оценување е условено од диференцијалното човечко искуство и знаење. На овој вид на оценување се спротиставил *Хајнрих Песталоци* и многу строго го критикувал. Тој сметал дека “учителот со љубов треба да им помогне на учениците во нивниот интелектуален развој, во договор и соработка со родителите, а не да работи на сметање на нивниот успех”.⁴

Системот на нумеричко оценување и покрај големите критики и залагања да се измени и да се осовремени, сеуште е доминантен начин на оценување во голем број на училишта, а во некои сеуште е и единствен начин на вреднување на работата на ученикот.

---

⁴ Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*. Београд: Завод за учебнике и наставна средства. Учитељски факултет. стр. 359

Ова се објаснува со тоа што постоело несогласување помеѓу забрзаниот развој на општеството и промените во училиштата кои се многу бавни. Вреднувањето на основното усно и писмено испрашување кое потекнува уште од језуитските училишта, до ден денес е во многу земји доминантен начин на оценување на постигањата на ученикот. Сепак овој систем на оценување на постигањата на учениците има големи недостатоци.

1.1.1. Слабости на традиционалното оценување

Постојат голем број фактори кои училишното оценување го прават необјективно. Често за добивање на реална оценка важно е кој наставник го испрашува ученикот, отколку со колкав фонд на знаења ученикот располага навистина.

Од досегашните истражувања што се направени утврдено е дека училишните оценки се доста слаби инструменти кои не се секогаш важни индикатори за знаењето на ученикот. Постојат голем број на фактори кои влијаат на оценките како мерни инструменти, фактори кои зависат од предметите на оценувањето и фактори кои зависат од техниките на испрашувањето.

При оценувањето на постигањата на учениците за добивање на оценките е важно кога ученикот се испрашува со колкав фонд на знаење располага.

Наставниците во училиштето не ги оценуваат знаењата, туку одговорите на учениците. Знаењата на учениците не се мерат директно, туку индиректно преку ученичките одговори. Одговорот на ученикот често не е адекватен со неговите знаења. Одговорите на учениците најчесто се нејасни, непрецизни, различни фактори влијаат на квалитетот на ученичкиот одговор, затоа и најчесто одговорот на ученикот не соодветствува со неговото знаење. На моменталниот одговор на

ученикот влијаат неговата психичка состојба, напнатост, трема и слично. Одговорите на учениците не се само резултат на знаењата на учениците, туку и на другите способности на ученикот: начинот на кој го дава одговорот, способност за снаоѓање, брзо реагирање и слично.

Најважна причина за нееднаквото оценување на постигањата на учениците, истражувачите сметаат дека се неодредените критериуми. Секој наставник има своја скала на оценување на постигањата на учениците. Наставниците оценувањето го вршат на тој начин што за мерење на исти особини употребуваат мерни инструменти со исто име (оценки), а со различни вредности. Во текот на наставата се изградуваат критериуми за вреднување на резултатите од учењето со кои се настојува што повеќе да се објективизира оценувањето. Во услови на отсуство на официјално пропишани критериуми оценувањето во училиштата ќе се врши според критериуми што сами ги формираат наставниците. Без оглед за каков вид на критериуми станува збор, тие се многу субјективни, променливи од наставник до наставник, па, дури и кај ист наставник во различни периоди или за различни групи на ученици. Тие се повеќе произволно определени, отколку што се стручно засновани. Оттаму и не е чудно што зад исти бројчани оценки во различни училишта и од различни наставници не стојат еднакви вредности (знаења, способности, вложени напори и сл.).⁵

1.2. Почетоци на современото оценување

Во средината на 19 век во Англија и во Сад се развил проект за воведување на *писменото проверување* на постигањата на учениците.

---

⁵ Попоски, К. (1996). Современи сфаќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Скопје: Просветен работник. стр. 190

Хорес Мен во Бостон во 1845 год. се залагал за запоставување на усмените испрашувања и за воведување на писменото испрашување, кое според него е :⁶

- Непристрасно
- Правилно спрема ученикот
- Според нив темелно се проверува знаењето отколку со усменото испрашување.
- Се оневозможува да наставникот се меша во ученичкиот одговор.
- Со него се утврдува сигурниот квалитет на наставничката работа. Овој проект дал добри резултати.
- Се спречува фаворизирање на посебни ученици.
- Резултатите од тестот се достапни за контрола.
- Се овозможува на други лица увид во адекватноста и квалитетот на испитните прашања.

Овој проект имал големо влијание за воведување на писменото проверување на постигањата на учениците.

Во историјата на педагогијата се смета дека *Џорџ Фишер* во 1864 год. во Англија бил прв против традиционалниот начин на вреднување и сметал дека најбитно е да се воведат објективните техники и инструменти за вреднување на успехот на учениците.⁷ Во припремањето на прашањата по историја, математика и други предмети од природните науки, учениците да одговараат со „да,, и „не,,

---

⁶ Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*. Београд: Завод за учебнике и наставна средства. Учитељски факултет. стр. 361

⁷ Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*. Београд: Завод за учебнике и наставна средства. Учитељски факултет. стр. 361

односно примена на квантитативните методи на мерење на постигнатиот успех на учениците.

Квантитативните методи за вреднување на постигнатиот успех на учениците се врзуваат и за **Ц. М. Рајс** кој *разработувал постапки за проверување на способноста на читањето кај децата.*⁸ Неговото залагање претрпело остри реакции, како што вели тој периодот на инкубацијата траел од 1897 до 1906 год. Ц. М. Рајс е значаен и за објавувањето на првите Бинеови скали за интелигенција. И понатаму се развивале објективните методи и техники за вреднување на успехот на учениците кои се поврзани со работата на Торндајк и неговите ученици, кои ги објавиле и првите стандардизирани скали и тестови за проверка на знаењата.

---

⁸ Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*. Београд: Завод за учебнике и наставна средства. Учитељски факултет. стр. 361

2. Субјекти во воспитно-образовниот процес

Воспитно-образовниот процес не зависи само од наставникот (воспитувачот) како креатор на наставата, туку и од учениците (воспитаниците). Односот на наставникот и ученикот треба да се темели на взаемно (не еднострано) признавање и почитување на личноста и човековото достоинство.

Во воспитно-образовниот процес постојат два субјекти: *ученик* – кој се образува и воспитува и *наставник* – кој како стручно лице е одговорен за резултатите од воспитно-образовната работа.

Воспитно-образовниот процес претставува постојан однос на субјект спрема субјект, наставник спрема ученик и обратно. Тоа е однос помеѓу субјектите во наставниот процес без кој нема воспитание. Како ќе се одвива наставниот процес пред се зависи од личноста на наставникот (воспитувачот), но и од ученикот (воспитаникот). Наставникот не смее да им ги наметнува на учениците својата волја и ставови, напротив тој треба да им помага на учениците, да ги поттикнува, бодри, насочува во усвојувањето на наставните содржини. А, учениците да спознаваат, делуваат и прифаќаат во насока на постигање на повисоки знаења. Колку е поголема соработката помеѓу наставникот и учениците и оценувањето на постигањата на учениците ќе биде покоректно, а толку повисоки ќе бидат и постигањата на учениците.

Кога е во прашање оценувањето на постигањата на учениците, тие се најмногу засегнати кога тоа не е коректно и фер. Квалитетот во оценувањето на постигањата на учениците и користењето на резултатите од оценувањето, покрај што е засновано на стручното и професионално знаење на наставниците, нивното однесување, способности и вештини има и своја морална страна. Оценувањето не е само стручна, туку и морална активност која влијае пред се на учениците, но и на наставниците и родителите.

Од етички аспект гледано многу е важно информациите од оценувањето да не бидат употребени на начин со кој што ќе се повреди личноста на ученикот. Оценувањето е премногу суптилна и одговорна работа, бидејќи станува збор за моралните особини на секој ученик, за неговите знаења и слично. Наставникот редовно треба да ги известува учениците за своите оценки, но прашање е кога оценката треба да му биде соопштена само на ученикот, а кога и како пред своите соученици. Од друг аспект пак гледано, во процесот на оценувањето на постигањата на учениците, другите субјекти (родителите, стручните соработници) треба да го поддржат наставникот за тој да може оценувањето да го изведува максимално професионално и одговорно.

3. Етички кодекс за оценување на постигањата на учениците

Во нашите основни училишта покрај *Упатствата за оценување на постигањата на учениците*, во кои се дадени насоки за наставниците за начинот на изведување на процесот на оценување на учениците, изработен е и *Етички кодекс* за оценување на постигањата на учениците.

Етичкиот кодекс се однесува на сите субјекти вклучени во наставниот процес, кои директно или индиректно учествуваат во процесот на интерното (внатрешно) оценување на постигањата на учениците или пак се задолжени за прибирање, обработка, чување и користење на резултатите и податоците од оценувањето.

Етичкиот кодекс е изработен и се однесува на моралната и професионална одговорност на:

* службениците во институциите надлежни за образованието на државно и на локално ниво;

- * директорите и стручните соработници во училиштата;
- * наставниците кои го спроведуваат процесот на оценување;
- * родителите/старателите на учениците;
- * учениците, чии постигања се оценуваат.

Кодексот е изработен со *цел*:

- * да помогне за заедничко разбирање на етичкото оценување на сите заинтересирани за наставниот процес;
- * да ја зголеми етичноста во оценувањето на постигањата на учениците, а со тоа и довербата во образовниот систем;
- * да го подобри професионалното однесување на вработените во образовниот систем кои придонесуваат за повисоки постигања на учениците;
- * да ги поттикне вработените во образованието да разговараат меѓусебно и да ја проценуваат етичноста во оценувањето на постигањата на учениците и слично.

Во Кодексот се дадени основните начела и принципи за етичкото однесување и за одговорноста на секоја група субјекти во врска со процесот на оценувањето. Меѓутоа, имајќи во предвид дека однесувањето на секој од нив во практиката, во голема мера, е условено и од однесувањето на останатите субјекти, тогаш сите тие се условени на меѓусебна соработка и безусловно користење на Кодексот.

Прифаќањето на одредбите на Кодексот за етичко однесување и придржувањето кон нив е прашање на личниот систем на морални вредности и прашање на совест на секој поединец што е активно вклучен во процесот на оценувањето на постигањата на учениците.

При прифаќањето на Етичкиот кодекс за оценување, учесниците во процесот на оценувањето се раководат од следниве лични вредности:

- * демократичност;
- * почитување;

- * праведност;
- * интегритет;
- * чесност;
- * храброст.

Во подобрување на етичноста во оценувањето етички е ако секој си појде од себе си.

Етички определби на сите вклучени во процесот на оценувањето:

* *Службениците* во институциите надлежни за образованието на државно и локално ниво прифаќаат:

- навремено да изготват и донесат квалитетни нормативни акти (закони, правилници, кодекси) со кои ќе се регулира оценувањето на напредокот на учениците, а воедно и за нивната примена во практиката;
- навремено и непристрасно да реагираат на приговори, жалби, молби и слично во врска со оценувањето на постигањата на учениците, за чие разрешување се надлежни (поднесени од учениците и до нивните родители);
- информациите (резултатите) од оценувањето, што им се службено достапни да не ги користат за наменски цели или на начини кои ќе доведат до негативни последици за учениците;
- професионалната позиција да не ја користат во приватни цели поврзани со оценувањето во некое училиште или на некој ученик.

* *Директорот и стручните соработници* во училиштата прифаќаат:

- да создаваат и негуваат култура на правилно и фер оценување во училиштата;
- да ги заштитуваат правата на приватност во оценувањето на постигањата на учениците;

- да спречат било каква злоупотреба на резултатите од оценувањето на постигањата на учениците во училиштето;
- да овозможат праведен процес на жалби во врска со оценувањето.

* Наставниците прифаќаат:

- да бидат непристрасни, објективни, позитивни, отворени и подготвени да им дадат поддршка и помош на учениците во процесот на оценување на нивните постигања;
- во процесот на оценување да ја почитуваат личноста на ученикот и на неговите родители;
- со своето однесување во процесот на оценувањето да промовираат високи морални вредности и да претставуваат пример за учениците;
- да ја избегнуваат секоја ситуација што може да претставува конфликт на интереси, непристрасно и непринципиелно однесување во процесот на оценувањето;
- да не прифаќаат секаков вид на интервенција или поткуп понуден со цел да дадат оценка различна од заслужената;
- да се спротивстават на неетичкото однесување на другите субјекти во процесот на оценувањето (ученици, родители, колеги и сл.);
- да постои соработка со колегите со цел да се подобри оценувањето;
- при процесот на оценување да не прават дискриминација на учениците по кој било основ (национална, верска, полова, расна, социјална состојба и слично).

* Родителите прифаќаат:

- да го поддржуваат учењето на своите деца преку залагање за фер оценување;
- да ги почитуваат советите и одлуките на наставниците во врска со оценувањето на постигањата на нивните деца;

- кај своите деца (учениците) да поттикнуваат чесен и фер однос и со своето однесување да бидат пример за децата;
- кај своите деца да ги препознаваат и попречуваат евентуалните обиди со недозволените постапки да добијат поповолна оценка од објективно утврдената.

* Учениците прифаќаат:

- да се залагаат за праведно и фер оценување на сите ученици и да се спротивстават на појави кои доведуваат до неправилно оценување;
- да ги почитуваат барањата и договорените процедури во врска со оценувањето и да се информираат за последиците од непочитување на правилата;
- да не поставуваат неприфатливи барања во врска со оценување на нивните постигања;
- да ги почитуваат советите на наставниците поврзани со оценувањето и усвојувањето на знаењата;
- да не се служат со недозволените постапки во текот на презентирањето на бараните знаења и вештини и да одбегнуваат да вршат било какво влијание (директно или индиректно) со цел некој ученик да се здобие со повисока оценка од реално заслужената.⁹

---

⁹ *Етички кодекс за оценувањето на постигањата на учениците. УСАИД во соработка со МЦГО. стр. 13*

4. Училишна политика во оценувањето

Процесот на оценување на постигањата на учениците му обезбедува на наставникот информации што му се потребни за да донесува значајни одлуки за наставата и за процесот на учењето – правејќи избор на образовните задачи, идентификувајќи соодветни наставни методи, планирајќи активности за учењето, избирајќи пригодни материјали, диференцирајќи го учењето и давајќи им на децата повратни информации колку добро ги решаваат задачите. Ваквите секојдневни активности го ставаат оценувањето во самиот центар на наставата и учењето.

Со цел да им се помогне на училиштата во креирањето на својата политика за оценувањето на постигањата на учениците во Законот за основно образование (1998) предвидена е обврска секое училиште да изготви *училишен план*.

Училишниот план претставува документ за образовната филозофија на училиштето, неговите цели и како тоа предлага нив да ги постигне. Тој се води од сите наставни планови и програми и на организацијата на училишните ресурси.¹⁰

Процесот на планирање е цикличен и тој им овозможува на училиштата да се вклучат во фазата што е релевантна за нивната состојба. Сите членови на наставничкиот колегиум треба да бидат вклучени во развојот, примената и преиспитувањето на политиката за оценување. Многу важно е политиката формулирана од училиштата редовно да се вреднува и преиспитува за да може континуирано да ги задоволува менливите потреби на училиштата и нивните ученици. Исто така и родителите/старателите треба да бидат вклучени во политиката на оценувањето на постигањата на нивните деца. Училишната политика за оценувањето ги одразува суштинските вредности и климата на училиштето.

---

¹⁰ Оценување на напредокот и постигањата на учениците. (1999). УСАИД, Скопје: Министерство за образование и наука, стр.8

Законот за основно образование налага училиштата редовно да ги вреднуваат знаењата на учениците и да доставуваат периодични извештаи за резултатите од евалвацијата до учениците и до нивните родители. Во исполнување на ова барање училиштата изготвуваат развојни процедури коишто обезбедуваат точен опис на напредокот и постигањата на децата.

Политиката на оценување, исто така треба да даде објаснување за тоа кога и како училиштето ќе ја користи ИКТ во оценувањето на учењето на децата, во бележењето и собирањето на информациите од оценувањето на постигањата на учениците.

Училишната политика треба да даде одговор на следниве прашања за училишната практика во оценувањето на учењето на децата:

- * Зошто треба да се оценува учењето на децата?
- * Што треба да се оценува?
- * Кога треба да се врши оценувањето?
- * Како треба да се оценува учењето на децата?
- * Каде треба да се бележат/евидентираат информациите од оценувањето?
- * Како треба да се бележат/евидентираат информациите од оценувањето?
- * Кој треба да биде известен за информациите од оценувањето?
- * Како треба да се известуваат другите субјекти за информациите од оценувањето?
- * Колку долго треба да се чуваат информациите од оценувањето?¹¹

Зошто треба да се оценува учењето на децата?

Оценувањето е дел од добрата настава и учење. Тоа му обезбедува на наставникот информации за да донесува одлуки за тоа што и како детето учи. Ваквите информации, пак од своја страна му овозможуваат на наставникот да ги

---

¹¹ Оценување на напредокот и постигањата на учениците. (1999). УСАИД, Скопје: Министерство за образование и наука, стр.72

одредува следните чекори во напредувањето на учењето на детето и на соодветен начин да ги прилагодува своите наставни стратегии и образовни активности. Примената на информациите од оценувањето за подобрување на наставата и учењето може да придонесе за поголемо задоволство во учењето и интересни искуства за децата, како и да придонесе за збогатено и корисно професионално искуство за наставникот.

Што треба да се оценува?

Одговорот на ова прашање се базира на целите на наставните програми по секое програмско подрачје/наставен предмет и на тоа што наставникот има намера да им помогне на децата да научат. Наставникот користи соодветни методи на оценување за да го измери степенот до којшто децата ги постигнале целите.

Кога треба да се врши оценувањето?

Оценувањето треба да се врши континуирано и да се обликува според возраста на детето и според фазата на неговото образование и развој. Погледот на детето кон светот и неговото искуство од учењето се повеќе холистички во првите одделенија од основното училиште. Наставните програми го нагласуваат значењето на поврзаните образовни искуства за помалите деца и сметаат дека со растењето на децата предметната настава им станува поразбирлива.

Со одредбите на Законот за основно образование (1998) и Законот за образование на лицата со посебни образовни потреби (2004) училиштето треба да ги обезбеди образовните потреби на сите деца, вклучувајќи ги и оние со пречки во развојот или со посебни образовни потреби да бидат идентификувани и задоволувани. Затоа, училишната политика на оценувањето треба да се осврнува и на улогата на дијагностичкото оценување и да ги специфицира дијагностичките

инструменти што треба да се користат, наставните средства и методи и сл. На исти начин треба да се делува и на извонредно способните деца.

Оценувањето во почетните одделенија претставува неформален и природен дел од интеракциите на наставникот и децата. Голем дел од оценувањето се врши преку следење односно набљудување на детето, разговори со детето и активно ислушување на детето во раличните образовни ситуации.

Бидејќи раната возраст претставува основа за натамошното учење важно е што е можно побргу да се идентификуваат оние деца кои имаат потешкотии во учењето. За да се овозможи ова училиштето треба да имплементира контрола на стекнатите знаења на децата. Контролата овозможува рана идентификација на потешкотиите во учењето и овозможува ефективна комуникација со родителите на детето.

Како со помалите деца, методите на оценување што се користат со децата во *средните и во повисоките одделенија* треба да бидат исто така опфатени во училишната политика. Воедно, треба да се документираат плановите за стандардизираното тестирање на училиштето. Училиштата треба да го задоволат минимумот барања за спроведување на стандардизираните тестови. *Политиката на оценување треба да одредува кои тестови ќе се користат, кога тие ќе се спроведуваат и како ќе бидат користени резултатите.* Тестирањето на почетокот на учебната година им овозможува на училиштата да планираат соодветни интервенции за одредени деца, додека пак, тестирањето на крајот на учебната година им овозможува на училиштата да донесуваат решенија во врска со распоредувањето на учениците во паралелките во врска со нивниот напредок, кои се базираат врз резултатите од оценувањето.

Како треба да се оценува учењето на децата?

Информациите што ги собира наставникот преку разните методи на оценување, во текот на одреден временски период, можат да му помогнат на наставникот да добие детална слика за напредокот и постигањата на секој ученик поединечно. Ова посебно се однесува на помалите деца, бидејќи нивното учење може во голема мера да биде поврзано со конкретна ситуација, поради тоа информациите од оценувањето (вклучувајќи ги резултатите од тестовите), се помалку веродостојни отколку што тоа е случај со поголемите деца.

Методите на оценување што ќе ги користи наставникот треба да соодветствуваат на целта на оценувањето и на возраста и развојните фази на децата. Исто така методите на оценување што се користат за собирање информации за децата не смеат на никаков начин да вршат дискриминација меѓу нив (по основ на верата, возраста, етничка припадност и сл).

Каде треба да се бележат / евидентираат информациите од оценувањето?

Во исполнувањето на одредбите на Законот за основно образование училиштата водат поединечна евиденција за образованието на децата додека тие го посетуваат училиштето. Тие им доставуваат на родителите извештаи од оценувањето кои содржат точни и јасно пристапни информации за напредокот и постигањата на децата. Училиштата водат три вида евиденција:

- *секојдневни белешки што ги водат наставниците;
- *досие за ученикот;
- *ученичка книшка.

Белешки што ги води наставникот

Секојдневните белешки што ги води наставникот за своите опсервации, забелешки и случки коишто се јавуваат за време на часовите и во училишниот двор

му обезбедуваат на наставникот дополнителни информации за детето и му помагаат поефектно да ги задоволува неговите индивидуални образовни потреби.

Ученичко досие

Ученичкото досие го користат наставниците за да ги бележат информациите за сите аспекти на учењето и развојот на детето. *Досието претставува концизен образовен историјат за напредокот и постигањата на детето во текот на секоја учебна година и затоа треба да се води досие за секој ученик.* Во него се чуваат документите внесувани од страна на одделенскиот наставник. Главни функции на ученичкото досие се:

*да им дава поддршка на наставниците и на учениците во следењето и структурирањето на учењето;

*да обезбедува информации во подготвувањето на извештаите за родителите;

*да обезбедува информации за наставниците коишто подоцна ќе го учат детето.

Ученичкото досие ги вклучува силните страни и потреби на детето, напредокот што тоа го постигнува и секое подрачје на образованието и развојот на коишто треба да им се обрне посебно внимание. Во ученичкото досие можат да се внесуваат и други корисни и релевантни информации, како што се детали за контактите со домот, запишувањето во училиштето, евиденција за редовноста на часовите, медицинска историја (онаму каде што има потреба), информации од посетата на предучилишната установа (доколку има посетувано) и материјали со резултатите од оценувањата (пр. решавани стандардизирани тест книшки).

Училиштето може да го води ученичкото досие во писмена форма (во папки) или во електронска форма. Доколку се води електронски, досието треба да биде придружено со отпечатени листови во посебна папка.

Ученичка книшка

Ученичката книшка претставува значаен елемент на ученичкото досие, бидејќи во неа се бележат најважните и карактеристичните информации за образовниот напредок и постигањата на детето (вклучувајќи ги неговите потреби, интереси и сл).¹² Главна цел на ученичката книшка е информирање на родителите за да можат да ги користат таквите информации во давањето помош на своите деца во учењето и така да ја зајакнуваат врската меѓу училиштето и домот. Ученичката книшка овозможува бележење на информациите од оценувањето два пати годишно. Во неа внесуваат белешки сите оние кои му предаваат на детето. Резултатите од оценувањето на постигањата на децата се бележат за да се олесни запознавањето на родителите, наставниците и другите субјекти заинтересирани за образованието на детето со најрелевантни и корисни информации за напредокот и постигањата на детето.

Како треба да се бележат / евидентираат информациите од оценувањето?

Информациите од оценувањето можат да се бележат во различни форми како бројчани оценки, описни оценки, листи за проверка, профили и наративни коментари. Наставниците треба да имаат во предвид дека коментарите треба да бидат објективни. Коментарите што се внесуваат во ученичкото досие и во ученичката книшка треба да бидат формулирани на позитивен начин со цел да се даде поддршка за натамошното учење и развој.

Информациите од оценувањето што ги содржи ученичкото досие и ученичката книшка треба да им бидат лесно достапни и разбирливи на сите заинтересирани корисници. Затоа е потребна јасност и доследност во бележењето и пренесувањето на информациите од оценувањето од еден на друг наставник во

---

¹² Оценување на напредокот и постигањата на учениците. (1999). УСАИД, Скопје: Министерство за образование и наука, стр.74

училиштето и при известувањето на родителите во различните фази од образованието на нивните деца во основното училиште.

Со кого треба да се споделуваат информациите од оценувањето?

Законот им дава право на родителите на учениците под осумнаесет годишна возраст да имаат пристап до сите лични податоци коишто се однесуваат на учениците, независно од тоа дали информациите се чуваат во електронска форма или во папки во среден систем за архивирање во училиштето.

Како треба да се споделуваат информациите од оценувањето со други субјекти?

Информациите од оценувањето треба да им бидат достапни на сите релевантни субјекти. При креирањето на училишната политика за оценувањето, училиштето треба да има предвид:

*Кому треба училиштето да доставува извештаи со информации од оценувањето?

*На кој начин ќе се врши известувањето со информациите од оценувањето?

*Колку често ќе се доставуваат извештаи со информации од оценувањето?

*Каква терминологија ќе се користи во извештаите со информации од оценувањето (која терминологија им е позната и на членовите на наставничкиот колегиум и на родителите на учениците)?

За резултатите од оценувањето родителите ќе бидат известувани два пати годишно во текот на секоја учебна година. Известувањето може да вклучува само средба со родителите или и средба и писмен извештај. Училиштето треба да одлучи за најсоодветното време за веквите извештаи и средби. Наставниците може да остваруваат неформални средби со родителите и надвор од ваквите формални состаноци.

Колку долго треба да се чуваат информациите од оценувањето?

Учениците можат да ги бараат информациите од оценувањето во текот на извесен број години откако ќе си отидат од училиштето. Затоа, важно е училиштата да ги чуваат ваквите информации на безбедно место за да им овозможат на поранешните ученици полесен пристап во кој било период се до нивниот дваесет и први роденден. Според Законот за заштита на податоците (Измените 2003) од училиштата може да се бараат информации од оценувањата. Информациите што се чуваат во компјутерите мора да бидат заштитени и треба да има ограничен пристап до нив. Притоа, треба да се изготват и резервни верзии на информациите, јасно обележани и чувани на сличен начин на безбедно место.

5. Компетенции на наставникот за оценување на постигањата на учениците

Со цел за подобрување на квалитетот и организацијата на наставата во основните училишта се налага потребата за постојано доусовршување на наставниците и потреба од посета на дополнителни обуки. Поголемиот дел од наставниците во основните училишта имаат две годишни студии за наставници на педагошките академии, на посебни студиски групи за одделенска и за предметна настава. Но, во последниве децении и во градинките и во основните училишта се повеќе се зголемува бројот на наставниците со високо образование. Ова е резултат на новите законски регулативи, но и на измените што се направени во наставните планови и програми на педагошките факултети.

Во училиштата за ученици со посебни потреби се вработени наставници со вишо образование или со завршени студии на дефектолошки факултет, како и

наставници со стручни квалификации за одделни наставни предмети и соодветно дефектолошко образование.

Со нормативните прописи за наставниците, воспитувачите и соработниците кои прв пат се вработуваат во основните училишта имаат обврска законски по една година да полагаат стручен испит, според програмата донесена од министерот за образование и наука по предлог на Бирото за развој на образованието. Со стекнувањето на статусот наставник во својот работен век, наставниците, воспитувачите, стручните соработници и директорите на училиштата имаат обврска да ги посетуваат семинарите што се предвидени за нивно педагошко усовршување. Усовршувањето на наставниците е во надлежност на високообразовните институции на кои се организирани студии за наставници. Меѓутоа, во практиката најголемите обврски за стручното и педагошкото усовршување на наставниците припаѓаат на Бирото за развој на образованието. Бирото за развој на образованието се залага за многу поорганизирано и постручно да се изготвуваат и реализираат современите програми за обука на наставниците за успешно воведување на измените во основното образование.

Според некои анализи што се направени утврдено е дека од нашата педагошка практика застапеноста на методските вежби на студентите во основните училишта е под европските стандарди. Освен ова, во ниту една образовна институција не се применуваат интервјуа и други постапки за проверување на мотивите и интересите на идните наставници, коишто подоцна можат предизвикаат сериозен проблем во директно во наставната практика. Многу научни созанија потврдуваат дека психолошката, педагошката и методската оспособеност на наставниците во училиштата, како и нивната мотивација за работа со деца се многу значајни фактори за подобрување на квалитетот на наставата и учењето.¹³

---

¹³ Концепција за деветгодишно основно воспитание и образование. (2007). Скопје, февруари, стр.50

Сите овие фактори укажуваат итна потреба на универзитетите да се донесат усогласени планови за иницијално образование на наставниците што ќе бидат во согласност со потребите за наставата во деветолетката, а пак запишувањето на студентите да се усогласи според потребите за наставен кадар во училиштата.

Ова е нужно да се спроведе бидејќи запишувањето на поголем број на студенти од утврдените квоти за исти профили доведува до следниве состојби во образованието: невработеност, предимензионирање на мрежата, неусогласеност на понудата и побарувањето на наставници за наставата во училиштата.

За подготовката на наставниците кои прв пат се вработуваат во училиштата, неопходно е едно годишно стажирање, по што следи полагање на стручен испит, кој се состои од два дела: теоретски и практичен. Практичниот дел подразбира реализација на наставни часови пред соодветна комисија која ја проценува работата на кандидатот, додека пак теоретскиот дел се однесува на проверка на знаењата на наставникот од методиката на наставата и правната регулатива во областа на основното образование. Секој наставник кој успешно ќе го помине ова скалило се смета дека е подготвен за реализација на наставата.

Оценувањето се дефинира како вреднување на работата и постигнатиот успех на ученикот со оцени. Тоа е тесно поврзано со проверувањето и претставува дел од целокупниот наставен процес, се остварува во сите фази на наставата и на сите наставни часови, а не само во одредени ситуации.¹⁴

Учениците се оценуваат по наставни предмети и по поведение. Оценките по наставните предмети се искажуваат со бројки, а по поведение описно.

За успешно менаџирање и управување со една воспитно-образовна институција потребен е кадар на наставници и менаџерски тим кои ќе ги поседуваат клучните компетенции значајни за процесот на оценувањето на

---

¹⁴ Никодиновска-Банчотовска, С. (2008). Професионалните компетенции на наставниците. Скопје, стр.93

постигањата на учениците. Бидејќи целта на нашето истражување е менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците, а тоа зависи од компетенциите (способностите) што ги поседуваат наставниците, ќе се задржиме на нив.

Наставникот е клучна алка во системот наречен оценување и со колкав успех ќе се применува оценувањето, во голема мера зависи од наставникот и неговите компетенции. Наставникот треба да биде оспособен за таа важна и сложена задача, бидејќи тој истовремено треба и да им ги толкува резултатите од оценувањето на постигањата на учениците на нивните родители.

За да постои успешно и правилно спроведено оценување на постигањата на учениците, потребно е секој наставник да ги поседува клучните способности поврзани со процесот на проверување и оценување:

- *Поттикнување свест кај учениците* дека не учат за оцена, туку за знаење;
- *Постојаност* – проверувањето и оценувањето да се реализираат во сите наставни фази и на сите часови, а не само на часови посебно наменети за тоа;
- *Оценувањето да биде резултат на подолготрајно следење* на ученикот од повеќе аспекти;
- *Учество на учениците во оценувањето* – наставникот да овозможи учениците да учествуваат во формирањето на сопствената оцена и оцената на другарот;
- *Објективноста при оценувањето* – еднакви критериуми за сите ученици;
- *Намалување на субјективните особености на наставникот* како мерен инструмент (ало-ефект, грешки на централна тенденција итн.);
- *Јавност при оценувањето*, односно оценување на секого пред сите, запознавање на оценетиот со оценката;

- *Оцената подлежи на промена, бидејќи наставната работа се одликува со трансформативност;*
- *Во предметната настава, оцената по еден наставен предмет е независна од оцената по друг наставен предмет.*¹⁵

Во “Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015” компетенциите што треба да ги поседува еден наставник за оценувањето на постигањата на учениците се наброени во неколку точки:

1. Да разбира и користи различни стратегии за оценување на континуираниот интелектуален, социо-емоционален и физички развој на учениците
2. Да ги вклучува учениците во различни активности за самооценување
3. Континуирано го следи, набљудува и анализира напредувањето на учениците
4. Води детални белешки за промените во учењето, однесувањето и комуницирањето на секој ученик
5. Формира база на податоци за напредувањето и постигањата на секој ученик
6. Комуницира и соработува со родителите и со своите колеги за да ги провери индикаторите на сопствените белешки
7. Негува висока професионална свест за сопствената одговорност во оценувањето на постигањата на учениците.

---

¹⁵ Полјак, В. (1990). Дидактика. Скопска књига. Загреб. стр. 138 - 139

6. Видови проверување и оценување на постигањата на учениците

Проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците во наставниот процес во основното образование се речиси, неделиви едно од друго. Тоа се два вида на активности кои секогаш се одвиваат по ист редослед: секое проверување завршува со некакво оценување – на секое оценување му претходи проверување. Не постои проверување само за себе, ниту може нешто да се оценува без претходно да се провери. Проверувањето, во крајна линија му служи на оценувањето. Проверувањето не мора секогаш да заврши со официјална оценка, туку само со тековна, формативна оценка чија цел е да се укаже колкаво е отстапувањето од очекуваното и да поттикне активности за можни корекции. Тоа, значи дека грешката е во тоа што не се прави разлика меѓу *оценувањето* – како сознаен процес, *оценката* – како негов резултат и *симболот, белешката (знакот)* со кој се искажува (изразува) оценката.

Кај усното проверување не може веднаш да се направи разграничување меѓу проверувањето и оценувањето, како два процеса, тие се одвиваат речиси истовремено – секој устен одговор веднаш се оценува како точен или неточен, се корегира или дополнува, наставникот оценува каков бил одговорот на ученикот и при тоа пак не мора да утврди и да регистрира официјална оценка. Меѓутоа, кај сите видови на писменото проверување јасно можат да се разграничат проверувањето и оценувањето. Прегледувањето на писмените творби, односно одговори на учениците од страна на наставникот е процес на проверување, на утврдување на исправноста на одговорите, одвојување на точните од погрешните одговори. Дури тогаш започнува процесот на оценување – севкупните одговори наставникот ги споредува со нормите и стандардите (критериумите) за оценување, ги анализира и ги оценува.

6.1. Видови проверување и оценување според целта и времето на изведување

Според *целта и времето* на изведување, постојат следниве видови на оценување :

Формативно оценување

Дијагностичко оценување

Сумативно оценување

Проверувањето и оценувањето може да се изведуваат за разни цели и во различни периоди од годината. На пример, во почетокот на учебната година тоа се прави заради спознавање на постојната состојба на учениците и се нарекува *дијагностичко оценување*, во текот на годината е составен елемент на процесот на учење и поучување како *формативно оценување*, а на крајот од одреден период од наставата (тримесечие, полугодие или на крај на учебната година) како *сумативно оценување*.

Формативното оценување е оценка за квалитетот на успехот (постигањата) на учениците, додека истите се уште во процесот на учење. Формативното оценување се користи да даде развојна поддршка за ученикот и повратни информации за процесот на учењето. Формативното оценување го утврдува напредокот на ученикот, дава повратна информација за зајакнатото учење и ги корегира грешките во учењето.

Дијагностичкото оценување се осврнува на постојаните тешкотии во учењето. Ако ученикот продолжи со неуспеси во читањето, математика или по некој друг предмет, тогаш се сугерира подетална дијагноза. Ги утврдува причините (интелектуални, физички, емотивни, опкружување) за постојаните тешкотии во учењето.

Сумативното оценување е оцена на квалитетот или вредноста на успехот (постигањата) на ученикот по завршување на дел од наставниот процес, обично доаѓа на крајот на наставната единица. Сумативното оценување е помалку корисно за планирање на секојдневните активности за учење од формативното оценување.

6.2. Видови проверување и оценување според тоа кој го изведува оценувањето

Според тоа *кој го изведува* оценувањето постојат :

Внатрешно проверување и оценување

Надворешно проверување и оценување

Проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците кое го вршат самите наставници кои ја изведуваат наставата во основното училиште се нарекува ***внатрешно (интерно) оценување***. Внатрешното оценување се применува често во сите земји, па и кај нас. Тоа е континуирано и се изведува како составен дел на наставниот процес. Наставниците добро ги познаваат учениците и се во состојба оценувањето да го планираат и приспособуваат на потребите. Но, внатрешното оценување има и слабости, како што се: субјективноста, неизедначени критериуми и слично. Внатрешното оценување, повремено и за одредени потреби може да го вршат и други лица во училиштето (директорот, училишниот педагог, психолог и сл.)

Надворешното (екстерно) проверување и оценување го вршат стручни лица надвор од основното училиште (експерти, надзорници и инспектори). Ова оценување се изведува кон крајот на учебната година и има карактер на завршно сумативно проверување и оценување. Но, може да се изведе и во секое време од учебната година, во зависност од целите на проверувањето.

Надворешното (екстерно) оценување ја зголемува и одржува мобилноста на учениците и наставниците. Со него се прибираат валидни и релевантни податоци, како основа за анализирање на состојбите, за вреднување на работата на училиштата и за планирање на идни активности.

За потребата на надворешните проверувања и оценувања постојат различни спротивставени мислења. Некои сметаат дека тие не се потребни, бидејќи не можат да го заменат внатрешното континуирано следење, проверување и оценување. Други пак, тврдат дека и покрај одредени слабости и тешкотии во изведувањето на ова оценување, надворешните проверувања се пожелни, добредојдени и неопходни. Ова особено важи за оние што се спроведуваат на крајот од одредени образовни циклуси (одделенска настава, деветто одделение, завршна година на средно образование и сл.). Во многу земји во светот постои систем на екстерно оценување, тоа се прави на различни начини: преку масовни тестирања, со присуство на надворешни овластени оценувачи на испитите во училиштата и сл. ¹⁶

6.3. Видови проверување и оценување според вклученоста на учениците во оценувањето

Според *вклученоста на учениците* во оценувањето постојат:

Заедничко проверување и оценување

Самопроверување и самооценување

---

¹⁶ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.183

Заедничко проверување и оценување

Процесот на проверување и оценување на постигањата на учениците е сложен комуникациски процес кој се одвива помеѓу наставникот (како проверувач и оценувач) и ученикот (како испитаник, оценуван субјект). Тоа е процес во кој постои двонасочна комуникација меѓу наставникот и ученикот. Како што наставникот има потреба од информации за тоа што прави, како работи и какви резултати постигнува ученикот, за да ја оцени неговата успешност (но и сопствената успешност како поучувач), така и ученикот има потреба од квалитетна повратна информација од наставникот (оценувачот) за да дознае во што е успешен, а во што не е. Според тоа и двата субјекти во наставниот процес имаат потреба од меѓусебна комуникација, упатени се еден на друг да разменуваат информации за она што го работат и постигнуваат. Ова е многу важно за односите меѓу наставникот и учениците. Затоа што, кога нивните заклучоци (оценки) се совпаѓаат, тогаш и односите меѓу нив се коректни, тогаш учениците се помобилни, расположени за соработка и желни да ги надминат слабостите и обратно.

Оценката што ја дава наставникот не мора секогаш да се совпаѓа со (само)оценката што за себе ја има ученикот. Ученикот ја прима информацијата – оценката од наставникот, ја интерпретира, ја трансформира според сопствените сфаќања и критериуми, едноставно ја претвора во сопствена – од него формирана оценка. Се разбира, таа може да биде прифатена и онаква каква ја дал наставникот, но може да биде изменета само делумно или целосно.

Токму усогласувањето на оценката од наставникот и самооценката на ученикот е основна цел на заедничкото проверување и оценување.¹⁷

---

¹⁷ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.190

Самопроверување и самооценување

Самопроверувањето и самооценувањето се компонента на самоспознавањето, кое вклучува оценување на самиот себе, на знаењата за себе, на своите постигнувања, знаења, способности, морални особини и постапки. Самооценувањето е еден вид на самоспознавање, во кое ученикот критички се однесува кон себе, тоа е однос кон себе и оценка, односно самооценка на сопствената личност. Самооценувањето на ученикот се однесува на тоа кога учениците известуваат сами за себе или самите се евалвираат (вреднуваат). Притоа, личноста себе си се гледа со очите на другите. Самооценувањето е израз на зрелоста на сопственото самоспознавање. Се јавува под влијание на оценувањето од околината, но и врз основа на оценувањето на резултатите од сопствената активност. Тоа може да биде *соодветно* – кога субјектот кон себе се однесува критички и реално ги проценува сопствените можности и постигања. Тогаш самооценувањето станува фактор на развојот на личноста. Но, самооценувањето може да биде и *несоодветно* – кога субјектот ги натценува или потценува своите можности и постигања и тогаш тоа не ја остварува својата развојна функција, односно претставува пречка за развој на личноста.

Една од функциите на оценувањето, што го врши наставникот е и оспособувањето на учениците за самооценување. Утврдено е дека и децата на 6 – 7 годишна возраст се способни за самооценување, ако во тоа се упатуваат постепено. *Предуслов за реално самооценување на ученикот е степенот на постигнатиот когнитивен развој: развојот на мислењето и говорот, разбирањето на поимите и значењето на временските релации и способноста за перципирање од позиција на друг – “гледање врз себе со туѓи очи”.* Веќе во второ и трето одделение учениците многу повеќе се пројавуваат со своите обиди за самооценување и во тоа се се поуспешни и релативно самостојни. Во исто време тие се докажуваат и како добри оценувачи и на постигањата на своите соученици.

6.4. Видови проверување според методот/начинот на неговото изведување

Во зависност од тоа како е организирано проверувањето, односно какви се заемните односи меѓу наставникот и учениците, како и од модалитетите во кои се материјализираат и пренесуваат информациите меѓу нив во процесот на проверување на постигањата, може да се говори за разни видови на проверување.

Познато е на пример, дека во одредено време може да се проверуваат постигањата само на еден ученик – *индивидуално проверување*, или на група ученици – *групно проверување*.

Прашањата и задачите наставникот може да ги поставува вербално (усно или писмено), а и учениците да одговараат *усно или во писмена форма*. Тогаш, обично се говори за разни форми на усно и писмено проверување, а кога учениците одговорите ги даваат во невербална форма (во вид на нивни практични активности, или изработки на конкретни предмети и слично) станува збор за практично проверување.

Во литературата може да се сретнат и други поделби, но споменатите се доминантни. Посебен вид на проверување, во потесна смисла на зборот, е следењето на постигањата на учениците со помош на методот на набљудување.

6.4.1. Усно проверување

Уското проверување е постапка на непосредна комуникација на наставникот и учениците, во која тој усно поставува прашања, а ученикот, исто така усно одговара. Овој начин на проверување се применувал секогаш и во сите видови настава, па и сега и до сокоро бил доминантен и неретко единствен. Употреблив е повеќе или помалку по сите наставни предмети. Тоа е еден вид дијалог меѓу наставникот и ученикот кој се води со одредена цел и е однапред

планиран (подготвени прашања, определена тема и време). За усното проверување во нашата практика се користат и термините испрашување и испитување.

Поставувањето прашања е моќно средство за поттикнување на развојот на креативното и критичкото мислење на учениците. И за наставниците и за учениците е важно да знаат да поставуваат квалитативно различни прашања. Водењето на разговор/дискусија со учениците со помош на квалитативно различни прашања им помага тие да се потсетат на претходното стекнато знаење и на тој начин, да го зајакнат владеењето со сржта на материјалот од наставната единица, да го продлабочат разбирањето, да развијат нови идеи и да се надградат на постоечкото знаење.¹⁸

Подготовките од страна на наставникот се неопходни ако се сака усното проверување да ја постигне целта и тоа да биде рационално. Особено е битно наставникот претходно да ги утврди содржините што ќе ги проверува, а од тоа ќе зависи каков разговор ќе води со учениците, какви прашања и барања ќе им постави и кои форми на усно одговарање ќе ги користат тие. Интеракцијата меѓу наставникот и учениците во усното проверување може да се одвива во повеќе форми на разговор (катехетички, еуристички, слободен разговор или дискусија) или во вид на разни слободни усни произнесувања на ученикот (опишување, објаснување, известување, раскажување, образложување и слично).

Катехетички разговор

Еден вид на усно проверување е *катехетичкиот разговор* меѓу наставникот и ученикот. Доаѓа од зборот *катехетика*, што значи вештина на поучување во верата, во форма на прашања и одговори. Наставникот поставува

---

¹⁸ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.134

прашања, а ученикот одговара со веќе готови, напамет научени одговори. Уште се нарекува и *диригиран разговор* бидејќи од ученикот се бара буквална репродукција на дефиниции, правила, закони, податоци (имиња, бројки и слично). Овој вид на усно проверување се користи само за она знаење кое е неопходно, речиси буквално да биде меморирано, бидејќи се бара само негово точно репродукување.¹⁹

Еуристички разговор

Еуристички разговор е начин на усно проверување што се одвива во вид на дијалог во кој наставникот, со прашањата што му ги поставува на ученикот, всушност постепено го води врз основа на неговото предзнаење (искуство) и со сопствени напори и логично размислување, да дојде до нови сознанија и заклучоци. Овој вид на разговор се користи за проверување на знаење за кое се потребни и посложени повисоки психички процеси отколку што се помнењето, присетувањето и репродукцијата. За да одговори на прашањата ученикот мора да размислува, да изведува разновидни и сложени операции на анализирање, споредување, заклучување и слично.

За успешно водење на еуристички разговор потребна е и умешност на наставникот во поставувањето на прашањата од повисоко ниво.

Слободен разговор (дискусија) и интервју

Слободниот разговор меѓу наставникот и учениците, како и *дискусијата* по одредени прашања, исто така е многу погодна форма на усно проверување. Преку него, а особено во дискусијата учениците можат да искажат и свои, често и спротивни мислења од останатите, а наставникот да дознае многу повеќе за нивните ставови, интереси, склоности. Тоа помага за подобро запознавање на

---

¹⁹ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.134

личноста на ученикот. *Дискусијата* се смета за највисока форма на разговор, но за да биде ефикасна мора да се води спонтано и ненаметнато. Наставникот само создава услови за слободна, отворена дискусија (разговор), создава проблемски ситуации, ги поттикнува, охрабрува и насочува учениците. За квалитетна примена на овој вид усно проверување на постигањата потребно е учениците да располагаат со поголем обем на знаења и искуства во врска со темата за која се расправа.

Методот на разговор во форма на *интервју* е структуриран, а не слободен разговор.²⁰ Тој може да биде многу корисен за прибирање на податоци за постигањата на ученикот и на воспитен план. Таков разговор, со однапред определена тема и цел може да се води со поединци или групи ученици, со нивни другари, со други наставници, со родителите итн. Со разговор во вид на интервју, може да се разјаснат одредени ставови, верувања, убедувања, интересирања и други видови на однесување, карактеристични за некои ученици, што е уште поважно, да се откријат мотивите за таквото однесување.

Други форми на усно и писмено проверување

Најраспространети форми на усно (и писмено) проверување на постигањата на учениците во нашите училишта се уште и *опишувањето, раскажувањето, објаснувањето, образложувањето и известувањето*. Овие форми се користат, речиси скоро во сите наставни предмети. Еве некои од карактеристиките кои тие ги имаат:

а) Опишувањето е форма на усно (или писмено) искажување – одговарање на ученикот во кое ги прикажува карактеристиките (особините, елементите и

---

²⁰ Попоски, К. (1996). Современи сфаќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Скопје, стр. 89

слично) на некој настан, појава или предмет. Тоа може да биде глобално, но и детално – аналитичко. Се користи за проверување на способностите на ученикот да ги забележи, издвои и идентификува суштинските или споредните својства на објектот на опишување, за тоа колку умее тоа да го прави систематизирано, сеопфатно, објективно и слично.

б) Раскажувањето е форма на усно или писмено одговарање во кое ученикот, на барање од наставникот, изложува одредени содржини (репродукува научени знаења, доживевани настани, прочитан текст и слично). Тоа е корисно особено за проверување на развиеноста на говорните вештини и други способности на ученикот (колку умее течно, логично, јасно, кусо или опширно, средено да раскаже за нешто, колку добро го разбира тоа што го раскажува, како рамислува и слично). Доколку тоа се прави во писмена форма, тогаш се проверуваат и неговите познавања на правописот, но и на стилот со кој се служи за да го привлече вниманието на соговорникот – читателот.

в) Известување е форма на усно произнесување или писмен состав, при што, обично се говори (пишува) за извршено набљудување на разни настани, појави, посети на објекти, направени истражувања или извршени задачи. Корисно е за согледување на оспособеноста на ученикот да умее јасно, кусо и средено да презентира што забележал или направил, до какви заклучоци дошол и слично.

г) Објаснувањето е форма на усно или писмено проверување, во кое од ученикот може да се бара да покаже колку умее да споредува, систематизира (класира), средува, апстрахира итн. Сите овие мисловни активности се основни показатели за тоа колку добро ја разбира содржината (на одделни правила, дефиниции, процеси и слично), како ги поврзува одделните елементи итн. Со еден збор може да се провери како ученикот размислува.

д) Образложувањето подразбира ученикот, преку мисловно - вербална форма на усно или писмено одговарање на поставените прашања да изнесе доволно

и соодветни докази (примери, аргументи, причини) за тврдењата што ги искажува, да изведува заклучоци и слично.

6.4.1.1. Предности и недостатоци на усното проверување

Методот на разговор или усно проверување на постигањата на учениците има свои *предности и недостатоци*, во споредба со останатите методи, па според тоа и позитивно и негативно влијае врз процесот на неговото изведување и резултатите од истото.

а) Предности на усното проверување се:

- * овозможува индивидуализација во изборот на содржините што наставникот со прашањата сака да ги провери, како според обемот, така и според нивото на сложеноста;
- * многу полесно отколку кај писменото проверување, може да се поттикне учениковата критичност и оригиналност;
- * постои непосредна комуникација на наставникот со ученикот, која дава можност да се реализира принципот на хуманост и ја спречува безличноста во односите меѓу нив;
- * наставникот има можност да следи како ученикот приоѓа кон прашањето и кон решавањето на задачите и притоа да интервенира (да помогне или да даде насоки, како послабите да ги поттикне и мотивира, имплусивните да ги заштити од избрзани и непромислени одговори и воопшто, да создава позитивна мотивација кај учениците);
- * овозможува да се стекне потемелен увид во тоа што знае ученикот – може да му се постават повеќе прашања и да се бараат дополнителни објаснувања;
- * го помага развојот на усното изразување кај учениците, затоа што наставникот го следи и влијае на нивното говорно изразување;

- * помага добро да се запознае личноста на ученикот – како тој реагира во испитна ситуација, особено кога не е доволно подготвен да даде добри одговори;
- * голема предност на усното проверување е тоа што од наставникот не бара обемни подготовки и дополнителни материјали.

б) Недостатоци на усното проверување се:

- * примената на овој начин на проверување е несекономична – бара многу време;
- * често се создава клима на испитна “треска”, која побудува непријатни емоции кај учениците;
- * не овозможува да се проверат поголем дел од обработените содржини;
- * одговорите на учениците не се регистрираат, не останува материјална трага (документација), единствено ако не се снимат на аудио или видеолента;
- * нема доволна објективност во оценувањето;
- * не се остварува во објективно исти услови за сите ученици, секој ученик добива различни прашања по обем и сложеност, оценуван е за различни содржини, па и нивните оценки се неспоредливи;
- * еден дел од учениците во паралелката повремено остануваат неангажирани;
- * не е погоден за учениците со послаби говорни способности, за несигурните, срамежливите и интровертните ученици.

Исто така, треба да се истакне дека некои од слабостите на усното проверување на постигањата на учениците наставникот може да ги ублажи. Од друга пак страна повеќето предности на овој начин на проверување не се можни со другите начини. Токму затоа усното проверување и натаму останува како **неопходно**. Некои автори тврдат дека валидноста на оценката при усното проверување е поголема и таа не треба да се жртвува на сметка на објективноста добиена со примена на тестовите (писменото проверување).

6.4.2. Писмено проверување

Овој начин на проверување на постигањата на учениците се состои во тоа што наставникот поставува прашања или дава задачи на учениците во писмена форма (поретко и усно), а тие одговараат писмено. Во нашата практика се користат разни форми на писмено проверување. На пример, со учениците од помлада училишна возраст се применуваат: *препишување, диктат, дополнување, проширување или завршување на започнат текст (реченица), куси писмени одговори на едноставни прашања и сл.* Со учениците од постара возраст се користат: *релативно куси писмени работи како слободни состави (творби), описи, прераскажувања, подолги писмени одговори на поставени прашања и други.* Сите тие имаат долга традиција и се користат многу успешно. Во поново време се користат и: *писмено проверување со помош на тестови на знаења, писмено проверување со помош на прашања од есејски тип, пообемни писмени трудови, како што се семинарските работи, есеи и сл.*

6.4.2.1. Традиционални форми на писмено проверување

Во формите на писмено проверување може да се вбројат разни видови на писмени работи (состави), контролни писмени работи, домашни писмени работи, диктатот, како и разни состави во форма на опишување, раскажување, објаснување, образложување или известување.

а) Писмените работи се еден вид на писмено проверување што по традиција се прават по мајчин и по странски јазик и по математика. Тие се и сосема природен начин на проверка на некои знаења и способности кои речиси не е можно да се проверат на друг начин (писмено изразување, писмено решавање на задчи

итн), зашто тие знаења така се користат и во секојдневниот живот. Долгогодишната примена на овој вид на проверување довела до нивно стабилизирање и стандардизација. Некои од нив се предвидени и како обврска со наставните програми, нивната изработка однапред се планира и им се најавува на учениците. Се почесто се знае нивната содржина, понекогаш за нив се вршат и подготовки (пробни писмени работи), а се изработуваат на специјално за тоа определени часови. Се оценуваат на вообичаен начин, резултатите и грешките јавно се соопштуваат и анализираат, па дури може и да се направат и поправки на некои писмени работи или да се повтори нивната изработка, доколку се оценети како неуспешни. Распоредени се во текот на целата учебна година, се изведуваат по определени критериуми за оценување, така што учениците имаат можност сами да се уверат што направиле, каде биле успешни, во што погрешиле и затоа да поразговараат со наставникот.

б) Домашните писмени работи (задачи) што повремено, а некои наставници и редовно им ги задаваат на учениците се посебен вид на писмено проверување. И овој вид најчесто се користи во наставата по јазици и математика, иако понекогаш е погоден и се применува и по другите предмети. Тие се погодни затоа што секој ученик може да ги изработи сам или со нечија помош (доколку му е потребна), во време кое нему му одговара и слично. Меѓутоа во практиката често се случува, наставникот кој ја дава домашната задача, да не посветува доволно време за проверка на квалитетот на истата, туку само дали учениците ја изработиле или не.

в) Постојат и други видови на традиционално писмено проверување (наречени репродуктивни писмени одговори – составни или контролни задачи) што во нашата практика често се користат, тешко можат да се класираат во некои од познатите видови. Во недостаток на време за усно проверување на сите ученици или поради немање на можности да се користат тестови на знаење, наставниците

по повеќе предмети во вишите одделенија на основното училиште и средните училишта, се почесто се одлучуваат усното проверување да го трансформираат во писмено. На учениците им се поставуваат 1 – 5 прашања или задачи, многу слични или идентични со оние што им се поставуваат при усното проверување и се бара на нив да одговорат писмено. Според тоа, овој вид проверување по многу нешто е идентичен со усното проверување (целта, содржината и слично), а се разликува само по формата – по тоа што учениците одговараат писмено. По правило ова проверување секогаш се користи и за оценување на учениците и се применува при крајот на некој класификационен период, а многу поретко во текот на истите. Тоа не се оние стандардни писмени работи што се прават по мајчин јазик, странски јазик и математика, ниту се тестови на знаења од објективен тип.²¹

Ваквата практика е последица на постојаниот традиционален начин на пренесување на знаењата од страна на наставникот и примањето и репродукувањето на добиеното готово знаење од страна на ученикот. Затоа писмените одговори се такви што во нив од ученикот се бара само точна и целосна репродукција на она што го кажал наставникот или што е напишано во учебникот, а не и мислење на ученикот, неговото гледање за тие содржини (проблематика). Тоа се репродуктивни состави (одговори). Дури колку што репродукцијата е поверодостојна на она во учебникот или на кажаното од наставникот, толку повисока оцена се добива. Тоа произлегува и од традиционалното сфаќање на поимот знаење (само како систем од факти и генерализации), од преферирањето на образовните цели во наставата, а запоставување на развојните.

За овој вид на писмено проверување понекогаш може да се слушне дека се тоа прашања од есејски тип и дека станува збор за еден посебен и многу значаен вид на писмено проверување. Меѓутоа, онака како што тоа сега се прави во нашата

---

²¹ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.144

наставна практика нема ништо заедничко со есеј – тестовите или есејскиот тип на прашања и есеј – одговори.

6.4.2.2. Предности и недостатоци на традиционалните форми на писмено проверување

а) Предности:

- * со нив поуспешно се проверува оспособеноста на ученикот ефикасно да ги среди и искаже своите идеи, да ги разгледува фактите со кои располага, односно да ги избере оние факти кои се однесуваат на проблемот и да изведе заклучок со свои зборови;
- * сите ученици се ангажирани и едновремено работат во исти услови, што ја намалува тензијата на испитната атмосфера (што е карактеристично за усното проверување), учениците имаат помалку трема, особено послабите, затоа што и при погрешен одговор не се изложени на потсмев од соучениците;
- * некои од нив се погодни за проверка на оние цели на наставата кои се однесуваат на развојот на т.н. виши ментални процеси кај учениците, како и нивната оспособеност за практична примена на дел од знаењата (особено во математиката и јазиците);
- * сите ученици одговараат на исти или слични прашања (задачи), што значи имаат еднаква можност за споредување на резултатите, односно за нормативно оценување;
- * дава можност за послободен, покреативен и творечки пристап, односно за проверување на творечките можности на ученикот;

* учениците сами одлучуваат по кој редослед и со кое темпо ќе ги решаваат задачите и имаат повеќе време за концентрација, размислување и подготвување на одговорите (освен кај диктатот);

* од писменото проверување останува документацијата за одговорите на учениците во кои потоа можат да се анализираат грешките, да им се покажат на родителите и слично.

б) Недостатоци:

* опфаќа мал дел од наставната материја (1-5 прашања), па затоа не може да се зборува за репрезентативна проверка на содржината од предметот (како кај тестовите);

* ограничениот број на прашања од ученикот бара солиден одговор на сите прашања и може да биде хендикеп за некои ученици кои токму тие содржини или дел од нив не ги совладале;

* оценувањето на писмените одговори е недоволно објективно, често наставникот наместо да ја оценува содржината на одговорот, оценката ја формира под влијание на други моменти: стилот на искажување на ученикот, општиот впечаток за ученикот, какви биле одговорите на претходните испитаници и слично;

* еден дел од прашањата кај учениците, често иницираат само присетување и репродуцирање на запомнатите информации, наместо да бара критичко расудување, образложување, средување на материјалот, изведување заклучоци и слично;

* исто така често се случува учениците многу доцна да добиваат повратна информација за резултатите од писмената проверка (поради времето потребно за прегледување на писмените одговори), што негативно влијае на нивната мотивација.

6.4.3. Писмено проврување со помош на тестови на знаења

Посебен вид на писмено проверување на знаењата на учениците е она кое се врши со помош на тестови на знаења од типот *молив-хартија*. Овој начин се почесто се применува во нашите училишта, иако не може да се зборува за употреба на вистински, стандардизирани нормативни и критериумски тестови на знаења.

Под *поимот тест*, во најширока смисла на зборот, се подразбира секое мерење кое ни дава квантитативни податоци за расудување и заклучување. Во *психологијата тестот* се дефинира како ”стандардизирана постапка (испитаникот е ставен во одредени услови, се изложува на планирано влијание во вид на стимул) со која се провоцира некоја одредена психичка активност, чиј ефект се мери и вредува врз база на што се заклучува за степенот на развиеност или квалитетот на испитуваната особина”.

Во *педагогијата тестот* се дефинира како *педагошки (психопедагошки) баждарен мерен инструмент со одредени карактеристики, кој се состои од една или повеќе задачи со кои кај испитаникот се предизвикува одредена активност, а нејзиниот учинок се вреднува на стандарден начин, врз основа на меѓусебни споредувања на резултатите од разни испитаници или врз основа на споредување со некоја норма или критериум (стандард)*.²²

Тестовите на знаење се еден вид на мерни инструменти кои, како и сите други тестови, имаат одредени мерни и други карактеристики (валидност, објективност, доследност, практичност, економичност). Овие тестови ги изработуваат стручни екипи во разни воспитно-образовни и други установи. Нивното изработување е сложена работа која бара време, средства и соработка на

²² Попоски, К. (1996). Современи сфаќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Скопје, стр. 105

тим од различни профили: стручно лице од соодветната научна област, психометричар, психолог, педагог, јазичар, статистичар и др.

Со помош на тестовите на знаење се мери квантитетот и квалитетот на знаењето стекнато во текот на учењето. Постапката на проверување со тестови на знаења се нарекува **тестирање**. Во најширока смисла на зборот под поимот **тестирање** се подразбира секое проверување или испитување со кое нешто се мери. Значи, **тестирањето** е постапка на мерење со кое се прибираат податоци за расудување и заклучување за напредокот на учениците. Тоа се изведува според однапред утврдени правила, во дефинирани услови еднакви за сите испитаници, со одредено време за работа и слично.

На секое тестирање му претходат и подготовки. Тие опфаќаат: упатства кои се напишани во посебни прирачници за организаторите на тестирањето и за тестаторите, обезбедување на услови за непречен тек на тестирањето (потребен број на примероци од тестот, соодветна просторија за работа и др.).

6.4.3.1. Предности и недостатоци на проверувањето со помош на тестови на знаења

Како и секој вид проверување, така и проверувањето со помош на тестови на знаења има свои добри и слаби страни. Со оглед на фактот што овој начин на проверување на постигањата на учениците е многу распространет и во нашата практика, па затоа ќе ги наведеме неговите предности и недостатоци.

а) Предности на проверувањето со тестови на знаења:

- * оценувањето на одговорите на тестот е максимално *објективно* – успехот на секој ученик зависи од него самиот, а не од тоа кој ги оценува неговите одговори, со примена на објективните тестови се исклучува секаква можност на влијание на други фактори врз оценката;
- * со тестовите може да се направи поголем увид во знаењата – се проверува поголем дел од материјалот, содржат поголем број на прашања;
- * оценувањето со помош на овие тестови е многу *доследно* – ако повеќе пати, едно по друго, се проверува истата содржина се добиваат исти или многу слични резултати;
- * со помош на овие тестови се овозможува да се добие *повалидна слика* за знаењето на учениците т.е. тие се така конструирани да го мерат она што сакаме да го провериме кај учениците;
- * временски тестирањето е економичен начин на проверување – за кусо време и со малку напори може да се провери и оцени знаењето кај голем број ученици;
- * тестирањето се прифаќа како поправична постапка – сите ученици во исто време, под исти услови одговараат на исти прашања;
- * проверката и оценувањето со објективни тестови придонесува за мотивирање на учениците за поредовно, континуирано учење (помага да се спречи кампањското учење) – под услов тоа да се изведува позачестено и според сите други барања;
- * од тестирањето останува целосна писмена документација, која може да се користи за разни намени: да се решат евентуални приговори на учениците, да се изврши анализа на резултатите, да се откријат грешките на учениците и да се превземат соодветни мерки за нивно надминување.

б) Недостатоци на проверувањето со тестови на знаења:

- * тестовите на знаења многу повеќе и поуспешно го проверуваат фактографското знаење, а помалку практичната примена и поврзаноста на знаењата – слабост што може да се сведе на минимум ако умешно се конструираат прашањата;
- * кај одделни типови на прашања (оние со понудени одговори со двочлен или повеќечлен избор) постои можност за случајно погодување на точниот одговор;
- * објективните тестови не му овозможуваат на ученикот да ги среди и искаже своите идеи, не се погодни за проверка на поцелосни и оригинални одговори;
- * од наставникот бараат повеќе знаење, време и напор за подготовка и за прегледување и оценување на тестот;
- * потребни се додатни материјални трошоци за изработка или набавка на тестовите;
- * тестовите составени од прашања од типот на кратки одговори не се погодни да се следат и проверуваат вишите ментални процеси кај ученикот.

Освен споменатите слабости на тестовите на знаења, што произлегуваат од самата природа на тестовите како мерни инструменти, во практиката се забележани и други *негативности од употребата на тестовите*. Но, тие се последица на нестучното користење на истите. Тоа се слабости што произлегуваат од: некавалитетно изработени тестови на знаења, несоодветна постапка на примена – непочитување на правилата и препораките за нивно давање, примена на тестови на знаења кои не се во согласност со целите што треба да се постигнат, нестручна обработка, интерпретација и користење на резултатите од тестирањето и др.

Токму поради овие и слични причини, се изнаоѓаат решенија и се утврдуваат правила (стандарди) за тоа под кои услови тие можат да се употребуваат, а на учениците им се помага да бидат поуспешни.

6.4.4. Писмено проверување со помош на прашања од есејски тип

Есејскиот начин на пишување на состави во училиштата за одредена тема или проблем и давањето на есејски одговори во писмена форма на поставени прашања или задачи – како начин на проверување на знаењата и на останатите постигања на учениците, во училишната практика на многу земји е прилично распространет. За тоа се користат различни видови на состави кои се нарекуваат “училишен есеј”, “есеј – тест”, “есејски прашања или задачи” и слично. Училишниот есеј во некои земји (Франција, Словенија) е составен дел на матурата, а во други учениците се должни во текот на завршните години од средното образование да изработат по еден есеј. Училишниот есеј особено е распространет во земјите со англосаксонски и романски (француски) културни и образовни традиции.

Во нашите основни и средни училишта, есејските писмени состави и писмени одговори на есеј – тестови или есејски прашања е вистинска реткост како начин на проверување на постигањата на учениците. Единствено учениците кои ја следат програмата на меѓународна матура имаат таква обврска, а се практикува и во приватните гимназии. Причини за тоа има повеќе, а една од позначајните е и недолволното познавање на неговите карактеристики, односно предности над останатите начини на проверување на постигањата на учениците.

Карактеристики на есејот

Есеј се нарекува секоја писмена творба во вид на куса расправа за некое научно, уметничко, социолошко или друго прашање што е напишано течно, лесно разбирливо и строго литературно. Затоа обично и се смета дека есејот е еден вид литературна творба во која на популарен начин авторот писмено се произнесува

за некое прашање и притоа повеќе дава свои заклучоци, отколку што ги документира своите тврдења, повикувајќи се на туѓи мислења.²³

Д. Пониж во својот труд “Училиштен есеј” ги обработува сите позначајни аспекти на училишниот есеј. Овој автор истакнува неколку поважни елементи кои се значајни во создавањето на есејот. Според него, битна карактеристика на *есејот* е што тој *нуди изразито лично, субјективно гледиште*. Авторот на есејот поаѓа од својата јасна намера за темата (проблемот) да се произнесе на свој начин и во него тој не прави синтеза на некои “објективни”, општоприфатени судови, туку настојува на читателот да му го презентира своето лично гледање на проблемот, да изнесува и нови погледи, кои можат да бидат и спротивни на веќе познатите.

Есејот претставува литературен пристап и научна обработка на темата (проблемот, прашањето). Според јазичните средства и стилот на кој се пишува за проблемот, есејот е поблизок до литературна творба, додека неговиот предмет и обработка на истиот многу повеќе го доближуваат до научниот пристап. *Предмет на училишниот есеј* секогаш е *знаењето* што на систематски и научен начин го стекнуваат учениците, а во есејот го прикажуваат и стилот што ги одразува нивните очекувања и личната наклонетост кон одредено сфаќање.

Есејот, со своите стилски средства мора да го привлече вниманието на читателот. Затоа есеистот плански користи цитати, игра на зборови, архаизми, туѓи зборови, зборови од некој жаргон.

Есејот е дијалогски и полемичен вид на произнесување и секогаш смета на спротивно мислење. Тврдењата што во него ги изнесува авторот никогаш не се конечни и потполни, туку оставаат празен простор и повикуваат на дополнување со поинакви погледи и тврдења. Есејот го провоцира и читателот да го искаже своето

---

²³ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.152

гледање на проблемот, па макар да е спротивно на аргументите на авторот за одредено тврдење да изнесе и аргументи против тоа.

При пишувањето на есејот *пожелно е користење на цитати, максими, извадоци од литературни или други дела, од весници и списанија*. Карактеристично е и тоа што авторот на есејот не мора секој цитат да го дава буквално до збор прецизно, туку по сеќавање, што не е случај кај научните и чисто стручни трудови.

Есејот е писмен состав (творба) во која докажете и самата постапка на докажување на некое тврдење, мисла или проблем не се темелат на научни постапки. Тоа, воопшто не го ослободува есеистот од обврска да приведе силни докази за она што го пишува, особено ако неговото гледиште за проблемот се разликува од мислењето на мнозинството и од она како е прикажано во училишното знаење. Авторот на есејот своите ставови мора силно да ги брани со уверливи аргументи и тој не е помалку објективен од авторот на стручен текст. Разликата е само во начинот на обликување на содржината.

6.4.4.1. Предности и недостатоци на проверувањето со есејски прашања

а) Предности на проверувањето со есејски прашања

Овој начин на проверување на знаењата на учениците има неколку предности над останатите.

Основна негова предност е што од ученикот бара целосна самостојност во давањето на одговорот. Но, уште поважно е тоа што не се обични репродуктивни одговори. *Есеј – прашањата бараат продуктивен одговор, односно самостојно, слободно, критично и креативно презентирање на бараното знаење*. Овде, во вистинска смисла на зборот, знаењето се сфаќа многу пошироко.

Следењето на писмените одговори на есеј – прашањата во текот на една година, а уште повеќе во текот на неколку години кај ист ученик (што за жал е реткост во наши услови) овозможува да се добие јасна претстава за напредокот на тој ученик, особено за развојот на неговите способности за дивергентно размислување, за творечка примена на стекнатото знаење, за есеистички начин на пишување и воопшто за развојот на вишите ментални процеси. Тоа значи дека овој начин подеднакво е погоден за дијагностичко, формативно и сумативно проверување на постигањата на учениците.

б) Недостатоци на проверувањето со есејски прашања

Еден од најголемите недостатоци на овој начин на проверување е неговата недоволна *релијабилност (доследност)* при оценување на писмените одговори. Тоа важи како за оценувањето на исти есејски одговори од страна на различни оценувачи, така и за оценувањето од ист наставник на иста творба во различно време. За надминување на оваа и другите слабости, поврзани со оценувањето на есеј – одговорите (недоволна објективност), се препорачуваат и применуваат јасно утврдени правила за изработка и критериуми за оценување на одговорите на есејските прашања.

Меѓу другите недостатоци на писменото проверување со есејски прашања или задачи, се сметаат следниве:

* Прегледувањето и оценувањето на одговорите на овие прашања бараат повеќе време, а во тој поглед се некономични. Понекогаш тоа е толку бавно што прилично го одлага информирањето на учениците за резултатите што, пак негативно влијае на нивната мотивација.

* Овие одговори им создаваат на наставниците уште една тешкотија. Имено, тешко е остварливо барањето секој одговор да биде проследен со кус коментар, што ќе

биде специфичен, а не општ. Со неговото отсуство, исто така, слабее мотивираноста на ученикот, а проверувањето ја губи формативната функција.

* Како недостатокот на есејските прашања им се препишува што тие опфаќаат само мал дел од содржините и што не се погодни за сите содржини.

7. Образовни стандарди

Овој поим во нашата образовна практика, па и во теоријата за образованието, не е сосема нов и непознат. Па, сепак неговата суштина се уште различно се сфаќа и толкува. Во сегашни услови на интензивни активности за иновирање на нашиот образовен систем и за подигање на квалитетот на образованието, тој го добива своето вистинско значење и место. Овој поим во последните петнаесетина години се почесто се користи во повеќе земји во светот кога се расправа за перспективите на образованието во нив. Се понагласено се зборува дека промените во образованието се базираат на образовни стандарди, па може да се говори и како за движење кое ќе се залага за квалитет на образованието, базирано на стандардите за квалитет.

*Под стандард воопшто се подразбира нешто што е дадено како образец за споредување при вредносно проценување или мерење, но кој не мора да биде репрезентативен како нормата. Стандард е она што е социјално или практично прифатливо или очекувано, но не е “типично”. Стандардот не е ни идеал или совршенство, туку нешто реално иако некогаш максимално, сепак достижно остварливо.*²⁴

---

²⁴ Попоски, К. (1996). Современи сфаќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Скопје, стр. 178

Образовните стандарди ги одразуваат барањата на општеството (државата) во врска со оној дел од образованието на младите поколенија што претставува обврска за сите ученици од одреден вид или степен на образование во целата земја. Тие се продукт на државната образовна политика или поточно израз на општествените интереси и потреби. Колку што барањата на државата кон образованието се поблиски до потребите на општеството, толку поголемо ќе биде совпаѓањето на образованието и развојот на општеството. Затоа е многу битно со многу знаења и особена визија да се утврдуваат образовните потреби на младите поколенија.

Најшироко сфатени, образовните стандарди ги опфаќаат: целите на образованието, содржините, условите за реализација на програмите и системот на оценување на постигањата на учениците. Со нив се утврдува нивото на подготовката на учениците согласно со развојните потреби на општеството, но и на личноста на ученикот. Се смета дека образовните стандарди го претставуваат минималното ниво на знаења, умеења и развој на способностите кај учениците од одредена возраст. *Тие се однесуваат на содржините и квалитетот на образованието. Со нив се утврдува што треба да знаат и да можат да прават учениците по завршувањето на одреден степен (циклус) од образованието.*

Постојат две широки категории на образовни стандарди: *содржински стандарди*, кои се однесуваат на академското знаење и вештини за одредена дисциплина и *стандарди за трајно учење*, кои се однесуваат на знаење и вештини кои ги тангираат сите дисциплини и се применливи во животот надвор од училницата.

Стандардите во образованието во една земја можат да се изработуваат и како посебни документи и за други аспекти на образованието, како на пример:

* *стандарди за кадрите* (кој вид и степен на образование треба да поседуваат наставниците и други стручни работници кои ја реализираат воспитно-образовната

работа, со какви знаења и умеења треба да располагаат и кои други услови треба да ги исполнуваат за да можат да изведуваат настава по одреден предмет);

* *стандарди за просторот и опремата* (какви простории треба да има едно училиште и со каква опрема и наставни средства треба да биде обезбедено за да може да биде регистрирано за вршење на соодветна воспитно-образовна дејност);

* *стандарди за организацијата на воспитно-образовната работа* (број на ученици во паралелка или воспитна група, број на наставници, големина на училиштето, вкупен број на работни денови и нивната организација во текот на годината – календар на учебната година) и др.

8. Критериуми за оценување на постигањата на учениците

За оценување на постигањата на учениците се користат јасни и објективизирани критериуми, утврдени врз основа на образовните стандарди (цалите на наставниот план и програма). Критериумите се усогласуваат на ниво на училиште, во секое училиште има критериуми за оценување на постигањата на учениците. При утврдувањето на критериумите во секое училиште освен наставниците треба да бидат вклучени и учениците, за истите да им бидат познати и на родителите.

Критериумите се накој вид објект за споредување: правило, цел, пропишана вредност, мерка или величина, стандард. Во образованието како основа за критериуми се сметаат *целите и стандардите* (образовни) со кои се утврдува она што се смета дека е социјално и практично пожелно, но и можно да се постигне како посакувана состојба (квалитет и квантитет на знаењето, ниво за развиеност на вештини, способности, ставови), односно позитивни промени кај учениците. Критериумот може да се дефинира и како мерка за ефикасноста на единката во

постигањето на целите и задачите на воспитно-образовниот процес во кој таа е вклучена. Големината на мерката, што е определена за критериум, се смета за цел (минимално барање, стандард), што треба да се постигне и е основа за утврдување на успешноста на испитаниците според елементите што се оценуваат.

За сите показатели треба да се определи (пропише) кои нивни особини или нивоа (степен) на развиеност на вештината со кои овладеал ученикот ќе се сметаат за задоволителни, *а тоа значи да се утврдат и критериумите*. А тоа ќе зависи од нашиот вредносен систем – на што ќе дадеме поголемо значење, повисоко ќе го вреднуваме.

Според тоа, критериум за оценување на успехот на учениците во наставата не може да биде она што тие го постигнуваат (врз основа на тоа се градат нормите), туку она што од нив се очекува да постигнат, она што е поставено како цел со наставната програма по соодветниот предмет, во смисла на образовен стандард од таа област.

*Критериумите се утврдуваат договорно – тие се ниво, степен на изразеност на показателот кои се смета за задоволителен. Критериумите не се во појавата што се мери и оценува, туку во луѓето кои ги утврдуваат – во нивните потреби, интереси и вредности.*²⁵

Критериумите можат да се делат врз две основи: според нивната структура и според начинот на утврдување на истите. Според структурата, може да се говори за композитни и мултипли критериуми, а според начинот на утврдување тие се делат на априористички и емпиристички критериуми.

---

²⁵ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.44

8.1. Видови критериуми според структурата

Познато е дека успехот на учениците во наставата по секој предмет е мултидимензионален. Во оценување на успехот на учениците можат да се применуваат два вида критериуми: а) композитен или општ (генерален) критериум (кој може да содржи низа елементи) и б) мултипли критериум составен од повеќе посебни критериуми, кои нема да се спојуваат во еден.

а) првиот композитниот критериум ги има в предвид сите одделни критериумски елементи на успехот, но ги прикажува во еден единствен (заеднички) резултат. Тоа е случај со бројчаните оценки со кои се опфатени сите елементи на успехот на ученикот по секој наставен предмет. Композитниот критериум има оправдување (или психолошка смисла) само ако елементите на критериумот се во висока корелација, но ако не се (а најчесто не се!), тогаш тоа очигледно значи дека мерат различни нешта, па нивното пондерирање и собирање води единствено кон некој фиктивен резултат кој не можеме да го интерпретираме. Употребат ана ваквиот критериум ја замаглува ситуацијата – заедничката оцка за сите елементи на успехот не е јасно во кои елементи ученикот е повеќе, а во кои помалку успешен. Ако при оценувањето на успехот по странски јазик се имаат предвид слениве компоненти: оспособеност за разбирање на јазикот, оспособеност за зборување на тој јазик, оспособеност да се чита и разбира пишуван текст на странски јазик и оспособеност да се пишува на тој јазик, тогаш тешко ќе може да се тврди дека меѓу нив постои висока корелација. Напротив, некој може сосема добро да го разбира јазикот, па и да зборува на тој јазик, а да не е оспособен и да се служи со него во писмена форма. Сепак, не може да се тврди дека поголемиот дел од компонентите што ја чинат содржината на оценката кај еден број наставни предмети не се во значителна меѓусебна корелација од што произлегува и

оправдувањето за примена на *компаративниот критериум*. Тој е основа за глобалното оценување.

б) вториот, наречен *мултипли критериум* ги има предвид сите посебни компоненти на успехот по некој предмет и затоа повеќе критериуми за негово оценување. Тоа е критериум кој се темели на повеќе податоци кои не се резимираат во една оценка како кај композитниот. Пример за тоа би било кога успехот по јазик (мајчин или странски) би го оценувале со посебни оценки за писмените работи, а посебно за усните одговори или како што е во некои други земји, една оценка за јазик, а друга за литература. Притоа, се разбира, овие посебни оценки не се собираат и не се изведува една заедничка оценка.

8.2. Видови критериуми според начинот на нивното утврдување

Во зависност од тоа како се утврдуваат критериумите, може да се зборува за два вида на критериуми што се применуваат и во нашите училишта: априористички и статистички (емпириски).

а) *Априористичкиот критериум* како што кажува и неговиот назив, е однапред утврден критериум и тоа врз основа на определени стандарди. Значи, уште пред да се пристапи кон проверување и оценување на постигањата на учениците се утврдува кои нивни знаења, вештини и способности (со каков обем и квалитет) ќе се сметаат за задоволителни, кои и какви степени на успешност и со кои оценки ќе се оценуваат. Се разбира, тоа се прави врз основа на одредени теоретски и практични сознанија за тоа што е неопходно да знаат и што можат да научат учениците од одредена возраст.

Априористичките критериуми можат да се однесуваат на одделните делови од програмата и тогаш се многу конкретни и јасни, или на целата програма по некој

наставен предмет и тогаш се глобални. И едните и другите, сепак ги искажуваат специфичните барања (цели) на стандардите по секој предмет.

Еден вид на априористички критериуми се и оние што ги утврдуваат самите наставници, на тој начин што уште пред да употребат тест на знаење, утврдуваат колку поени за која оценка се потребни, или на колку прашања и какви одговори се бараат за одредена оценка при усното проверување и слично. Но, така утврдените априористички критериуми, се разбира, патат од многу субјективности. Пред се, тие поставуваат, обично, ниски критериуми. На пример, за оценката “доволен” е прифатено дека не би смеело процентот на освоени поени да биде под 50% од можните, а во практиката тој се спушта многу пониско.

б) **Емпириски (статистички) критериум** е изведен врз основа на веќе добиени податоци за успехот на поголема (репрезентативна) група ученици. Во основата на овој критериум е законот за веројатноста, според кој во секоја поголема група ученици (едно училиште, на пример) има најголем број на просечни. Всушност, овој критериум се утврдува врз основа на помасовни проверувања на знаењата на учениците со стандардизирани критериумски, а не нормативни тестови на знаења. Значи, резултатите не се користат за да се изработат норми, туку за да се утврди основниот или минималниот степен на постигањата на учениците што би значело задоволително ниво на постигнатост на секоја одделна цел или барање на стандардите. Значи, како критериум за постигањата на учениците не се зема она што тие постигнуваат како минимум, туку она што е пожелен минимум и неопходен за натамошно напредување.

Емпиriskите критериуми, често покрај минималното (задоволително) ниво, можат да имаат и неколку степени (нивоа) на успешност над минимумот – добро, мн.добро и слично.

9. Норми

Нормите претставуваат некој вид репрезентативни вредности (или низа од вредности), кои го изразуваат типичното (просечното, нормалното) постигнување на определена категорија (популација) ученици во некоја област или наставен предмет.²⁶ Понекогаш, неоправдано се користат како синоним за стандард. Нормите повеќе опишуваат, а не пропишуваат како стандардите. Нормите се стандардизирани, баждарени показатели, а се утврдуваат врз основа на вистински, емпириски добиени податоци од примена на нормативни тестови на репрезентативен примерок од популацијата. Нормите се користат како споредбена основа на постигањата на еден ученик за да се процени неговиот релативен успех-неговото постигање во однос на останатите ученици од групата на која и тој припаѓа. Со помош на нормите може да се врши и рангирање според постигнатите резултати.

Покрај нормите за образовните постигања, во училиштата се користат и норми за оценување на поведението на учениците, односно на постигањата на воспитните цели. Тоа се т.н. општествени или социјални цели. Тие се општоприфатени, вообичаени, распространети посакувани форми на однесување, утврдени (изведени) врз основа на долгогодишно искуство, а кои се очекуваат и се бараат од учениците. Некои од нив се утврдени и со закони, правилници или со кодекси на однесување (училишен куќен ред). Тие се и еден вид стандарди, бидејќи го определуваат квалитетот, квантитетот и функционалната вредност на очекуваното (посакуваното) однесување, но и регулатор на однесувањето, бидејќи

---

²⁶ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.49

евентуалните отстапувања од нив се проследени со негативни реакции или со санкции од социјалната средина и училишната управа.

10. Принципи на следење, проверување и оценување

Проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците се изведува врз основа на *принципи* кои се условени и произлегуваат од наставниот процес, а врз основа на кои треба да се потпира и води наставникот при самиот процес на оценување.²⁷

Принципите претставуваат основни правила, начела, ставови или насоки од кои се раководи наставникот (оценувачот) при планирањето, организирањето и изведувањето на следењето, проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Тие не се наметнати од некого, туку произлегуваат од суштината (моделот) на наставата, од теориската заснованост на наставниот процес и му служат нему во практичната реализација.

Во поново време, во рамките на когнитивистички, хуманистички заснованиот концепт на наставниот процес се истакнуваат следниве принципи на следење, проверување и оценување: *принцип на континуираност, принцип на јавност, принцип на планираност, принцип на позитивна насоченост, принцип на холистичност, принцип на објективност, принцип на вклученост на учениците во следењето, проверувањето и оценувањето на постигањата.*

²⁸Сите тие произлегуваат од теориските основи на наставата насочена кон ученикот, во која се поаѓа од сознанието за природата на знаењата и за тоа дека

---

²⁷ Анализа на состојбите и потребите од промени - Унапредување на оценувањето во основните училишта. УСАИД, стр.24

²⁸ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.92

процесите на учење, поучување и процесите на следење, проверување и оценување меѓусебно се поврзани (условени).

Принцип на индивидуализација

Индивидуалните разлики меѓу учениците се неизбежни поради неповторливоста на животниот пат и стекнатото искуство на секоја единка. Тое не е негативна, туку позитивна појава. Каков би бил светот кога би исчезнале сите разлики меѓу луѓето, кога сите луѓе би биле слични еден на друг, како сериските индустриски производи. Тогаш светот би бил едноличен а, тоа би довело до страшно осиромашување на општеството.

Принципот на индивидуализација значи почитување на посебните карактеристики на секој ученик, како во процесот на планирање, организирање и изведување на наставата, така и во процесот на следење, проверување и оценување на неговите постигања. Овој принцип всушност произлегува од индивидуализацијата на наставниот процес (учење и поучување). Бидејќи смислата на наставата е во обезбедување на услови за оптимално напредување на секој ученик, соодветно на неговите можности, тогаш е сосема нормално и неговите можности да се следат, проверуваат и оценуваат почитувајќи ја неговата индивидуалност. Тоа значи, дека наставникот треба добро да го запознае секој ученик поединечно (неговите предзнаења, индивидуално поставените цели, способностите, мотивацијата, заинтересираноста, стилот на учење, условите во кои живее и учи итн.) и да му овозможи на секој ученик да покаже што и колку знае и тоа на начин што нему повеќе му одговара (писмено или усно), во време кога е

подготвен за тоа и без неговите постигања да бидат споредувани со постигањата на останатите ученици.²⁹

Со индивидуализираниот пристап на следење, проверување и оценување треба да се започне уште од првите денови на школувањето, зашто тој е и поважен за учениците од помалата возраст, а тогаш и можностите на наставникот да го почитува овој принцип се поголеми.

Меѓутоа, веднаш треба да се истакне дека принципот на индивидуализација на наставата воопшто, па и во проверувањето и оценувањето на нивните постигања, не е лесно да се реализира во практиката. На тој пат стојат повеќе препреки, како што се: недоволната педагошко-дидактичка (методичка) подготвеност на наставниците, големиот број на ученици со кои работат одделенските наставници, како и сфаќањата дека сите ученици треба да учат исто и да постигнат исти резултати.

Индивидуализираниот пристап во проверувањето и оценувањето позитивно влијае на мотивацијата кај учениците. За поголема и подобра индивидуализација на проверувањето и оценувањето може да придонесе и вклучувањето на учениците во овие активности, односно заедничко проверување и оценување, самопроверувањето и самооценувањето, како и јавноста во оценувањето и примената на критериумски насоченото оценување.

Принцип на континуираност

Принципот на континуираност подразбира дека онака како што континуирано се одвива наставниот процес, така постојано треба да се следат промените што настануваат кај учениците, односно нивното напредување во

---

²⁹ Анализа на состојбите и потребите од промени - Унапредување на оценувањето во основните училишта. УСАИД, стр. 24

постигнувањето на целите. Всушност, наставникот и учениците континуирано имаат потреба од повратна информација за тоа како работат, што постигнуваат, а што не. Затоа, следењето, проверувањето и оценувањето треба да се изведуваат благовремено. Секое задоцнето согледување на заостанувањата, недостатоците, слабостите и грешките, но и на напредокот кај учениците во постигнувањето на планираните цели, нема да се одрази позитивно. Тоа, не само што го забавува и го отежнува, туку и не ретко и го попречува нивниот натамошен напредок и севкупен развој на индивидуата.

Континуираноста на следењето и оценувањето на постигањата на учениците на воспитен план е принцип кој на прв поглед може да изгледа не многу значаен. Напротив, личноста на ученикот постојано се менува – се развива, па поради тоа е неопходно и непрекинато да се следи и оценува тој развој. Од друга страна, пак, и индивидуалните разлики се такви што говорат дека некои промени, повеќе или помалку, настануваат и во многу кратко време, и кои, ако следењето не е постојано, можат да останат незабележани и недоловно насочувани кон саканата цел. Затоа, перманентното следење и оценување на постигањата на учениците е многу значајно.

Принцип на позитивна насоченост

Принципот на позитивна насоченост се состои во барање, проверување и оценување на знаење, а не незнаење. Наставникот секогаш треба да настојува да му овозможи на ученикот да го покаже своето знаење на тој начин што при поставувањето на прашањата ќе води сметка истите да ги приспособи на индивидуалните можности, ќе го храбри и ќе му помага да дојдат до израз неговите постигања. *Позитивната насоченост на проверувањето и оценувањето поаѓа од тоа дека секогаш треба да се бараат добрите страни во напредокот на*

ученикот, дека “успехот раѓа успех” односно дека тоа ја засилува вербата во себе, ја јакне мотивацијата на ученикот, го помага развојот на позитивната слика за себе, и воопшто влијае позитивно на севкупниот негов развој. Се разбира, тоа не значи да не се согледуваат слабостите и тешкотиите во напредокот. Напротив и тие се следат, се откриваат можните пропусти, како и причините за нив и сето тоа се коментира и вреднува, но на начин кој нема да ја повреди личноста на ученикот, туку ќе биде сообразен со нивото на оценката што детето ја има за себе и со намера да му се укаже и помогне како да ги надмине евентуалните тешкотии и слабости. Наместо да настапува хиерархиски и авторитарно и со оценката да заплашува, казнува, присилува и дисциплинира, со намера да ги принуди учениците да ја следат неговата визија за знаењето и учењето, потребно е наставникот да му помогне на ученикот својата работа да ја насочи согласно со неговите можности и со критериумите што ги бара учењето.

Принцип на јавност (транспарентност)

Примената на овој принцип подразбира се што е поврзано со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците (цели, содржина, стандарди, критериуми, скали на оценки, постапки, правила и процедури и др.) треба однапред да им биде достапно и познато на сите заинтересирани субјекти, особено на учениците чии постигања се проверуваат и оценуваат, потоа на родителите, училиштата и др. Достапноста и запознаеноста значи да имаат можност да ги користат и за самопроверување и самооценување. Тоа ги намалува стравот и напнатоста кај учениците и сомневањата во валидноста и објективноста. Транспарентноста ги мотивира учениците и останатите да постигнат подобар успех и спокојно да се вклучат во процедурите и постапките на проверување и оценување.

*Јавноста значи запознавање на ученикот со оценката што ја добил, а не нејзино прикривање и држење во неизвесност, но прашање е кога треба да му биде соопштена само нему, а кога и како пред сите ученици.*³⁰

Оценувањето е премногу суптилна и одговорна работа која е неспоредлива со некаква јавна трибина, на која треба да се расправа за моралните особини на секој ученик, за неговото достоинство и слично. Тоа треба да се прави многу внимателно, со целосно уважување на личноста на ученикот. Затоа треба да се одбегнуваат сите постапки кои, на некој начин, меѓу врсниците предизвикуваат болни чувства или каква и да е навреда на нечија личност.

Принцип на планираност

Како и сите етапи на наставниот процес, така и следењето, проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците мора да се изведуваат како плански и систематски активности. За да биде следењето, проверувањето и оценувањето плански изведено мора да се одвива низ неколку етапи:

Првата етапа односно чекор во планирањето на следењето, проверувањето и оценувањето на напредокот на учениците е *изборот на целите што треба да се постигнат*, што треба да се провери и оцени – да се дефинира предметот на проверување и оценување.

Втората етапа е *утврдувањето на показателите*, врз основа на кои ќе може да се проценува степенот и квалитетот со кој целта е постигната. Односно, ќе треба да се дефинираат какви повратни информации (податоци) треба да се приберат, како доказ за постигањата и напредокот на ученикот.

---

³⁰ Попоски, К. (2005). Училишна докимологија – Следење, проверување и оценување на постигањата на учениците. Скопје, стр.96

Бидејќи, треба да се знае и од каде можат да се приберат тие информации, третата етапа е *определување на изворите на информации*. За такви се сметаат: процесот на учење во кој учениците го постигнуваат својот напредок, резултатите што ги постигнуваат учениците, односно нивните изработки, одговори (писмени, усни, цртежи, состави, работни листови, решени задачи, ликовни творби и сл.).

Принципот на планирање на следењето, проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците содржи и други етапи, како што се: *планирање на времето, избор на ученици* чие однесување (активност) ќе се следи, *избор на критериуми* при оценувањето, исто така треба да се испланираат и *методите, формите и средствата* за следење, проверување и оценување.

За доследни и валидни резултати за напредокот на учениците потребно е само планско изведување на следењето, проверувањето и оценувањето на постигањата на истите, напротив доколку овие активности наставникот не ги реализира навремено и плански нема да имаме реална слика за постигањата на учениците.

Принцип на сеопфатност (целосност)

Принципот на сеопфатност во суштина значи целосен увид во работата и постигањата на секој ученик поединечно. Тоа подразбира следење, проверување и оценување, не само на знаењата и вештините со кои се здобиле учениците, туку и на развојот на нивните способности, ставови, интереси и на нивното социо-емоционално однесување. Ваквиот пристап овозможува целосен увид во напредокот (развојот) на секој ученик како посебна личност, односно доведува до сестран развој на личноста на ученикот.

Примената на овој принцип условува и примена на останатите принципи, бидејќи постои меѓусебна поврзаност на сите принципи. Односно примената на еден принцип ја помага и олеснува примената и на останатите принципи. Само

почитувањето и примената на сите принципи води кон вистинско, холистичко вреднување на развојот на учениковата личност.

Принцип на вклученост на учениците во проверувањето и оценувањето

Голем недостаток во проверувањето на постигањата на учениците во нашата училишна практика е отсуството, односно многу малата вклученост на учениците во самиот процес на оценување. Меѓутоа, во поновите истражувања од областа на оценувањето, а и примената на новите начини на оценување (самооценувањето и оценување од соученици) се истакнува се поактивно вклучување на учениците во процесот на оценување на нивните постигања. Овие залагања за поголема вклученост на учениците во процесот на оценување на нивните постигања имаат своја позитивна страна односно оправданост бидејќи:

* Кога ученикот активно е вклучен во процесот на проверување и оценување на сопствените постигања или пак кога самостојно тоа го прави, тогаш и тој самиот е свесен за степенот на неговата успешност, за темпото на неговото напредување во учењето итн.

* Вклученоста на ученикот во проверувањето и оценувањето на неговите постигања ја зголемува одговорноста кај него за сопственото учење. Не само што му помага подобро да ги осознае своите добри и слаби резултати од учењето, туку и согледува сам што и како треба повеќе и подобро да работи за да постигне подобри резултати.

* Учеството на ученикот во проверувањето и оценувањето многу позитивно влијае и на неговата мотивација. На тој начин се зголемува вербата во себе, во своите можности и способности, така што учењето за него добива вистинска смисла.

* Честото вклучување на учениците во проверувањето и оценувањето на нивните постигања доведува тие да се навикнат и оспособат за самопроверување и

самооценување, што е една од значајните цели на наставата и наставниот процес воопшто.

Систематското следење, проверување и оценување на напредокот на секој ученик во воспитно-образовниот процес е незамисливо без активно вклучување и соработка со ученикот. Затоа меѓу наставникот и ученикот мора да владее заемно почитување, разбирање и отвореност еден кон друг. Истото се однесува и за вклучувањето и придонесот на родителите.

11. Ученичко портфолио

Портфолио е колекција на избрани трудови на ученикот со која се документира што ученикот успеал да постигне и како го постигнал тоа. Колекцијата е кооперативен зафат на наставникот и ученикот, кои заеднички одлучиле за целите, содржината и критериумот за вреднување на портфолиото.

Оценување на учениците користејќи организирана и систематска збирка на ученички изработки создадени во подолг период што го презентира трудот вложен од страна на ученикот, неговиот напредок и постигањата во едно или повеќе предметни подрачја претставува **портфолио**.³¹

Постојат различни видови на портфолија (од различни области), како на пример: примероци на пишани трудови, уметнички творби, музички композиции, работни листови со решени математички проблеми, извештаи од научни експерименти и слично.

---

³¹ *Настава и учење на 21-от век - прирачник за наставниците во основното образование. (2009). Скопје. стр.50*

Портфолиото вклучува:

- Различни продукти кои прикажуваат спонтани и планирани изведби за различни цели (писмени трудови, проектни работи, видеозаписи и слики);
- Критериуми за оценување на изработените трудови (користење на листи за аналитичко оценување);
- Белешки од рефлексија на учениците за учењето, вклучувајќи ги поставените цели и самооценувањето на учениците.

За успешно користење на портфолиото во наставниот процес треба да се внимава на клучните чекори во дефинирање и користење на портфолиото. Првиот чекор се однесува на определување на намената на портфолиото, потоа на давање на упатство за избор на трудовите за портфолиото, следен чекор е определување на улогата на ученикот во изборот на трудовите и во самовреднувањето, определување на критериуми за оценување на портфолиото и користење на портфолиото за поучување и информирање.

Портфолиото е корисно за следење на напредокот на ученикот, потоа за информирање на родителите за тоа што е научено, за проследување информација на следните наставници, за вреднување колку добро е нешто поучувано, како и за покажување што е научено и ставање на оценка по даден предмет. Треба да се даваат јасни насоки за тоа кои трудови ќе се ставаат во портфолиото, во каква форма (електронска или печатена), кои се критериумите за оценување на портфолиото (произлегуваат од наставните цели, ако наставните цели не се јасни, определувањето на критериумите за вреднување може да наметне редефинирање на целите или да биде ирелевантно и контрапродуктивно) и влијанието на портфолиото врз оценката.

Вреднувањето се прави со бодовни листи. При што аналитичките бодовни листи се посоодветни за формативното оценување, а холистичките бодовни листи се посоодветни за сумативното оценување. Прво се вреднуваат одделните трудови,

а потоа се изведуваат бодовите за портфолиото во целина. Бодовните листи за одделните трудови се скоро идентични со оние за есеите.

11.1. Видови ученички портфолија

Наставниците и учениците се вклучени во одлучувањето што ќе содржи портфолиото и кои ќе бидат критериумите за оценување и за напредокот во учењето. При оценување на портфолиото се става акцент на оценување на *напредокот што ученикот го постигнува*, на процесот и на практичната оспособеност во текот на одреден период.

Постојат *два вида* на портфолио:

Развојно портфолио – го документира нивото (степенот) на учење и обезбедува докази за напредокот на ученикот. Најчесто се користи за формативно оценување, но исти така, може да служи и за оценување на крајот на полугодieto или на крајот на учебната година.

Репрезентативно портфолио – ги демонстрира најдобрите постигања во учењето и ги содржи најуспешните изработки. По природа се користи за сумативно оценување. Намерата е да се направи финална евалвација и најчесто оди заедно со усна презентација на содржините опфатени во портфолиото.³²

---

³² *Настава и учење на 21-от век* - прирачник за наставниците во основното образование. (2009). Скопје, стр. 52

Кои се придобивките од портфолиото ?

1. Прикажува ниво на стекнатите знаења, вештини и ставови на учениците за предметното подрачје;
2. Обезбедува можност за следење на учениците во поширок контекст и оценување на други аспекти како што се креативноста, подготвеноста за преземање на ризични чекори и оспособеноста за проценка на сопствените постигања;
3. Промовира активно вклучување на учениците во креирањето на нивните портфолија, во оценувањето и во рефлексивната на нивното сопствено учење;
4. Промовира самоевалвација, рефлексивна и критичко мислење;
5. Обезбедува можност да се согледа напредувањето, вложениот труд и постигањата на учениците;
6. Обезбедува докази на учениците и наставниците да дискутираат;
7. Овозможува учениците и наставниците да го вреднуваат напредокот и постигањата во однос на поставените цели.

12. Релевантни истражувања за оценувањето на постигањата на учениците

Последниве години се поинтензивно се говори за тоа како и на кои начини да се подобри оценувањето на постигањата на учениците. Така што, во врска со овој проблем направени се прилично голем број истражувања и се реализирани и во тек на реализација се и некои проектни активности. Овде, ќе спомнеме некои од нив.

Потреба од промени во системот на проверување и оценување на постигањата на учениците е искажана во книгата, *Современи сваќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците*. Оваа анализа е изработена од м-р Киро Попоски, Скопје 1996 год.

Ставовите на авторот на оваа книга се однесуваат на тоа дека: животот во современото општество не може да се замисли без оценување. Без оценување не е можно ниту успешно остварување на воспитно – образовната работа во училиштата. Во нив постојано се врши проверување и оценување на постигањата и развојот на учениците. Општо е познато дека оценките во нашите училишта се главен инструмент за мотивирање на учениците, без оглед дали тоа некому му се допаѓа или не. Оценките кај нас се уште се, значаен инструмент за постигнување на други цели (запишување на повисоките степени, добивање на стипендии, кредити и сл.). Затоа учениците учат за оценка. Според нив “добра оценка е само одличната”.

Унапредување на оценувањето во основните училишта – Анализа на состојбите и потребите за промени. Оваа анализа е изработена од: м-р Киро Поповски, Голубина Георгиевска, Злата Анчевска, координатор м-р Горица Мицковска.

Ставовите на авторите во оваа анализа се однесуваат на тоа дека: мал е бројот на училиштата кои имаат утврдена училишна политика за подрачјето на проверување и оценување на постигањата на учениците. Ретки се училиштата во кои училишната политика е јасно утврдена и оформена како посебен документ и официјално усвоена од надлежен стручен орган или тело во училиштето. Почеста практика е во училиштата да постојат утврдени и прифатени напишани правила или ставови на директорот или стручните служби или тела.

Повремено и само во дел од училиштата, активите на наставниците по одреден предмет, расправаат за прашањата од областа на проверувањето и оценувањето и се договараат за начините на проверување и критериумите за оценување на учениците.

Во поглед на тоа дека добрата училишна политика делува на квалитетот на оценувањето, неправено е истражување кое укажува на тоа дека училиштата треба да применуваат училишна политика како резултат на која ќе има квалитетно оценување кое го подобрува учењето на учениците.

Во врска со овој проблем направени и изведени се и повеќе проекти за основно образование од USAID – Агенција на САД за меѓународен развој, за унапредување на оценувањето во основните училишта, наставата во 21 век, за примената на новите начини на оценување на постигањата на учениците, за примената на ИКТ во оценувањето на постигањата на учениците и слично. Еве некои од проектите кои се изведени од USAID:

Оценување за учење во 21 век е збирка на примери од практика, во рамките на проектот за основно образование, компонента Унапредување на оценувањето на учениците, финансирана од USAID, а спроведена од *Академијата за развој на образованието (АЕД)* во соработка со *Македонскиот центар за граѓанско образование (МЦГО)*. Во овој прирачник се прикажани примери од практика во основно училиште, преку работилници изведени заедно со учениците и

наставниците. Секоја работилница има за цел унапредување на оценувањето во основното образование. Еве некои од темите кои се обработени: Учениците повеќе ќе научат ако ги знаат критериумите за оценување; Есеите се поквалитетни ако учениците знаат како ќе бидат оценувани; На учениците треба да им се објасни што се очекува да научат; Како да се оценува изведување експеримент; Активно наспроти традиционално учење и оценување преку изведба на експеримент; Заемно оценување на изведбена активност е многу рационален приод; И најмалите ученици умеат да се самооценуваат; Скалата за процена лесно можат да ја користат и наставникот и учениците.

Креативна настава и учење - проект за професионален развој на наставници е збирка на преведени поглавја на тема „Оценување во наставата“, преведена од англиски на македонски јазик е финансирана од USAID, а имплементирана од страна на *Фондацијата институт отворено општество – Македонија*. Оваа збирка се користи за обука на наставници со цел посеопфатно да се запознаат со принципите, стандардите и методите за оценување на учениците во наставата.

Настава и учење на 21-от век е прирачник за наставници финансиран исто така од USAID. Целта на овој прирачник е да и помогне на наставниците да ги разберат промените што се случуваат во образованието и полесно да ги прилагодат на барањата на новите наставни планови и програми, новата наставна методологија и воведувањето и примената на новата технологија во училиштата. Прирачникот е наменет да се користи при обуки на наставници, директори на училишта, советници и инспектори. Притоа, како релевантен стручен материјал може да помогне во претстојните промени во развојот на училиштата за да одговорат на потребите на 21-от век.

Овој прирачник, исто така, може да се користи за професионално самопроценување и вреднување на напредокот на училиштата. Прирачникот е дел

од Збирката на наставни материјали за наставниците подготвени во рамките на Проектот за основно образование на УСАИД кои се достапни на образовниот веб-портал на Министерството за образование и наука. Овие материјали вклучуваат:

- * прирачници;
- * видеоматеријали;
- * дополнителни дигитални материјали;
- * одобрени веб-страници.

Унапредување на оценувањето во училиштата е публикација изработена од УСАИД – Проект за човек и институционален развој, Американски институти за истражување и Меѓународна асоцијација за читање. Во рамките на овој проект на УСАИД се одржани работилници за унапредување на оценувањето на повеќе теми: Начини на самооценување, Видови на самооценување, Стратегија за развивање на самопрашувањето при читање, Дискусии и разговори за пишувани портфолија, Видови портфолија, Фази во развивањето систем за портфолија и карактеристики на добрите портфолија, Користење на Блумовата таксономија за изготвување прашања за оценување, Самовреднување и самоанализа на учениците и др.

ИКТ во оценувањето е прирачник во рамките на Проектот за основно образование, компонента *Унапредување на оценувањето на учениците*, финансиран од УСАИД Македонија, а го спроведува *Академијата за развој на образованието (АЕД)* во партнерство со *Македонскиот центар за граѓанско образование (МЦГО)*.

Во прирачникот *ИКТ во оценувањето* е опишана: употребата на портфолијата во функција на оценувањето, улогата на пишувањето во учењето и оценувањето, традиционално оценување, оценување, Е-оценување, Блоговите во

нашите училишта и сл. Објаснети се видовите и начините на изготвување и на користење на портфолијата. Објаснета е примената на *e-портфолиото* и можностите од неговото ефективно користење во ситуации кога се поголем број творби на учениците ќе бидат во електронска форма и кога училиштата и така имаат проблем со просторот за чување на традиционалното портфолио кое најчесто е составено од творби на хартија.

Опасности од несоодветно оценување (Блек и Вилијам)

- Давање приоритет на квантитет, наместо квалитет во учењето;
- Отсуство на комплетна слика за потребите за учење на учениците;
- Намалување на самопочитувањето кај учениците преку судење за постигањата, наместо давање на совети за подобрување;
- Деморализирање на учениците преку постојано негативно споредување со подобрите ученици;
- Давање повратна информација која повеќе служи за социјални цели отколку за насоки за поефективно учење;

Како оценувањето го подобрува учењето (Блек и Вилијам)

- Овозможува ефективна потврдна информација за учениците;
- Активно ги вклучува учениците во учењето;
- Го прилагодува поучувањето на тој начин што ги зема во предвид резултатите од оценувањето;
- Ги зголемува мотивацијата и самопочитувањето на учениците, кои се клучни за учењето;
- Ја зема во предвид потребата учениците да се вклучат во оценувањето и да сфатат како можат да се подобрат.

Овие наоди се прикажани во публикацијата „ Внатре во црната кутија “ од Блек и Вилијам, од кои сумирани се 250 статии посветени на оценувањето што покриваат 9 години истражување во различни земји во светот.

II дел
Методологија на истражувањето

1. Предмет на истражувањето

Предмет на ова истражување е менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците во основното образование и неговата реализација од страна на наставниците.

Проверувањето и оценувањето на напредокот (постигањата) на учениците се регулирани со Законот за основното образование и со Правилникот за оценувањето, напредувањето, полагањето на испити, видовите на пофалби, награди, казни односно педагошки мерки за учениците во основното училиште.

Согласно Законот за основното образование, член 66, оценувањето на постигањата на учениците се врши според стандарди кои ги утврдува министерот, на предлог на Бирото. Согласно член 67, одделенскиот наставник, односно раководител на паралелката е должен да го извести родителот односно старателот за успехот на ученикот најмалку два пати во секое полугодие. Член 77, начинот на организирање и спроведување на проверување на постигањата на успехот учениците, како и начинот на утврдувањето на завршните оценки на ученикот го пропишува министерот.

Во Законот за основно образование и во Правилникот е и предметот (содржината) на проверувањето и оценувањето. Во член 54 став 1 од Законот стои : “учениците се оценуваат по наставни предмети и по поведение”. Всушност, со тоа се укажува дека учениците добиваат оценки по одделните наставни предмети и посебна оценка за поведението.

Членот бр. 3 од Правилникот за оценувањето, напредувањето, полагањето на испити, видовите на пофалби, награди, казни односно педагошки мерки за учениците во основното училиште³³, се однесува на целите (намената, функциите)

---

³³ Закон на основното образование. (2004). Правилник за оценувањето, напредувањето, полагањето на испити, видовите на пофалби, награди, казни односно педагошки мерки за учениците во основното училиште. Службен весник на Р.Македонија бр. 27

на проверувањето и оценувањето. Во него се вели: “со следењето, проверувањето и оценувањето на учениците се овозможува утврдување на степенот на остварениот напредок на учениците, информирање на учениците и родителите – старателите за постигнатите резултати, поттикнување на развојот на учениците и регистрирање на остварените резултати во воспитно – образовниот процес”.** Се дава акцент на информирањето на учениците и нивните родители, за добрите и слабите страни на нивното учење, поттикнување на нивното понатамошно успешно работење и регистрирање на утврдените резултати во педагошката документација.

Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015 е програма посветена на развивањето и унапредувањето на знаењата и зајакнување на културата на живеење на граѓаните. Тоа е програма за развој на образованието, помага да се развие ефективен образовен систем кој располага со механизми за подготовка на младите и возрасните за сите предизвици и промени со кои ќе се судрат во утрешнината која доаѓа. Високите стандарди во образованието ќе придонесат за развој на слободата на умот, знаењето, иновациите и креативноста како темели на општеството, неговиот развој и добросостојбата на секој негов член. Цел на програмата е да создаде услови за унапредување на образованието и можности за зголемување на добросостојбата на граѓаните.

Во Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015, во делот, програма за развој на основното образование, се дефинирани и некои од компетенциите што треба да ги поседуваат наставниците во основното образование во делот на оценувањето на постигањата на учениците.

Еве некои од нив кои се наведени:

- Наставникот треба да користи различни стратегии за оценување на континуираниот интелектуален, социо-емоционален и физички развој на учениците;

- Наставникот треба да обезбеди услови во кои учениците можат да поставуваат цели на сопственото учење;
- Да ги вклучува учениците во различни активности за самооценување;
- Наставникот треба континуирано да го следи, набљудува и анализира напредувањето на учениците;
- Да води детални белешки за промените во учењето, однесувањето и комуницирањето на секој ученик;
- Да формира база на податоци за напредувањето и постигањата на секој ученик;
- Да комуницира и соработува со родителите и со своите колеги за да ги преиспита индикаторите на сопствените белешки;
- Да негува висока професионална свест за сопствената одговорност во оценувањето на постигањата на учениците.³⁴

Исто така добиените резултати од проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, треба да му послужат и на наставникот да согледа како ги поучува учениците, колку добро ја планира и изведува наставата и врз основа на тоа да размисли и да одлучи како ќе ја подобри истата. Тоа се однесува и за останатите стручни органи и тела во училиштето (наставничкиот совет, директорот, стручните соработници, советот на родители и др.) како и на надлежни државни органи и тела.

Со самата определба да се проучува прашањето за *менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците* поврзана со оценувањето на учениците

---

³⁴ Национална програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015 (2006). Скопје: Министерство за образование и наука, стр. 147

и самиот квалитет на оценувањето, со истражувањето, се настојува да дадат и некои насоки за тоа, како:

- да се подобри менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците;
- родителите на учениците подобро да се информираат за постигнатите знаења и успехот на нивните деца;
- да се имплементираат во праксата на наставниците, новините во однос на оценувањето на постигањата на учениците согласно државната политика за развој на образованието и сл.

2. Значење на истражувањето

За успешно водење на наставниот процес, како и за успешно поучување на учениците неопходно е наставникот да поседува повратни информации за текот на наставниот процес и за ефектите од сопствената работа и работата на учениците. Заради тоа наставникот е тој кој мора да контролира како се одвива наставата, какви резултати постигнуваат учениците и на кој начин, односно да врши проверување и оценување на нивните знаења, умеења и навик, ставови, способности и воопшто да го оценува развојот на нивната личност. Тоа е многу сложена и уште повеќе одговорна задача за наставникот, особено ако се земе во предвид дека тоа е еден вид на мерење кое се остварува без употреба на егзактни директни мерки.

Значењето на менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците е огромно, бидејќи со него се планира и спроведува проверувањето на постигнатите знаењата на учениците, нивните умеења, навик и способности, со цел да се подобри наставниот процес воопшто, а со тоа и постигнување на подобри резултати кај учениците.

Врз основа на добиените резултати од истражувањето го проучивме проблемот од повеќе аспекти и тргнувајќи од добиените сознанија понудивме решенија со чија помош ќе може да се подобри процесот на оценувањето на постигањата на учениците во основното образование.

Практичното значење на истражувањето се состои во тоа што добиените сознанија и резултати служат како појдовна основа за повеќе значајни решенија за подобрување на процесот на оценувањето во основното образование. Во таа смисла, може:

- да се испита дали наставниците го планираат времето и начинот на кој се врши оценувањето на постигањата на учениците во основното образование;
- да се провери дали и колкав дел од наставниците имаат поминато обуки за унапредување на оценувањето на постигањата на учениците во основното образование;
- да се согледа кои форми на следење, проверување и оценување на постигањата на учениците најчесто ги користат наставниците во основното образование;
- да се провери дали наставниците ги користат новите начини на оценување на постигањата на учениците (самооценувањето и оценување од соученици).
- да се испита на какво ниво се врши оценувањето на постигањата на учениците во основното образование (годишно, месечно, неделно или дневно);
- да се испита кои фактори влијаат при оценувањето на постигањата на учениците во основното образование;
- да се утврди и испита колку наставниците се објективни во оценувањето на постигањата на учениците во основното образование;

- да се испита дали наставниците изработуваат портфолио за секој ученик поединечно;
- да се испита дали наставниците редовно (најмалку три пати годишно, на секое тромесечје и на крајот на наставната година) ги информираат родителите за постигнатиот успех на нивните деца.

3. Основни поими содржани во предметот на истражувањето

Во предметот на ова истражување се опфатени следниве поими: основно образование, оценување на постигањата на учениците, менаџирање на оценувањето на постигањата на учениците.

- **Основното образование** е задолжително за деца од 6 до 15 години, според Законот за основно образование, се остварува и организира во основни училишта, здравствени установи, социјални установи, казнено–поправни и воспитно–поправни установи. Трае девет години и се организира во три воспитно–образовни периоди и тоа од прво до трето одделение, од четврто до шесто и од седмо до деветто одделение. Наставата за учениците се изведува според наставен план и програма што ја изготвува Бирото за развој на образованието, а ја утврдува министерот надлежен за образование. Родителот, односно старателот на ученикот е должен да му овозможи на своето дете да ја исполни обврската за задолжително основно образование и воспитание. Наставата во основното училиште се остварува на мекедонски јазик и неговото кирилско писмо.
- **Оценувањето** е процес на давање на судови за постигањата на ученикот во одредено подрачје и нивно вреднување со помош на оценките, како резултат на процесот на оценувањето.

Зборот *оценување* во македонскиот јазик доаѓа од оцени, што значи: да се определи вредноста, цената на нешто, да се даде мислење суд за вредноста на некое уметничко или слично дело, мислење или суд за успехот на ученик или студент итн.

Оценувањето во секоја образовна институција е во исто време и мерило и инструмент на нејзината успешност. Системот на оценување ни покажува колку добро работат учениците, како работат училиштата (наставниците и др. кадри) и се разбира како дејствува образовниот систем во целина. Повратните информации што ги обезбедува системот на оценување, на надлежните субјекти треба да им овозможи да ја оценат образовната политика, односно дали се реализирани планираните цели и да планираат и превземаат решенија и активности со кои ќе се обезбеди образовниот систем успешно да функционира.

Системот на *следење, мерење и оценување* (вреднување) на учениците во основното образование во изминатите децении е изграден соодветно на развојот на образовниот систем во целина и посебно на системот на основното образование.

Најзначајниот дел од контролниот систем во основното образование е следењето, мерењето, проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците и нивното напредување. Тој е регулиран со Законот за основно образование и со Правилникот за оценувањето, напредувањето, полагањето на испити, видовите пофалби, награди и педагошки мерки за учениците во основното училиште.³⁵

Под поимот *следење* се подразбира водење на педагошка евиденција или документација. *Следењето на постигањата на ученикот е континуиран процес од низа разновидни активности (набљудување, интересирање, надзирање, снимање и сл.), што ги изведува наставникот или некој друг, при што прибира, бележи и обработува податоци и други информации во врска со активностите и*

---

³⁵ Правилник за оценувањето, напредувањето, полагањето на испити, видови на пофалби, награди, казни, односно педагошки мерки за учениците во основното училиште. Службен весник на Р.Македонија. (1996). бр. 27

резултатите на учениците, како показатели за она што го постигнуваат во воспитно-образовниот процес.

Следењето не е исто што и проверување. При следењето наставникот само набљудува што и како работи ученикот или на друг начин се интересира за неговиот развој и за тоа води аналитички белешки – описи. Наставникот не би можел да го води (насочува) наставниот процес (процесот на поучување и учење) ако на пример, додека нешто им објаснува на учениците, не следи како тие реагираат, колку се внимателни, со каков интерес го следат неговото објаснување – колку го разбираат итн. , па врз основа на сознанијата до кои доаѓа со следењето одлучува како ќе продолжи.

Од психолошки аспект на училишната *докумологија*³⁶, оценувањето на знаењата и другите постигања на учениците во воспитно-образовниот процес претставува еден вид на *мерење*. За мерењето постојат повеќе дефиниции, но најпозната и најопшта е дефиницијата на Норман Кампбел, според која *мерењето е придавање на броеви на појавите или на својствата на објектите врз основа на одредени правила*. И во неа се укажува на трите битни компоненти во секое мерење:

- да постои големина, својство кое се мери;
- својството да може да се изрази со број со помош на мерен инструмент со познати мерни карактеристики;
- мерењето да се изведува според утврдени правила (техника на мерење).

Исти мерни компоненти има и во училишното оценување, во кое: *предмет на мерење* (својството кое се мери) се знаењата на учениците и нивните постигања (развојот на способностите, ставови, социјално однесување, практична оспособеност итн.), *средство за мерење* или мерен инструмент се наставникот (при

---

³⁶ Зборот *докумологија* е од грчко потекло и е составен од два збора: dokimos – што значи испита, провери, проверување и logos – што значи наука, вистина. Оттука *училишната докумологијата* е наука која се занимава со проблемите поврзани со системот на следење, проверување и оценување на постигањата на учениците во училиштата.

усното проверување) и разните мерни инструменти што ги користи (писмени состави, тестови на знаења, есеи и сл.), а наставникот се јавува во улога на *мерител*, кој го реализира мерењето според определени правила (стандарди, критериуми и норми).

Мерењето подразбира користење на поедини инструменти за квантификување или доделување број на достигнуањата на учениците. Точноста на мерењето зависи од осетливоста, сигурноста, објективноста и други мерни карактеристики на инструментот кој се применува. *Инструментот* е систематска постапка за мерење на успехот на учениците, кој ги опфаќа традиционалните тестови на хартија, подолгите одговори (есеи), изведување автентични задачи (пр. лабораториски експеримент), наставничките набљудувања и сл. Со следењето и мерењето се евидентираат количинските односи, се изразуваат и констатираат поединечни постигнувања. Со следењето и мерењето се прибираат податоци за педагошкото вреднување (*оценување*). Со оценувањето се констатираат промените што настануваат во работата и однесувањето кај ученикот. Со тоа се утврдува состојбата, се дава дијагноза и се превземаат мерки за унапредување на воспитно-образовниот процес. Оценувањето според тоа има и низа позитивни обележја: овозможува контрола и управување на процесот на воспитување и образување, ја вреднува целокупната дејност во училиштето доколку се вреднуваат сите видови и подрачја на работа и ги поттикнува и наставникот и ученикот подобро да работат.³⁷

Оценувањето е повеќе од давање оценки. Оценувањето опфаќа: следење на работата на ученикот, размена на информации за учењето, вреднување на учењето и наученото, давање насока за понатамошна работа, бележење, документирање на развојот и постигањата.

---

³⁷ Камберски, К. (2000). Преучилишното и основното воспитание и образование. Скопје, стр. 76

Доброто оценување треба да му помогне на ученикот да учи подобро со давање точни повратни информации (фидбек) и помагање на ученикот да го поправи разбирањето и да постави јасни цели.³⁸

Доброто оценување треба да му помогне на наставникот да поучува подобро со препознавање на тоа што не е точно и добро разбрано и да му помогне во која насока да ја менува наставата и да презема активности за подобрување на истата.³⁹

Оценувањето претставува составен дел на наставниот процес. Постои јасна врска меѓу целите и содржината на наставата и оценувањето (меѓу она што се учи и поучува и она што се оценува). Поучувањето, учењето и оценувањето се процеси што се поврзани и обезбедуваат кохерентност во наставата. Од наставните цели и содржини зависи што ќе се оценува. Од исходите на оценувањето зависи како ќе се одвива наставата и кон какви цели ќе се стреми.

Целите, содржините, оценувањето и успешноста на реализирањето на наставниот процес се поврзани со изготвување на училишната политика за подобрување на оценувањето на учениците.

Една од намените на оценувањето е да се воспостави и да се одржува социјална рамнотежа во училницата. Училниците се сложени социјални средини во кои луѓето на повеќе различни начини стапуваат во интеракција едни со други. За училниците да бидат позитивни социјални средини и средини за учење, мора да постои ред, дисциплина и соработка. Затоа, помагањето на учениците добро да учат и одржувањето на редот во училницата се тесно поврзани работи. Постоенето на ред е потребно за наставата и учењето да бидат успешни.⁴⁰

---

³⁸ *Настава и учење на 21-от век* - прирачник за наставниците во основното образование. (2009). Скопје, стр.50 стр.17

³⁹ *Настава и учење на 21-от век* - прирачник за наставниците во основното образование. (2009). Скопје, стр.18

⁴⁰ Камберски, К. (2000). Преучилишното и основното воспитание и образование. Скопје, стр. 56

Оценувањето во училницата се состои од утврдување на намената и целите на учењето кои се поврзани со стандарди, систематско добивање информации од учениците, толкување на добиените информации и користење на овие информации. Откако сте утврдиле *што* ќе оценувате, веројатно ќе бидете загрижени за тоа *како* ќе го оцените истото. Односно, кои методи за собирање на податоци ќе ги користите за да ги соберете информациите? Според тоа, *училишното оценување е споредување на утврдената актуелна состојба на постигањата на учениците со посакуваната состојба, односно со стандардите, со она што се очекува и се смета дека треба да биде постигнато и на тој начин се определува вредноста на истите.*

Оценувањето опфаќа прибирање и користење информации со цел да ги оптимизира наставата кај наставникот и учењето кај учениците. Оценувањето е интегрален дел од наставата.

За да донесеме добри одлуки ни требаат добри информации..... Добри информации се прибираат преку добри процедури за оценување.

Оценувањето е процес на добивање информации што се користат за донесување одлуки во врска со учениците, наставните планови и програми и образовната политика. Оценувањето на постигањата на учениците (нивните знаења, вештини, способности, ставови, интереси) е сложена сознајна активност на наставникот (оценувачот), во која се анализираат прибраните податоци (информации) во текот на следењето и проверувањето. **Оценувањето е процес на давање на судови за постигањата на ученикот во одредено подрачје и нивно вреднување со помош на оценките, како резултат на процесот на оценување.**

Оценувањето на знаењата на учениците во основното училиште е уредено со Законот за основно образование, а поблиску е дообјаснето со посебен Правилник што е донесен во 1996 год. а дополнет во 2001 год. со еден член за воведување повремено екстерно оценување на учениците.

Во првите три одделенија оценувањето на знаењата на учениците е описно, потоа се поминува на бројчано оценување, така што на крајот на наставата во трето одделение со постојаната концепција е предвидено ученикот да добива бројчани оценки.

Оценувањето е јавно, а наставникот ги запознава учениците со целите на наставата и ги одредува начините за оценувањето, како и роковите во коишто се оценуваат учениците. *Оценувањето* се врши пред одделението или во група на ученици и за постигнатите резултати редовно се известуваат учениците и родителите. По барање на родителите и на учениците им се овозможува да направат увид во писмените работи и другите задачи. Учениците и родителите редовно се известуваат за успехот на учениците во текот на тримесечјата и на полугодieto, додека оценките на учениците се заокружуваат и соопштуваат на крајот на учебната година со свидетелство за успехот на ученикот. Освен тоа во текот на учебната година учениците и нивните родители редовно се запознаваат за постигањата на учениците на родителските средби и на други начини.

Училишното оценување е споредување на утврдената актуелна состојба на постигањата на учениците со посакуваната состојба, односно со стандардите, со она што се очекува и се смета дека треба да биде постигнато и на тој начин се идентификува и определува вредноста на истите.

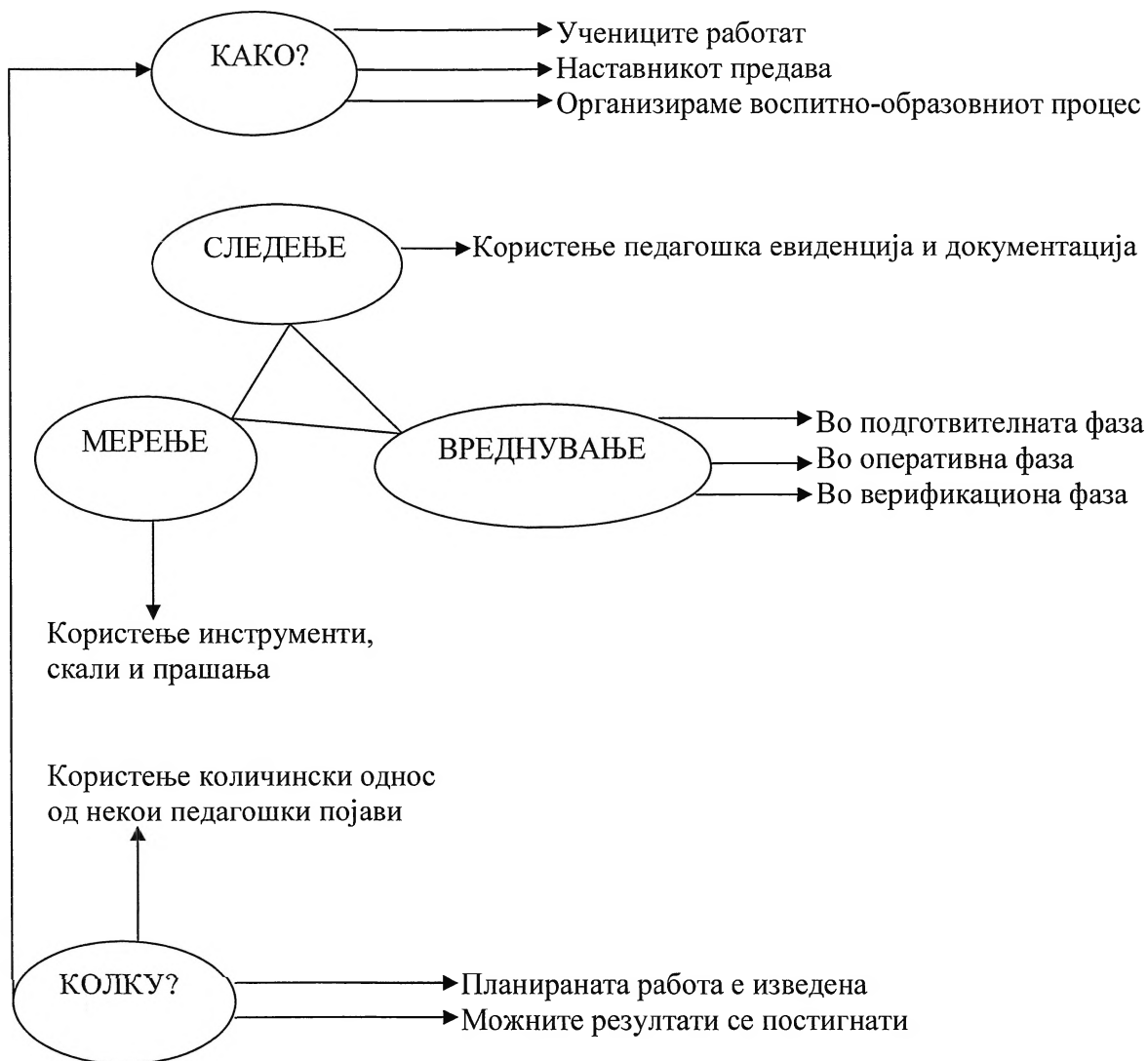
- *Менаџирањето на оценувањето* на постигањата на учениците е процес на управување, организација, осмислување, спроведување на процесот на оценувањето од страна на наставникот – менаџер, со цел да се проверат постигањата на учениците за остварување на подобри резултати. Менаџирањето на оценувањето најчесто содржи договорени правила и насоки за појасни и поусогласени критериуми за оценување, потоа за примена на одредени постапки и техники (инструменти) за проверување на постигањата на учениците, за примена на новите методи на оценување

(метод на самооценување и метод на оценување од соученици), за поголема јавност во планирањето и изведувањето на оценувањето на учениците и слично.

Менаџирањето на оценувањето најчесто содржи договорени правила и насоки за појасни и поусогласени критериуми за оценување, потоа за примена на одредени постапки и техники (инструменти) за проверување на постигањата на учениците, за примена на новите методи на оценување (метод на самооценување и метод на оценување од соученици), за поголема јавност во планирањето и изведувањето на оценувањето на учениците и слично.⁴¹

---

⁴¹ Мицковска, Г., Поповски, К., Георгиевска, Г., Анчевска, З.. Анализа на состојбите и потребите за промени – Унапредување на оценувањето во основните училишта.

Слика бр. 3 Приказ на корелација (поврзаност) на поимите следење, мерење и вреднување

4. Цел и карактер на истражувањето

Цел на истражувањето

Целта на истражувањето е *да се проучи како се реализира менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците во основното училиште.*

Карактер на истражувањето

Ова истражување е *применето истражување*, бидејќи е насочено кон решавање на практични проблеми, со него се утврдува влијанието на менаџирањето на оценувањето на учениците за постигнување на подобри резултати.

Ова е и *развојно истражување*, бидејќи се проучува внесувањето на некоја новина во воспитно – образовниот процес, поточно примената на новите методи и техники на оценување на постигањата на учениците во основното образование.

Ова истражување воедно е и *емпириско истражување*, бидејќи се користат искусствени факти и податоци, а резултатите од истото подоцна се проверуваат во практиката.

Ова истражување спаѓа и во групата на *трансферални истражувања*, бидејќи подразбира истовремено проучување на новите методи на оценување на постигањата на учениците во основното образование на различни места, односно во различни училишта и во различни услови.

Според временската насоченост, ова истражување спаѓа во *прогностичките истражувања*, бидејќи настојува да ја согледа примената на новите методи на оценување на постигањата на учениците, развојот на менаџирањето на оценувањето во основните училишта, како и да се предвидат промените што ќе се случат во иднина.

Индивидуално (поединечно) истражување кое го спроведувам јас како поединец – истражувач.

5. Задачи на истражувањето

Целта на ова истражување се конкретизира низ следниве задачи:

- ✓ Да се утврди на кое ниво се врши планирањето на оценувањето на постигањата на учениците во основното училиште (годишно, месечно, неделно или дневно);
- ✓ Да се согледа кои начини за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците најчесто ги користат наставниците во основното училиште;
- ✓ Да се согледа дали меѓу одделенските и предметните наставници постои разлика во применувањето на начините за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците;
- ✓ Да се согледа дали меѓу наставниците со различно работно искуство постои разлика во применувањето на начините за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците;
- ✓ Да се согледа дали наставниците се објективни при оценувањето на знаењата на учениците;
- ✓ Да се провери дали наставниците се раководат од основните принципи при оценувањето на постигањата на учениците;
- ✓ Да се утврди дали новите начини на оценување, самооценување и оценување од соученици, ги применуваат наставниците во основното училиште;
- ✓ Да се утврди дали наставниците водат портфолио за секој ученик, во функција на оценувањето на постигањата на учениците;
- ✓ Да се испита колку наставниците се професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците;
- ✓ Да се испита дали родителите се запознаени со критериумите на оценување на постигањата на учениците коишто ги применуваат наставниците;

- ✓ Да се утврди дали родителите на учениците од основните училишта се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците;
- ✓ Да се утврди колку често наставниците ги информираат родителите за постигнатите успеси на нивните деца;
- ✓ Да се испита дали учениците редовно ги известуваат родителите за добиените оценки;
- ✓ Да се согледа дали при оценувањето на постигањата на учениците постојат одредени слабости.

6. Хипотези

Општата хипотеза согласно целта на истражувањето гласи:

Менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците во основното училиште се реализира согласно со постојните нормативни акти, но со определени слабости.

Посебни хипотези:

1. Наставниците од основните училишта редовно го планираат процесот на оценувањето на постигањата на учениците на годишно, месечно, неделно и дневно ниво.
2. Наставниците во основните училишта применуваат различни начини за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците.
3. Меѓу одделенските и предметните наставници постои разлика во применувањето на начините за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците.

4. Меѓу наставниците со различно работно искуство постои разлика во применувањето на начините за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците.
5. Наставниците се објективни при оценувањето на знаењата на учениците.
6. Наставниците во доволна мера ги почитуваат основните принципи при оценувањето на постигањата на учениците.
7. Наставниците од основните училишта ги применуваат новите начини на оценување - самооценувањето и оценувањето од соученици.
8. Наставниците водат портфолио за секој ученик во функција на оценувањето на постигањата на учениците.
9. Наставниците се професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците.
10. Родителите на учениците од основните училишта се запознаени со критериумите на оценување на постигањата на учениците коишто ги применуваат наставниците.
11. Родителите на учениците од основните училишта се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците.
12. Наставниците редовно ги информираат родителите за постигањата на нивните деца.
13. Учениците редовно ги известуваат родителите за добиените оценки.
14. Во процесот на оценувањето на постигањата на учениците постојат одредени слабости.

7. Варијабли на истражувањето

Зависни варијабли во ова истражување се ставовите и мислењата на наставниците од одделенска и предметна настава, ставовите и мислењата на учениците и нивните родители за менаџирањето на постигањата на учениците во основното училиште.

Независни варијабли претставуваат факторите кои имаат влијание врз формирањето на ставовите и мислењата на испитаните субјекти. Независни варијабли во ова истражување се:

- Испитуваните субјекти: наставниците од одделенска настава, предметни наставници, учениците и нивните родители/старатели;
- Определени карактеристики на примерокот на испитуваните наставници според кои тие се поделени во посебни групи, според местото на нивното вработување – од општина Штип и од општина Карбинци, според работното искуство – со или без работно искуство, работниот стаж – со вкупен стаж од 10, 20 или 30 години или над 30 години и според видот на наставната работа во основното училиште – одделенски или предметни наставници.

8. Методи, техники и инструменти на истражувањето

Како основен метод, кој оценивме дека е најсоодветен за истражувањето на поставениот проблем, е дескриптивно - аналитичкиот метод. Додека, од техниките за прибирање на емпириските податоци се користени:

- *техникаџа на анализа на документација,*
- *техникаџа на анкеџирање.*

Исто така, во истражувањето се користат и анализираат и наоди и сознанија изнесени во релевантната литература што е во тесна врска со предметот на нашиот интерес.

Техникаџа на анализа на документација е користена при проучувањето и анализирањето повеќе педагошки документи, од кои како примарно важни за потребите на истражувањето се:

- Законот за основното образование;
- Правилник за оценувањето, напредувањето, полагањето на испити, видови пофалби, награди, казни односно педагошки мерки за учениците во основното училиште

Техникаџа анкеџирање е користена, со цел да ги дознаеме ставовите и мислењата на наставниците, на учениците и родителите од основното училиште.

Како инструменти за прибирање на потребните податоци, се користени следниве три вида на прашалници:

- Прашалник за наставници,
- Прашалник за ученици
- Прашалник за родители.

Прашалникот за наставниците и прашалникот за учениците и родителите имаат неколку заеднички прашања, но и покрај тоа тие се три различни

инструменти по својата содржина. Прашањата во трите прашалника се главно комбинација на прашања од затворен и од отворен тип. Анкетирањето е анонимно, со цел добивање поискрени одговори од страна на испитуваните субјекти.

9. Примерок на истражувањето

За истражувањето се користи примерок кој го сочинуваат три категории на субјекти: наставници (одделенски и предметни), ученици и родители.

Примерок на наставници

Согласно со потребите на истражувањето се анкетирани по 20 наставници, (10 од одделенска и 10 од предметна настава) од пет основни училишта од општина Штип и општина Карбинци или вкупно 100 наставника.

Табела бр 1. Структура на наставници по основни училишта во општина

Штип и општина Карбинци

Реден број	Основно училиште	Општина	Одделенски наставници	Предметни наставници	Вкупен број на наставници
1	Ванчо Прќе	Штип	10	10	20
2	Гоце Делчев	Штип	10	10	20
3	Тошо Арсов	Штип	10	10	20
4	Димитар Влахов	Штип	10	10	20
5	Страшо Пинџур	Карбинци	10	10	20
Вкупен број на анкетирани наставници					100

Табела бр. 2. Структура на наставниците од одделенска и предметна настава според работен стаж

Работен стаж	Одделенски наставници	Предметни наставници	Вкупно
5-10 год.	12	19	31
10-20 год.	38	28	66
20-30 год.	0	3	3
Над 30год.	0	0	0
Вкупно	50	50	100

Примерок на ученици

Примерокот на анкетирани ученици го сочинуваат, по 20 ученика од пет основни училишта или вкупно 100 ученици, од кои 50 од IV и V одделение и 50 од VII и VIII одделение.

Табела бр. 3. Структура на ученици по основни училишта во општина Штип и општина Карбинци

Реден број	Основно училиште	Општина	Ученици од IV и V одд.	Ученици од VII и VIII одд.	Вкупен број ученици
1	Ванчо Прќе	Штип	10	10	20
2	Гоце Делчев	Штип	10	10	20
3	Тошо Арсов	Штип	10	10	20
4	Димитар Влахов	Штип	10	10	20
5	Страшо Пинџур	Карбинци	10	10	20
	Вкупен број на анкетирани ученици				100

Примерок на родители

Примерокот на анкетирани родители го сочинуваат, по 20 родители/старатели од 5 основни училишта или вкупно 100 родители/старатели на ученици од IV и V одделение(вкупно 50) и од VII и VIII одделение (вкупно 50).

Табела бр.4. Структура на родители/старатели на ученици по основни училишта во општина Штип и општина Карбинци

Реден број	Основно училиште	Општина	Родители/стратели на ученици од IV и V одделение	Родители/стратели на ученици од VII и VIII одделение	Вкупен број на родители
1	Ванчо Прќе	Штип	10	10	20
2	Гоце Делчев	Штип	10	10	20
3	Тошо Арсов	Штип	10	10	20
4	Димитар Влахов	Штип	10	10	20
5	Страшо Пинџур	Карбинци	10	10	20
Вкупен број на анкетирани родители/старатели					100

10. Организација на истражувањето

Теренскиот дел од истражувањето беше реализиран во периодот од почетокот на месец мај 2012 год. Во тој период беа анкетирани сите субјекти кои го сочинуваат примерокот на наставници од одделенска и предметна настава од петте основни училишта во Штип и Карбинци, ученици од истите училишта и нивните родители. Прашалниците за наставниците, учениците и родителите беа затворени во посебни коверти. Сите испитаници добија објаснување дека анкетата е анонимна и ќе се користи за научни цели. Пред да ги пополнат прашалниците добија дополнителни информации за тоа што од нив се бара, зошто се спроведува истражувањето и дека по пополнувањето прашалниците треба да ги вратат назад во ковертите по определено време. Истражувањето се одвиваше во најдобар ред.

11. Статистичка обработка на податоците

Со оглед на целите кои се поставени со ова истражување и видот на податоците што за тоа треба да се приберат, обработката на добиените податоците е направена со примена на постапки на квантитативна и квалитативна анализа.

За обработка и анализа на податоците се применети два вида статистички постапки:

1. Постапки на дескриптивна статистика: табелирање, графичко прикажување и пресметување на проценти и мерки на централни вредности и на варијабилност. Овие постапки се користени во сите случаи каде што целта на истражувањето се состои во опишување и прикажување на добиените резултати.

2. Постапки на инференциска статистика: Хи-квадрат тест, што е користен за изведување на заклучоци за постоењето (непостоењето) на определени разлики.

Како основни постапки пак, за квалитативна анализа на податоците се употребени *компарацијата* и *диференцијацијата*.

Обработката на податоците, односно табеларните и графичките прикази на резултатите и статистичката обработка на резултатите е компјутерски изработена.

III дел
Резултати од истражувањето и нивна интерпретација

Резултати од истражувањето и нивна интерпретација

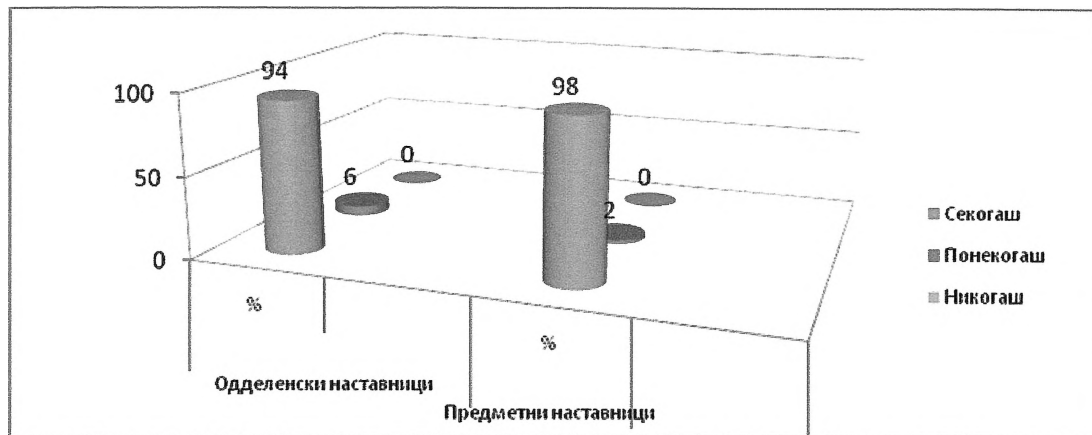
Добиените резултати од истражувањето ќе бидат овде анализирани и интерпретирани посебно за секоја категорија од испитаните субјекти. Најнапред ќе бидат презентирани и анализирани добиените резултати од анкетањето на наставниците, потоа резултатите добиени од спроведеното анкетање на родителите и најпосле добиените резултати од спроведеното анкетање на учениците.

1. Анализа и интерпретација на резултатите од анкетањето на наставниците

Добиените податоци со анкетните листови за наставниците овде ќе бидат прикажани и анализирани според редоследот на прашањата што во нив се наведени. Општите податоци што се однесуваат за професијата на наставниците – дали се одделенски или предметни наставници и нивното работно искуство се прикажани во делот методологија на истражувањето.

Табела бр.5: Одговори на наставниците за тоа, дали го планираат процесот на оценувањето на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	47	94,00	49	98,00	96	96,00
Понекогаш	3	6,00	1	2,00	4	4,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.3. Процент на одговори на наставниците за тоа, дали го планираат процесот на оценувањето на постигањата на учениците

Според податоците добиени од истражувањето, 94,00% од наставниците од одделенска настава се изјасниле дека *секогаш* го планираат процесот на оценување на постигањата на учениците, а само 6,00% од нив тврдат дека *понекогаш* го планираат оценувањето на учениците. Слични одговори на истото прашање се добиени од наставниците од предметна настава. 98,00% од нив се изјасниле дека *секогаш* го планираат процесот на оценување на постигањата на учениците, а само 2,00% навеле дека *понекогаш* го планира процесот на оценување на постигањата на учениците. Од ова произлегува дека сосема мал процент од сите испитани наставници не секогаш го планираат процесот на оценување на постигањата на учениците.

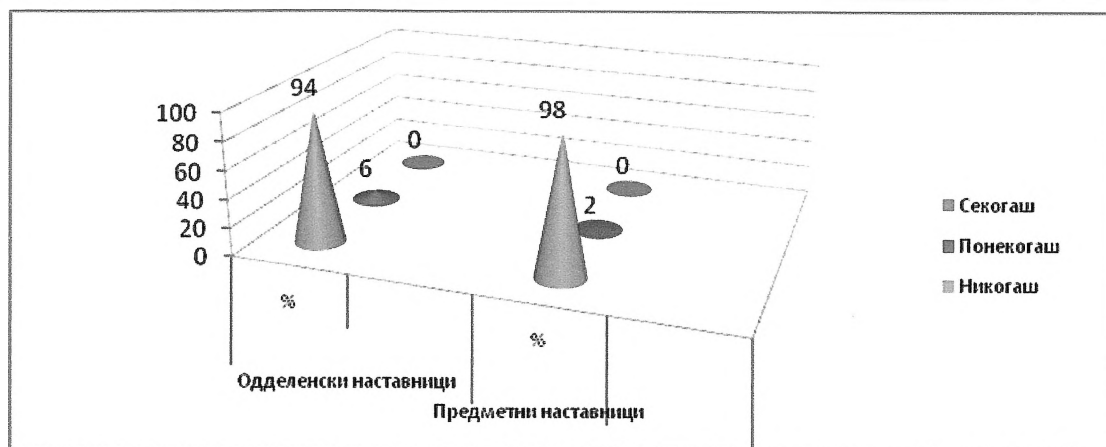
Табела бр.6: Одговори на наставниците за тоа, на кое ниво го вршат планирањето на оценувањето на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш							
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Годишно	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Месечно	48	96,00	50	100,00	98	98,00	2	4,00	0	0,00	2	2,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Неделно	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Дневно	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Според добиените податоци од истражувањето, се гледа дека речиси сите анкетирани наставници *секогаш* го вршат планирањето на оценувањето на постигањата на учениците на годишно, месечно, неделно и дневно ниво. Само 4,00% од одделенските наставници се изјасниле дека *понекогаш* прават месечен план за оценување на постигањата на учениците.

Табела бр.7: Одговори на наставниците за тоа, дали систематски и континуирано ја следат и оценуваат работата на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	47	94,00	49	98,00	96	96,00
Понекогаш	3	6,00	1	2,00	4	4,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.4. Процент на одговори на наставниците за тоа, дали систематски и континуирано ја следат и оценуваат работата на учениците.

Од вкупниот број анкетирани наставници, 94,00% од наставниците од одделенска настава *секогаш* систематски и континуирано ја следат и оценуваат работата на учениците, а само 6,00% од нив таквата обврска ја извршуваат само *понекогаш*. Речиси истоветен процент од наставниците од предметна настава (98,00%) *секогаш* систематски и континуирано ја следат и оценуваат работата на учениците, а само 2,00% од нив, се изјасниле дека тоа го прават *понекогаш*. Нема наставници кои *никогаш* систематски и континуирано не ја следат и оценуваат работата на учениците.

Табела бр.8: Одговори на наставниците за тоа, дали во нивното училиште има посебен документ со кој се утврдени основите за планирање и постапување при изведувањето на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да, има	41	82,00	46	92,00	87	87,00
Нема	0	0,00	1	2,00	1	1,00
Незнам	9	18,00	3	6,00	12	12,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од анкетаирањето што е спроведено се добиени следниве резултати: 82,00% од наставниците од одделенска настава сметате дека во нивното училиште има посебен документ со кој се утврдени основите за планирање и постапување при изведување на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, а само 18,00% од нив се изјасниле дека не знаат дали во нивното училиште има посебен документ со кој се утврдени основите за планирање и постапување при изведување на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Од наставниците од предметна настава 92,00% се искажале дека во нивното училиште има посебен документ, 2,00% дека нема таков документ, а 6,00% се изјасниле дека не знаат дали во нивното училиште има посебен документ со кој се утврдени основите за планирање и постапување при изведување на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците.

Овие податоци покажуваат дека сепак забележителен процент од наставниците незнаат дека постои посебен документ со кој се утврдени основите за планирање и постапување при изведување на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, што говори за нивниот несериозен однос кон извршување на своите основни работни обврски.

Табела бр.9: *Одговори на наставниците за тоа, дали наставничкиот совет во училиштето расправа за некои аспекти на проверувањето и оценувањето.*

Категории одговори	на	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
		f	%	f	%	f	%
Секогаш		47	94,00	47	94,00	94	94,00
Понекогаш		3	6,00	3	6,00	6	6,00
Никогаш		0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно		50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето дали наставничкиот совет во училиштето расправа за некои аспекти на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, 94,00% од наставниците од одделенска настава и од предметна настава, се изјасниле дека секогаш на Наставничкиот совет во училиштето се расправа за некои аспекти на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците. Само 6,00% од одделенските и од предметните наставници се искажале дека само понекогаш на Наставничкиот совет во училиштето се расправа за некои аспекти на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците.

Од ова се гледа дека не постои разлика меѓу добиените одговори од одделенските и од предметните наставници.

Табела бр.10: Одговори на наставниците за тоа, дали се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	40	80,00	43	86,00	83	83,00
Не	10	20,00	7	14,00	17	17,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

$$X^2 = 0,638 \quad df = 1 \quad P > 0,05^{42}$$

⁴² Хи квадрат тестот е пресметуван за податоци во оние табели каде постои забележителна разлика во добиените одговори од определените категории на испитувани субјекти.

Слика бр.5. Процент на одговори на наставниците за тоа, дали се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците

На прашањето дали наставниците се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците, 80,00% од наставниците од одделенска настава одговориле позитивно, а 20,00% негативно. Од наставниците од предметна настава 86,00% одговориле дека се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците, а само 14,00% одговориле дека не се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците.

Добиената вредност на Хи квадрат тестот, којшто статистички не е значаен, покажува дека во дадените одговори на ова прашање не постои разлика меѓу одделенските и предметните наставници. Меѓутоа, загрижува фактот што приближно една петина од испитаните наставници не се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците.

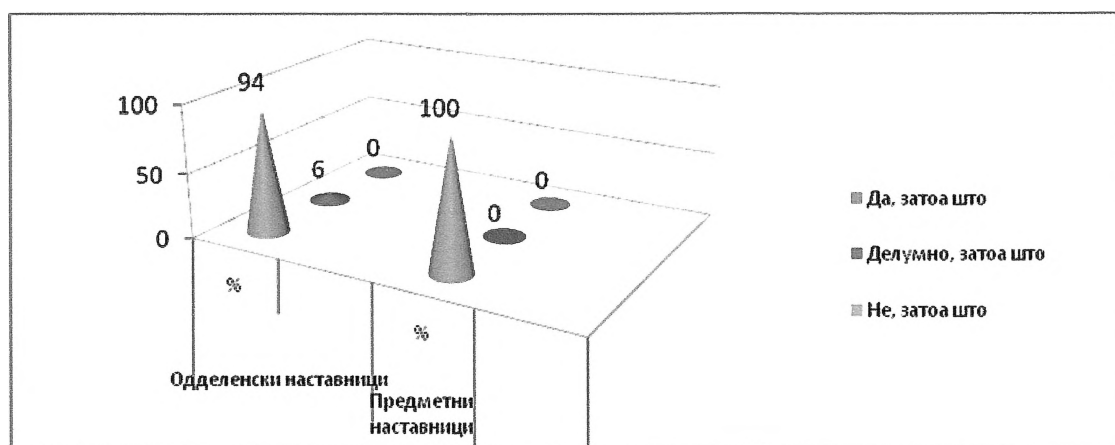
Табела бр.11: *Одговори на наставниците за тоа, дали во текот на базичното образование се стекнале со доволно знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	48	96,00	47	94,00	95	95,00
Не	2	4,00	3	6,00	5	5,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, дали во текот на базичното образование се стекнале со доволно знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, 96,00% од наставниците од одделенска настава се искажале дека во текот на базичното образование се стекнале со доволно знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, а 4,00% дека не се стекнале доволно со тие знаења. Речиси истоветни се добиените одговори од страна на предметните наставници. Од нив, 94,00%, се изјасниле дека во текот на базичното образование се стекнале со доволно знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, а само 6,00% не се стекнале доволно со знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците.

Табела бр.12: Одговори на наставниците за тоа, дали се доволно професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да, затоа што	47	94,00	50	100,00	97	97,00
Делумно, затоа што	3	6,00	0	0,00	3	3,00
Не, затоа што	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.6. Процент на одговори на наставниците за тоа, дали се доволно професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците

На прашањето дали наставниците се доволно професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците, 94,00% од наставниците од одделенска настава сметаат дека се доволно професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците, а само 6,00% сметаат дека се делумно оспособени, односно дека има некои пропусти во оспособувањето за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците. За разлика од тоа, 100,00% од наставниците од предметна настава, се изјасниле дека се доволно професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците. Нема наставници кои се изјасниле дека не се професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците.

На ова прашање иако на наставниците им беше дадена можност да го образложат својот одговор, сепак никој од нив не го образложи својот даден одговор.

Табела бр.13: *Одговори на наставниците за тоа, дали имаат учествувано во професионални обуки кои се во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	40	80,00	39	78,00	79	79,00
Не	10	20,00	11	22,00	21	21,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.7. Процент на одговори на наставниците за тоа, дали имаат учествувало во професионални обуки кои се во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците

Од анкетањето што е спроведено со наставниците се добиени следниве резултати: 80,00% од наставниците од одделенска настава се изјасниле дека учествувале во професионални обуки во функција на унапредување на оценувањето на постигањата на учениците, а 20,00% дека не учествувале во такви обуки. Приближно во ист процент (78,00%) од наставниците од предметна настава се изјасниле дека учествувале во професионални обуки, а само 22,00% од нив, се изјасниле дека не учествувале во професионални обуки кои се во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците.

Табела бр.14: Одговори на наставниците за тоа, кои професионални обуки во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците ги имаат посетувано.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
а. Обука за изработување на тестови на знаења	2	4,00	2	4,00	4	4,00
б. Обука за описното оценување	0	0,00	0	0,00	0	0,00
в. Обука за усното и писменото оценување	38	76,00	37	74,00	75	75,00
г. Друга (наведете која)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
д.Немам посетувано обука	10	20,00	11	22,00	21	21,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од податоците кои се прикажани во оваа табела се гледа дека 4,00% од наставниците и од одделенска и од предметна настава посетувале обука за изработување на тестови на знаења. Обука пак, за усното и писменото оценување на учениците се изјасниле дека посетувале, 76,00% од наставниците од одделенска и 74,00% од наставниците од предметна настава. Една петина од наставниците од одделенска и од предметна настава се изјасниле дека немаат посетувано ниту една обука во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците. Овој податок, што голем процент немаат посетувано ниту било каква обука од овој вид, загрижува со оглед на новите барања за оценување на постигањата на учениците.

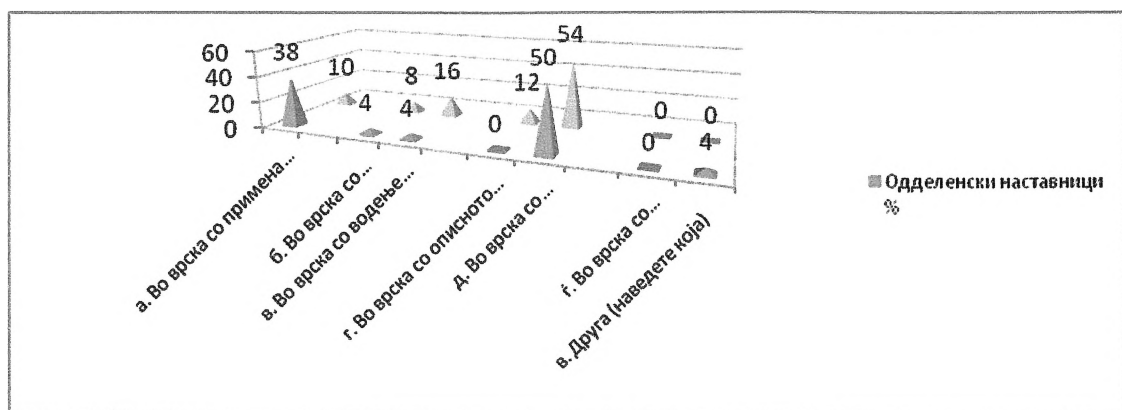
Табела бр.15: Одговори на наставниците за тоа, дали би сакале да посетуваат обука во функција на квалитетно проверување и оценување на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	46	92,00	50	100,00	96	96,00
Не	4	8,00	0	0,00	4	4,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето дали наставниците би сакале да посетуваат обука во функција на квалитетно проверување и оценување на постигањата на учениците, од наставниците од одделенска настава 92,00% одговориле позитивно, а само 8,00% негативно. Сите анкетирани наставници од предметна настава се изјасниле дека сакаат да посетуваат обука во функција на квалитетно проверување и оценување на постигањата на учениците.

Табела бр.16: Одговори на наставниците за тоа, во каква организирана обука во врска со процесот на оценување би сакале да бидат вклучени.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
а. Во врска со примена на различни методи на оценување	19	38,00	5	10,00	24	24,00
б. Во врска со критериумите на оценување	2	4,00	4	8,00	6	6,00
в. Во врска со водење портфолио за учениците	2	4,00	8	16,00	10	10,00
г. Во врска со описното оценување	0	0,00	6	12,00	6	6,00
д. Во врска со изработка на инструменти за следење на постигањата на учениците	25	50,00	27	54,00	52	52,00
ѓ. Во врска со изработка на тестови на знаења	0	0,00	0	0,00	0	0,00
в. Друга (наведете која)	2	4,00	0	0,00	2	2,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.8. Процент на одговори на наставниците за тоа, во каква организирана обука во врска со процесот на оценување би сакале да бидат вклучени

Од табелата бр. 16 и сликата бр.8 се гледа дека, од наставниците од одделенска настава 38,00% се изјасниле дека сакаат да се вклучат во обука во врска со примена на различни методи на оценување, 4,00% во обука во врска со критериумите за оценување, 4,00% во обука во врска со водење портфолио за учениците, 50,00% во обука во врска со изработка на инструменти за следење на постигањата на учениците, а 4,00% дека сакаат да се вклучат во друга обука. Различно одговориле на ова прашање наставниците од предметна настава. Од нив 10,00% се изјасниле дека сакаат да се вклучат во обука во врска со примена на различни методи на оценување, 8,00% во обука во врска со критериумите за оценување, 16,00% во обука во врска со водење портфолио за учениците, 12,00% во обука за описното оценување, 54,00% во обука во врска со изработка на инструменти за следење на постигањата на учениците. Овие добиени податоци јасно покажуваат дека најголем процент од одделенските и од предметните наставници сакаат да учествуваат во обуки кои би биле организирани во врска со изработка на инструменти за следење на постигањата на учениците.

Табела бр.17: Одговори на наставниците за тоа, што најмногу вреднуваат кај учениците при процесот на оценувањето на нивните постигања.

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Оспособеност за оригинални решенија	48	96,00	50	100,00	98	98,00	2	4,00	0	0,00	2	2,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Познавање на факти, поими, правила и сл.	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Решавање на проблемски ситуации	20	40,00	0	0,00	20	20,00	30	60,00	50	100,00	80	80,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Уسوеност на социјални вештини, ставови	50	100,00	45	90,00	95	95,00	0	0,00	5	10,00	5	5,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Оспособеност за анализирање, заклучување	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Примена на знаења	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Од табела број 17, се гледа дека, 98,00% од анкетираните наставници од одделенска и од предметна настава при оценувањето на учениците *секогаш* вреднуваат оспособеност за оригинални решенија, 100,00% *познавање на факти, поими, правила и слично*, 20,00% *решавање на проблемски ситуации*, 95,00% *усоеност на социјални вештини, ставови*, 100,00% *оспособеност за анализирање, заклучување* и 100,00% *примена на знаења*. Исто така, од табелата можеме да забележиме дека 80,00% од анкетираните наставници се изјасниле дека тие *понекогаш* кај учениците го вреднуваат решавањето на проблемски ситуации.

Табела бр.18: Одговори на наставниците за тоа, колку често ги применуваат новите начини на оценување на постигањата на учениците

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
а. Самооценување на ученици	0	0,00	35	70,00	35	35,00	50	100,00	15	30,00	65	65,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
б. Оценување од соученици	20	40,00	13	26,00	33	33,00	30	60,00	37	74,00	67	67,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Од горенаведената табела можеме да воочиме дека од анкетираниите наставници, 70,00% од наставниците од предметна настава се изјасниле дека *секогаш* го применуваат начинот на самооценување на ученици, а ниту еден од одделенските наставници. Додека пак, 30,00% од наставниците од предметна настава се изјасниле дека, *понекогаш* го применуваат начинот на самооценување на ученици, а пак, 100,00% од наставниците од одделенска настава. Дека *секогаш* го применуваат начинот на оценување од соученици, се изјасниле 40,00% од одделенските наставници и 26,00% предметните наставници. Само *понекогаш* го применуваат овој начин на оценување, се изјасниле 60,00% од одделенските наставници и 74,00% од предметните наставници. Нема наставници кои се изјасниле дека *никогаш* не ги применуваат овие начини на оценување на постигањата на учениците. Од увидот во овие податоци се гледа дека во применувањето на новите начини на оценување постои разлика во искажаното мислење меѓу одделенските и предметните наставници во однос на применувањето на начинот самооценување на учениците, но не и во однос на начинот оценување од соучениците.

Табела бр.19: Одговори на наставниците за тоа, дали примената на самооценувањето на учениците и оценувањето од страна на соучениците влијаат врз учениците за постигање на подобри резултати.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	40	80,00	43	86,00	83	83,00
Не	3	6,00	3	6,00	6	6,00
Не можам да проценам	7	14,00	4	8,00	11	11,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

$$X^2 = 0,926 \quad df = 2 \quad P > 0,05$$

Од табелата се гледа дека, 80,00% од наставниците од одделенска настава и 86,00% од предметна настава, сметаат дека примената на самооценувањето на учениците и оценувањето од страна на соучениците влијаат врз учениците за постигање на подобри резултати. Само 6,00% од нив сметаат дека примената на самооценувањето на учениците и оценувањето од страна на соучениците не влијаат врз учениците за постигање на подобри резултати. 14,00% од одделенските наставници и 8,00% од предметните наставници се изјасниле дека не можат да проценат дали примената на самооценувањето на учениците и оценувањето од страна на соучениците влијаат врз учениците за постигање на подобри резултати. Овие добиени податоци покажуваат дека најголем процент од наставниците од одделенска и од предметна настава сметаат дека примената на самооценувањето на учениците и оценувањето од страна на соучениците влијаат врз учениците за постигање на подобри резултати. Меѓу одделенските и предметните наставници не постои разлика во искажаното мислење за ова прашање, што се констатира со добиената вредност на Хи квадрат тестот, којашто не е статистички значајна.

Табела бр.20: Одговори на наставниците за тоа, кој вид на проверување на постигањата на учениците дава подобри и пообјективни резултати.

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Усно проверување	50	100,00	45	90,00	95	95,00	0	0,00	5	10,00	5	5,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Писмено проверување	30	60,00	0	0,00	30	30,00	20	40,00	50	100,00	70	70,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Според спроведената анкета на наставниците од одделенска и од предметна настава, 95,00% од наставниците се изјасниле дека *секогаш* усното проверување на постигањата на учениците дава подобри и пообјективни резултати, а само 5,00% од нив сметаат дека *понекогаш* усното проверување дава пообјективни резултати. Од наставниците од одделенска настава пак, 60,00%, одговориле дека и писменото проверување дава *секогаш* подобри резултати, а за разлика од нив, 100,00% од наставниците од предметна настава одговориле дека писменото проверување *понекогаш* дава пообјективни резултати.

Табела бр.21: Одговори на наставниците за тоа, од кои принципи се водат при проверувањето на постигањата на учениците.

Категории на говори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Принцип на индивидуализација	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Принцип на континуираност	30	60,00	0	0,00	30	30,00	20	40,00	50	100,00	70	70,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Принцип на позитивна насоченост	28	56,00	50	100,00	78	78,00	22	44,00	0	0,00	22	22,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Принцип на јавност (транспарентност)	34	68,00	48	96,00	82	82,00	16	32,00	2	4,00	18	18,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Принцип на планираност	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Принцип на целосност (целосност)	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Принцип на вклученост на учениците	27	54,00	19	38,00	46	46,00	23	46,00	31	62,00	54	54,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Според наведените податоци во табелата, можеме да се забележи дека, во однос на прашањето од кои принципи се водите при проверувањето на постигањата на учениците, анкетираниите наставници од одделенска и предметна настава се изјасниле 100,00% дека *секогаш* се водат од принципот на индивидуализација, 30,00% *секогаш* се водат од принципот на континуираност, а 70,00% од нив се водат од овој принцип *понекогаш*. За принципот на позитивна насоченост 78,00% од наставниците се изјасниле дека *секогаш* се водат од овој принцип, а само 22,00% дека *понекогаш* се водат од истиот принцип. 82,00% од наставниците се изјасниле дека *секогаш* се водат од принципот на јавност (транспарентност), а останатите 18,00% дека *понекогаш* се водат од овој принцип. Сите анкетирани наставници се изјасниле дека *секогаш* се водат од принципот на планираност и принципот на целосност (целосност). За принципот на вклученост на учениците 46,00% се изјасниле дека *секогаш* се водат од овој принцип, а

останатите 54,00% само *понекогаш*. Од наведените податоци може да се забележи дека сите одделенски и предметни наставници *секогаш* при проверувањето на учениците се водат од принципите: принципот на индивидуализација, принципот на планираност и принципот на сеопфатност (целосност). Меѓу нив пак, постои разлика во однос на тоа, дали тие *секогаш* или *понекогаш* при проверувањата на постигањата на учениците водат иста сметка за останатите принципи. На пример, 60,00% од одделенските наставници *секогаш* се водат од принципот на континуираност, а ниту еден од предметните наставници не се изјаснил дека *секогаш* води сметка за овој принцип. Разлика меѓу нив постои и во однос на почитувањето и на другите принципи.

Табела бр.22: Одговори на наставниците за тоа, кои начини на проверување и колку често ги користат во наставната пракса.

Категории на говори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
проверување	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
имени работи	10	20,00	36	72,00	46	46,00	40	80,00	14	28,00	54	54,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
вештања од зјски тип	0	0,00	0	0,00	0	0,00	50	100,00	40	80,00	90	90,00	0	0,00	10	20,00	10	10,00
стопени аења	0	0,00	20	40,00	20	20,00	50	100,00	30	60,00	80	80,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
имени задачи и бараат тегрирање на аењата	18	36,00	26	52,00	44	44,00	32	64,00	24	48,00	56	56,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
из натпревари	0	0,00	0	0,00	0	0,00	40	80,00	50	100,00	90	90,00	10	20,00	0	0,00	10	10,00
презентации и оектни ивности	12	24,00	44	88,00	56	56,00	30	60,00	6	12,00	36	36,00	8	16,00	0	0,00	8	8,00
репродуктивни имени дговори- остави или онтролни адачи	10	20,00	46	92,00	56	56,00	35	70,00	4	8,00	39	39,00	5	10,00	0	0,00	5	5,00

Во наведената табела се претставени одговорите на анкетираниите наставници од одделенска и од предметна настава за прашањето, кои начини на проверување и колку често ги користат во наставната пракса. Сите наставници одговориле дека *секогаш* го користат усното проверување. 46,00% одговориле дека *секогаш* го користат писменото проверување, а останатите 54,00% дека понекогаш го користат тој начин на проверување. За примената на прашањата од есејски тип, 90,00% од наставниците се изјасниле дека ги применуваат *понекогаш*, а останатите 10,00% одговориле дека *никогаш* не ги применуваат. За тестовите на знаења 20,00% се изјасниле дека ги применуваат *секогаш*, а останатите 80,00% одговориле дека ги применуваат *понекогаш*. За примената на писмените задачи кои бараат интегрирање на знаењата 44,00% се изјасниле дека ги применуваат *секогаш*, а 56,00% *понекогаш*. За примената на квиз натпревари 90,00% од наставниците се изјасниле дека ги применуваат *понекогаш*, останатите 10,00% одговориле дека *никогаш* не ги применуваат. Дека *секогаш* применуваат презентации и проектни активности, се изјасниле 56,00% од наставниците, 36,00% дека ги применуваат понекогаш, а останатите 8,00% се изјасниле дека не ги применуваат *никогаш*. За репродуктивните писмени одговори-состави или контролни задачи, 56,00% од наставниците се изјасниле дека ги применуваат *секогаш*, 39,00% *понекогаш*, а останатите 5,00% *никогаш* не ги применуваат. Исто така, од наведените податоци се констатира дека меѓу одделенските и предметните наставници постои разлика во применувањето на определени начини на проверување на постигањата на учениците. Предметните наставници во споредба со одделенските наставници почесто користат во својата практика писмени работи, писмени задачи кои бараат интегрирање на знаењата, презентации и проектни активности и репродуктивни писмени одговори – состави и контролни задачи.

Во следните табели се прикажани ставовите на анкетираниите наставници со различно работно искуство, за примената на разните начини на проверување на постигањата на учениците.

Табела бр.23: Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често го користат усното проверување во функција на оценување на постигањата на учениците.

Усно проверување	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	12	24,00	19	38,00	31	31,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	38	76,00	28	56,00	66	66,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
20-30 год.	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.24: Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат писмените работи во функција на оценување на постигањата на учениците.

Писмени работи	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	10	20,00	19	38,00	29	29,00	2	4,00	0	0,00	2	2,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	0	0,00	14	28,00	14	14,00	38	76,00	14	28,00	52	52,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
20-30 год.	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.25: *Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат прашањата од есејски тип во функција на оценување на постигањата на учениците.*

Прашања од есејски тип	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	12	24,00	19	38,00	31	31,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	38	76,00	18	36,00	56	56,00	0	0,00	10	20,00	10	10,00
20-30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.26: *Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат тестовите на знаења во функција на оценување на постигањата на учениците.*

Тестови на знаења	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	0	0,00	19	38,00	19	19,00	12	24,00	0	0,00	12	12,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	0	0,00	1	2,00	1	1,00	38	76,00	27	54,00	65	65,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
20-30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.27: Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат писмените задачи кои бараат интегрирање на знаењата во функција на оценување на постигањата на учениците.

Писмени задачи кои бараат интегрирање на знаењата	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	12	24,00	19	38,00	31	31,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	6	12,00	4	8,00	10	10,00	32	64,00	24	48,00	56	56,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
20-30 год.	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.28: Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат квиз натпреварите во функција на оценување на постигањата на учениците.

Квиз натпревари	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	12	24,00	19	38,00	31	31,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	28	56,00	28	56,00	56	56,00	10	20,00	0	0,00	10	10,00
20-30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.29: Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат презентациите и проектните активности во функција на оценување на постигањата на учениците.

Презентации и проектни активности	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	12	24,00	19	38,00	31	31,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	0	0,00	22	44,00	22	32,00	30	60,00	6	12,00	36	36,00	8	16,00	0	0,00	8	8,00
20-30 год.	0	0,00	3	6,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Табела бр.30: Одговори на наставниците, од аспект на работниот стаж, за тоа, колку често ги користат репродуктивните писмени одговори – состави или контролни задачи во функција на оценување на постигањата на учениците.

Репродуктивни писмени одговори-состави или контролни задачи	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5-10 год.	10	20,00	18	36,00	28	28,00	2	4,00	1	2,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10-20 год.	0	0,00	28	56,00	28	28,00	33	66,00	0	0,00	33	33,00	5	10,00	0	0,00	5	5,00
20-30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	6,00	3	3,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Над 30 год.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Од погоре прикажаните табели (од табела број 23 до број 30) се забележува дека постои разлика во одговорите на наставниците со различно работно искуство во однос на примената на разните начини на проверување и оценување на постигањата на учениците. Наставниците со покусо работно искуство (од 5 до 10 години) во споредба со наставниците со поголемо работно искуство (од 10 до 20 години) почесто во својата практика, како начин на проверување на постигањата на учениците, ги користат писмените работи, тестовите на знаење и писмените задачи

кои бараат интегрирање на знаењата. Наставниците пак, со поголемо работно искуство почесто го користат усното испитување како начин на проверување на постигањата на учениците.

Табела бр.31: *Одговори на наставниците за тоа, за кој начин на оценување учениците покажуваат интерес.*

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да се оценуваат меѓусебно	40	80,00	8	16,00	48	48,00	10	20,00	42	84,00	52	52,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Да се самооценуваат	18	36,00	10	20,00	28	28,00	32	64,00	40	80,00	72	72,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Од наведените податоци се гледа дека 48,00% од анкетираниите наставници од одделенска и од предметна настава се изјасниле дека учениците *секогаш* покажуваат интерес да се оценуваат меѓусебно, останатите 52,00% сметаат дека учениците *понекогаш* покажуваат интерес да се оценуваат меѓусебно. 28,00% од наставниците се изјасниле, дека учениците *секогаш* покажуваат интерес да се самооценуваат, а поголемиот процент од наставниците (72,00%) сметаат дека учениците *понекогаш* покажуваат интерес да се самооценуваат. Анализата на овие податоци покажува дека наставниците од одделенска и од предметна настава имаат различно мислење за покажаниот интерес на учениците за меѓусебното оценување. Додека одделенските наставници во најголем процент сметаат дека тој начин на оценување *секогаш* е интересен за учениците, наставниците од предметна настава пак во најголем процент сметаат дека за овој начин на оценување учениците *понекогаш* покажуваат интерес. Меѓу нив нема разлика во искажаното мислење за тоа каков е интересот на учениците во врска со начинот на самооценувањето.

Табела бр.32: Одговори на наставниците за тоа, дали изработуваат портфолио за секој ученик.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	48	96,00	48	96,00	96	96,00
Не	2	4,00	2	4,00	4	4,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, дали наставниците изработуваат портфолио за секој ученик, анализата на податоците покажува дека речиси сите анкетирани наставници изработуваат портфолио за секој ученик, со исклучок на 2 наставника од одделенска и 2 наставника од предметна настава кои не изработуваат портфолио за секој ученик. Од увидот во анкетните листови се констатира дека наставниците кои не изработуваат портфолио се на возраст од 46-64 години, што може да се должи на недоволната посетеност на обуки за изработка на ученичко портфолио.

Табела бр.33: Одговори на наставниците за тоа, какви се нивните критериуми за оценување на постигањата на учениците во однос на критериумите на другите наставници.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Построги	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Исти	47	94,00	40	80,00	87	87,00
Поблаги	3	6,00	10	20,00	13	13,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од податоците претставени во табелата се гледа дека нема наставници ниту од одделенска ниту од предметна настава кои имаат построги критериуми за

оценување во однос на другите наставници. 94,00% од наставниците од одделенска настава сметаат дека имаат исти критериуми за оценување со другите наставници, а 6,00% дека имаат поблаги критериуми во однос на другите наставници. Од наставниците од предметна настава 80,00% сметаат дека имаат исти критериуми за оценување со другите наставници, а останатите 20,00% дека имаат поблаги критериуми во однос на другите наставници. Овие податоци покажуваат дека најголемиот процент на наставници ги имаат усогласено критериумите за оценување на постигањата на учениците.

Табела бр. 34: *Одговори на наставниците за тоа, дали родителите/старателите се запознаени со критериумите за оценување на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да,сите	12	24,00	19	38,00	31	31,00
Некој од нив	38	76,00	31	62,00	69	69,00
Не	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

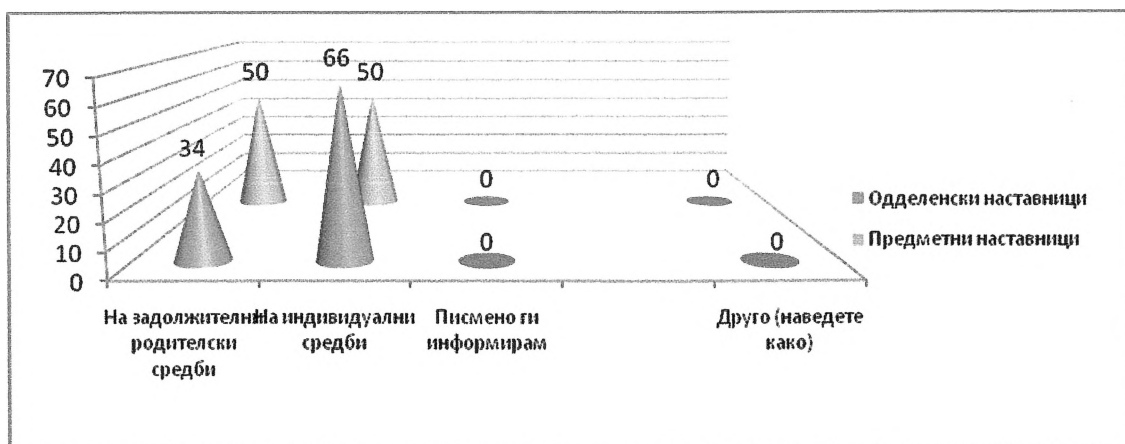
$$X^2 = 2,290 \quad df = 1 \quad P > 0,05$$

Според податоците добиени од истражувањето, 24,00% од наставниците од одделенска настава сметаат дека сите родители/старатели се запознаени со критериумите за оценување на постигањата на учениците, останатите 76,00% сметаат дека некои од нив се запознаени со критериумите за оценување на постигањата на учениците. Од наставниците од предметна настава 38,00% сметаат дека сите родители/старатели се запознаени со критериумите за оценување на

постигањата на учениците, а 62,00% сметаат дека некои од нив се запознаени со критериумите за оценување на постигањата на учениците. Меѓу наставниците од одделенска и од предметна настава не постои разлика во дадените одговори на ова прашање, што се потврдува со добиената вредност на Хи квадрат тестот којашто не е статистички значајна.

Табела бр. 35: Одговори на наставниците за тоа, како најчесто практикуваат да ги информираат родителите за постигнатиот успех на нивните деца.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
На задолжителни родителски средби	17	34,00	25	50,00	42	42,00
На индивидуални средби	33	66,00	25	50,00	58	58,00
Писмено ги информирам	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Друго (наведете како)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.9. Процент на одговори на наставниците за тоа, како најчесто практикуваат да ги информираат родителите за постигнатиот успех на нивните деца

Од податоците прикажани во табелата и графиконот се гледа дека 66,00% од наставниците од одделенска настава и 50,00% од предметните наставници ги информираат родителите за постигнатиот успех на нивните деца на индивидуални средби. Додека пак, 34,00% од одделенските наставници и 50,00% од предметните наставници ги информираат родителите за постигнатиот успех на нивните деца на задолжителни родителски средби. Од ова се гледа дека информирањето на родителите за постигањата на нивните деца се остварува главно на задолжителни родителски средби и на индивидуални средби.

Табела бр.36: Одговори на наставниците за тоа, за што најчесто ги информираат родителите на родителските средби.

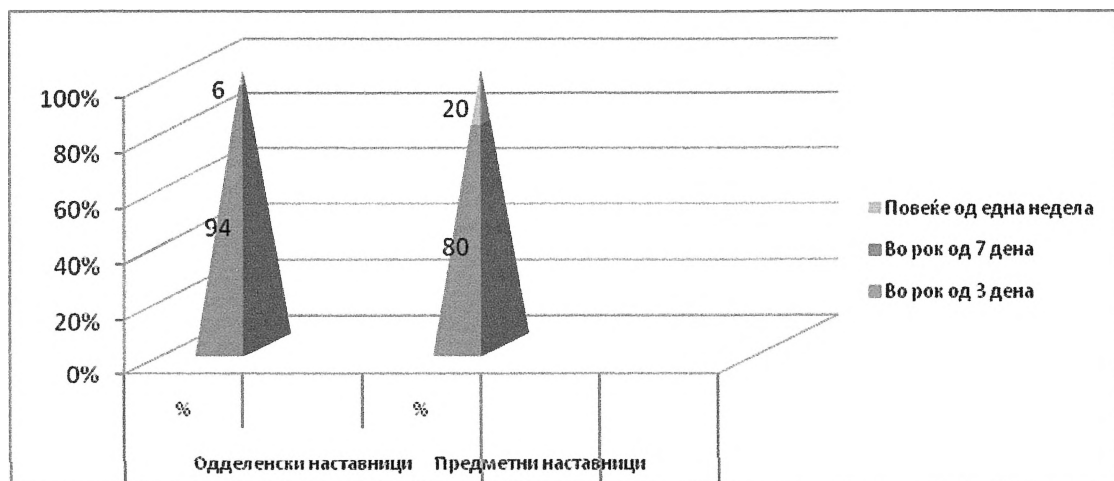
Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
За постигнатите знаења и вештини	50	100,00	40	80,00	90	90,00	0	0,00	10	20,00	10	10,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
За поведението	40	80,00	35	70,00	75	75,00	10	20,00	15	30,00	25	25,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Друго	8	16,00	0	0,00	8	8,00	22	44,00	40	80,00	62	62,00	20	40,00	10	20,00	30	30,00

На прашањето, за што најчесто ги информираат родителите на родителските средби, 90,00% од анкетираниите наставници се изјасниле дека *секогаш* ги информираат родителите на учениците за постигнатите знаења и вештини, останатите 10,00% сметаат дека *понекогаш* ги информираат родителите за постигнатите знаења и вештини. 75,00% од анкетираниите наставници одговориле дека *секогаш* ги информираат родителите за поведението на учениците, а останатите 25,00% се изјасниле дека тоа го прават *понекогаш*. 8,00% од наставниците одговориле дека *секогаш* информираат и за нешто друго, 62,00%

понекогаш ги информираат родителите за нешто друго, а 30,00% никогаш не ги информирале родителите за нешто друго.

Табела бр.37: Одговори на наставниците за тоа, во кој временски рок по одржувањето на наставничкиот совет на кој се утврдуваат годишните оценки на учениците, свикуваат родителска средба на која што ги информираат родителите за постигнатиот успех на учениците.

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Во рок од 3 дена	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Во рок од 7 дена	47	94,00	40	80,00	87	87,00
Повеќе од една недела	3	6,00	10	20,00	13	13,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.10. Процент на одговори на наставниците за тоа, во кој временски рок по одржувањето на наставничкиот совет на кој се утврдуваат годишните оценки на учениците, свикуваат родителска средба на која што ги информираат родителите за постигнатиот успех на учениците.

На прашањето, во кој временски рок по одржувањето на Наставничкиот совет на кој се утврдуваат годишните оценки на учениците, свикувате родителска

средба на која што ги информирате родителите за постигнатиот успех на учениците, 94,00% од наставниците од одделенска настава ги известуваат родителите во рок од 7 дена, само 6,00% ги известуваат родителите во подолг рок од една недела. Од наставниците од предметна настава 80,00% ги известуваат родителите во рок од 7 дена, а останатите 20,00% во подолг рок од една недела.

Табела бр.38: Одговори на наставниците за тоа, колку често и за што ги користат податоците од проверувањето на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
за формирање на оценка	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
за информирање на родителите	20	40,00	46	92,00	66	66,00	30	60,00	4	8,00	34	34,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
за подобрување на сопствената работа	18	36,00	50	100,00	68	68,00	32	64,00	0	0,00	32	32,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
за редовно повратно информирање и советување на учениците како добро да учат	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
за додатно дисциплинирање на учениците	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
за анализирање на напредокот на учениците	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

На прашањето колку често и за што ги користат податоците од проверувањето на постигањата на учениците, сите анкетирани наставници од одделенска и од предметна настава одговориле дека секогаш ги користат податоците од оценувањето за формирање на оценка, 66,00% одговориле дека секогаш ги користат за информирање на родителите, а 34,00% понекогаш ги користат за информирање на родителите. Дека податоците од оценувањето секогаш

ги користат за подобрување на сопствената работа одговориле 68,00%, а останатите 32,00% дека тие податоци ги користат *понекогаш*. 100,00% од наставниците и од одделенска и од предметна настава одговориле дека *секогаш* ги користат податоците од оценувањето за редовно повратно информирање и упатување на учениците како подобро да учат и за додатно дисциплинирање на учениците. Исто така, сите наставници одговориле дека *секогаш* податоците од оценувањето на учениците ги користат и за анализирање на напредокот на учениците.

Табела бр.39: *Одговори на наставниците за тоа, дали се согласуваат и во кој степен се согласуваат дека новите начини на оценување на постигањата на учениците (самооценување и оценување од соученици) влијаат на подобрување на квалитетот на оценувањето на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Се согласувам	2	4,00	10	20,00	12	12,00
Делумно се согласувам	47	94,00	40	80,00	87	87,00
Не се согласувам	1	2,00	0	0,00	1	1,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од податоците во табелата може да се забележи дека, 4,00% од наставниците од одделенска настава се согласуваат дека новите начини на оценување на постигањата на учениците (самооценување и оценување од соученици) влијаат на подобрување на квалитетот на оценувањето на постигањата на учениците, 94,00% делумно се согласуваат, а останатите 2,00% не се согласуваат дека новите начини на оценување на постигањата на учениците влијаат на подобрување на квалитетот на оценувањето. Од анкетираниите наставници, пак, од предметна настава 20,00% се согласуваат дека новите начини на оценување на постигањата на учениците влијаат на подобрување на квалитетот на оценувањето, а останатите 80,00% делумно се согласуваат дека новите начини на оценување на постигањата на учениците влијаат

на подобрување на квалитетот на оценувањето. Овие добиени податоци покажуваат дека меѓу одделенските и предметните наставници постои разлика во дадените одговори на ова прашање.

Табела бр.40: Одговори на наставниците за нивната самооценка за објективноста при оценувањето на постигањата на учениците.

Скала на оценки	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
1	0	0,00	0	0,00	0	0,00
2	0	0,00	0	0,00	0	0,00
3	21	42,00	20	40,00	41	41,00
4	19	38,00	29	58,00	48	48,00
5	10	20,00	1	2,00	11	11,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од анкетираниите наставници од одделенска настава, 42,00% својата објективност ја оцениле со 3, 38,00% со 4, а останатите 20,00% својата објективност при оценувањето на постигањата на учениците ја оцениле со 5. Од анкетираниите наставници од предметна настава, 40,00% ја оцениле својата објективност со 3, 58,00% со 4, а само 2,00% со 5. Овие податоци покажуваат дека меѓу наставниците постои разлика во однос на искажаната самооценка за нивната објективност при оценувањето на постигањата на учениците. Но, кога поинаку статистички би се обработиле овие податоци, тогаш се добива како резултат дека одделенските наставници својата објективност при оценувањето на постигањата на учениците ја процениле со просечна оценка 3,78, а предметните наставници со просечна оценка 3,62. Значи, одделенските и предметните наставници високо ја вреднувале својата објективност при оценувањето на учениците.

Табела бр.41: *Одговори на наставниците за тоа, дали училиштето во кое тие работат има учествувано во националните или меѓународните оценувања на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
тимсс	44	88,00	47	94,00	91	91,00
пирлс	6	12,00	3	6,00	9	9,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од податоците што се наведени во табелата се гледа дека 88,00% од наставниците од одделенска настава се изјасниле дека во училиштето во кое тие работат има учествувано во ТИМСС, а 12,00% во ПИРЛС. Од наставниците од предметна настава 94,00% се изјасниле дека училиштето во кое тие работат има учествувано во ТИМСС, а само 6,00% во ПИРЛС.⁴³

⁴³ ТИМСС – Меѓународна студија кој ги мери знаењата и вештините на учениците во четврто, осмо одделение и на крајот на средното образование по математика.

ПИРЛС - Меѓународна студија за проверка на оспособеноста на учениците на возраст од 9-10 години за читање со разбирање.

Табела бр.42: Одговори на наставниците за тоа, дали ги прифаќаат тврдењата и во кој степен се согласуваат со нив.⁴⁴

Категории на одговори	Потполно се согласувам						Делумно се согласувам						Воопшто не се согласувам	
	Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Одделенски наставници		Предметни наставници		Вкупно		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Наставниците прифаќаат														
да бидат непристрасни, објективни, позитивни, отворени подготвени да им дадат поддршка и помош на учениците во процесот на оценувањето	50	100,0	50	100,0	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
да промовираат високи морални вредности и да бидат пример за учениците	50	100,0	50	100,0	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
да го почитуваат личното на ученикот и на неговите родители	48	96,00	50	100,0	98	98,00	2	4,00	0	0,00	2	2,00	0	0,00
да прават дискриминација на учениците по било каква основа (национална, верска, полова, расна итн.)	50	100,0	50	100,0	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
да соработуваат со колегите со цел да се подобри процесот на оценувањето.	36	72,00	35	70,00	71	71,00	14	28,00	15	30,00	29	29,0	0	0,00

Од наведените податоци, може да се забележи дека 100,00% од наставниците од одделенска и од предметна настава прифаќаат да бидат непристрасни, објективни, позитивни, отворени и подготвени да им дадат поддршка и помош на учениците во процесот на оценувањето. Исто така, сите анкетирани наставници потполно се согласуваат дека со своето однесување треба да промовираат високи морални вредности и да бидат пример за учениците, и сите прифаќаат дека во процесот на оценување не треба да прават дискриминација на учениците по било каква основа (национална, верска, полова, расна итн). 98,00% потполно се согласуваат во процесот на оценување да ја почитуваат личноста на ученикот и на

⁴⁴ Бидејќи за понудената категорија на одговор – воопшто не се согласувам, не се изјаснил ниту еден од анкетираниите наставници во оваа табела внесена е само колоната вкупно.

неговите родители, а само 2,00% од наставниците делумно се согласуваат со ова. 71,00% од наставниците потполно се согласуваат дека треба да соработуваат со колегите со цел да се подобри процесот на оценувањето, а останатите 29,00% делумно се согласуваат со тоа. Нема ниту еден наставник што воопшто не се согласува со изнесените тврдења.

2. Анализа и интерпретација на резултатите од анкетаирањето на родителите/старателите

Во истражувањето ги вклучивме и родителите/старателите на учениците од одделенска и од предметна настава. За нивното анкетаирање се определивме тргнувајќи од фактот дека семејството е првата воспитна средина на детето во која се градат и оформуваат ставовите и мислењата на учениците се со цел за да се изградат како успешна личност, која ќе го избере вистинскиот правец во животот. Училиштето како воспитно-образовна институција има широко отворени врати за семејството, бара поголема ангажираност на родителите/старателите и нивно активно вклучување во училишните активности се со цел за подобрување на работата на училиштето, а воедно и постигање на подобри резултати кај учениците.

Преку анкетните листови за родителите/старателите кои се вклучени во истражувањето добивме податоци за мислењето на родителите за прашањата кои се однесуваат за степенот на информираност на родителите за постигањата на нивните деца, вклученоста на родителите во наставата и давање придонес за подобрување на оценувањето на нивното дете.

Со анкетаирањето добивме одговор на многу прашања, кои се однесуваат на:

- Улогата на родителите/старателите за подобрување на оценувањето на учениците;
- Начинот на кој наставниците ги изведуваат родителските средби, т.е. дали во училиштето има одредени денови за разговор со родителите, дали родителите присуствуваат на закажаните родителски средби и слично;
- Колку често родителите/старателите комуницираат со наставниците;
- Кога родителите/старателите најчесто контактираат со наставниците;

- Мислењата на родителите за објективноста на наставниците при оценувањето на учениците;
- Колку членови имаат родителите во училишниот одбор;
- Дали се запознати со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците и слично.

Добиените податоци од анкетаирањето на родителите/старателите, во овој дел ќе бидат презентирани и анализирани според редоследот на прашањата во анкетниот лист за родителите.

Табела бр.43: *Одговори на родителите/старателите за нивната улога во подобрување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	47	94,00	47	94,00	94	94,00
Не	3	6,00	3	6,00	6	6,00
Не знам	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

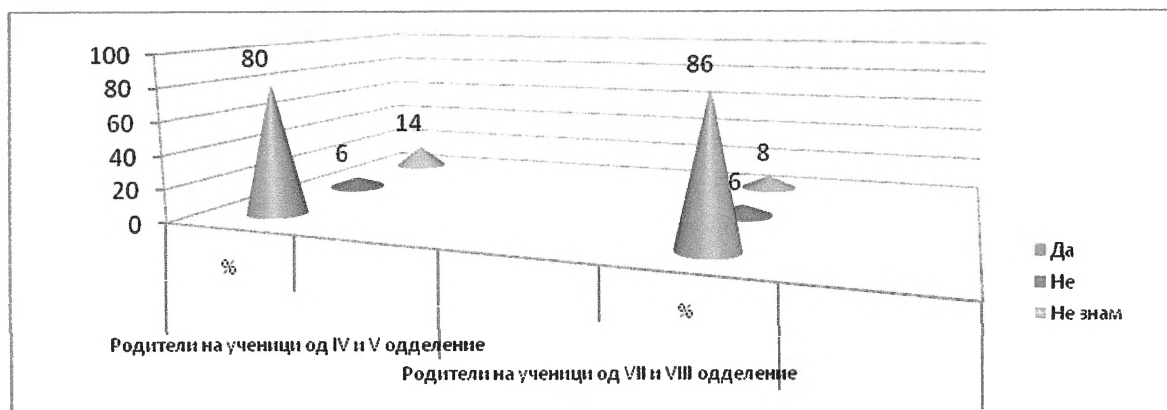
На прашањето, дали Вие како родител/старател сметате дека имате значајна улога во подобрување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците, 94,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение сметаат дека имаат значајна улога во подобрување на процесот на оценувањето, останатите 6,00% сметаат дека немаат значајна улога за тоа. Истоветни одговори на ова прашање се добиени од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение. Од нив 94,00% сметаат дека имаат значајна улога во подобрување на процесот на оценувањето, а само 6,00% сметаат дека немаат значајна улога за тоа. Овие добиени податоци покажуваат дека речиси сите анкетирани

родители/старатели сметаат дека имаат значајна улога во подобрувањето на процесот на оценување на учениците.

Табела бр.44: Одговори на родителите/старателите за тоа, дали наставниците се објективни при оценувањето на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	40	80,00	43	86,00	83	83,00
Не	3	6,00	3	6,00	6	6,00
Не знам	7	14,00	4	8,00	11	11,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

$$X^2= 0,926 \quad df= 2 \quad P>0,05$$

Слика бр.11. Процент на одговори на родителите/старателите за тоа, дали наставниците се објективни при оценувањето на постигањата на учениците

На прашањето, дали сметате дека наставниците се објективни при оценувањето на постигањата на учениците, 80,00% од родителите на учениците од IV и V одделение, сметаат дека наставниците се објективни во оценувањето на

постигањата на учениците, 6,00% сметаат дека не се објективни, а останатите 14,00% се изјасниле дека, не знаат дали наставниците се објективни во оценувањето на постигањата на учениците. Од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение, 86,00% сметаат дека наставниците се објективни во оценувањето, 6,00% дека не се објективни, а останатите 8,00% се изјасниле дека не знаат дали наставниците се објективни во оценувањето на постигањата на учениците. Од овие податоци се констатира дека најголем процент од родителите/старателите на учениците сметаат дека наставниците се објективни при оценувањето на постигањата на учениците, но и тоа, дека непостои разлика во искажаното мислење на ова прашање меѓу родителите/старателите на учениците од IV и V одделение и родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение.

Табела бр.45: *Одговори на родителите/старателите за тоа, како ја оценуваат објективноста на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците.*

Скала на оценки	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
1	0	0,00	0	0,00	0	0,00
2	0	0,00	0	0,00	0	0,00
3	14	28,00	11	22,00	25	25,00
4	26	52,00	38	76,00	64	64,00
5	10	20,00	1	2,00	11	11,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од горенаведената табела се гледа, дека 28,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение, објективноста на наставниците ја оцениле со 3, 52,00% со 4, а 20,00% со 5. Од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение 22,00% објективноста на наставниците ја оцениле со 3, 76,00% со 4, а само 2,00% со 5. Или пак, поинаку бројчано изразено,

родителите/старателите на учениците од IV и V одделение, објективноста на наставниците при оценувањето на учениците ја процениле со просечна оценка 3,92, а родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение со просечна оценка 3,80. Значи, и едните и другите родители истоветно високо ја оцениле објективноста на наставниците при оценувањето на учениците.

Табела бр.46: Одговори на родителите/старателите за тоа, како најчесто наставниците ги известуваат за постигнатиот успех на учениците.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
На задолжителни родителски средби	8	16,00	20	40,00	28	28,00
На индивидуални средби	0	0,00	1	2,00	1	1,00
Кога ќе има потреба	33	66,00	29	58,00	62	62,00
Во случаи на проблем	9	18,00	0	0,00	9	9,00
Друго	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, како најчесто наставниците ве известуваат за постигнатиот успех на учениците, 16,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение се изјасниле дека наставниците ги известуваат за постигнатиот успех на учениците на задолжителни родителски средби, 66,00% кога ќе има потреба, а 18,00% во случаи на проблем. Додека пак, 40,00% од родителите/старателите на учениците од VII и VIII одделение се изјасниле дека наставниците ги известуваат за постигнатиот успех на учениците на задолжителни родителски средби, 2,00% на индивидуални средби, а 58,00% кога има потреба.

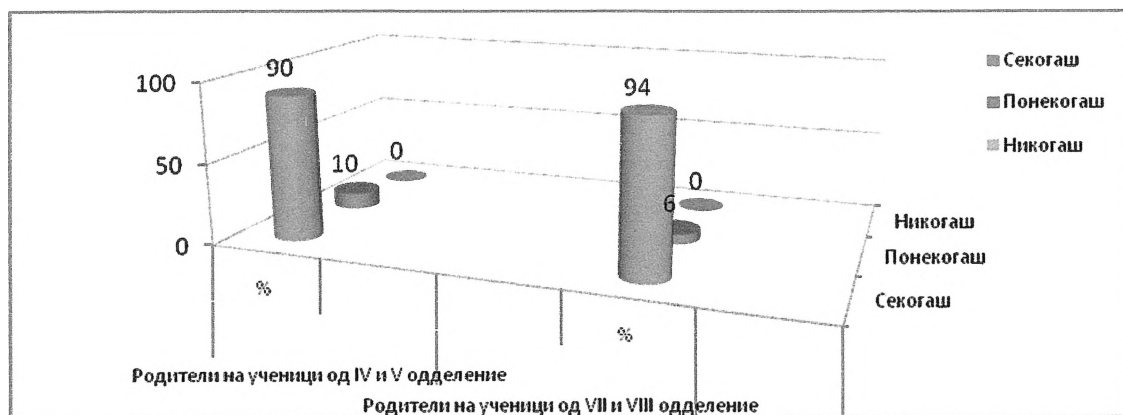
Табела бр.47: Одговори на родителите/старателите за тоа, колку пати во текот на едно полугодие одделенскиот наставник, односно раководителот на паралелката ги известува за постигнатиот успех на нивното дете.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Еднаш во полугодие	8	16,00	2	4,00	10	10,00
Два пати во полугодие	29	58,00	21	42,00	50	50,00
Повеќе од два пати во полугодие	13	26,00	27	54,00	40	40,00
Ниеднаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од наведените податоци во табелата се гледа дека од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение, 16,00% се изјасниле дека раководителот на паралелката ги известува за постигнатиот успех на нивните деца еднаш во полугодие, 58,00% дека ги известува два пати во полугодие, а останатите 26,00% се изјасниле дека раководителот на паралелката ги известува за постигнатиот успех на нивните деца повеќе од два пати во полугодие. Од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение, 4,00 % се изјасниле дека раководителот на паралелката ги известува за постигнатиот успех на нивните деца еднаш во полугодие, 42,00% два пати во полугодие, 54,00% се изјасниле дека раководителот на паралелката ги известува за постигнатиот успех на нивните деца повеќе од два пати во полугодие. Овие податоци покажуваат дека најголем процент од родителите се изјасниле дека раководителите на паралелките двапати и повеќе пати во полугодие ги известуваат за постигнувањата на нивните деца.

Табела бр.48: Одговори на родителите/старателите за тоа, колку често присуствуваат на закажаните родителски средби.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	45	90,00	47	94,00	92	92,00
Понекогаш	5	10,00	3	6,00	8	8,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.12. Процент на одговори на родителите/старателите за тоа, колку често присуствуваат на закажаните родителски средби

На прашањето, колку често присуствувате на закажаните родителски средби, 90,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение се изјасниле дека *секогаш* присуствуваат на закажаните родителски средби, а само 10,00% дека присуствуваат *понекогаш*. Од родителите/старателите на учениците од VII и VIII одделение 94,00% се изјасниле дека *секогаш* присуствуваат на закажаните родителски средби, а само 6,00% дека присуствуваат *понекогаш*. Значи, според

добриените одговори на ова прашање произлегува дека родителите/старателите на учениците речиси сите *секогаш* присуствуваат на закажаните родителски средби.

Табела бр.49: Одговори на родителите/старателите за тоа, за што ги информираат наставниците на закажаните родителски средби.

Категории	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
стигнатите знаења и вештини	38	76,00	50	100,00	88	88,00	12	24,00	0	0,00	12	12,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
поведението	50	100,00	48	96,00	98	98,00	0	0,00	2	4,00	2	2,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
друго	8	16,00	0	0,00	8	8,00	32	64,00	30	60,00	62	62,00	10	20,00	20	40,00	30	30,00

На прашањето, за што Ве информираат најчесто наставниците на закажаните родителски средби, 88,00% од родителите одговориле дека *секогаш* нив ги информираат за постигнатите знаења и вештини на учениците, а останатите 12,00% одговориле дека за тоа, *понекогаш* нив ги информираат. 98,00% од родителите одговориле дека *секогаш* ги информираат за поведението, а само 2,00% дека *понекогаш* ги информираат за поведението на учениците. За категоријата на одговор, *друго нешто*, се искажале со одговорот *секогаш* 8,00%, за одговорот *понекогаш* 62,00%, и останатите 30,00% одговориле дека за друго нешто *никогаш* не ги информираат.

Табела бр.50: Одговори на родителите/старателите за тоа, дали се запознаени со критериумите на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	40	80,00	43	86,00	83	83,00
Не	10	20,00	7	14,00	17	17,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

$$X^2 = 0,638 \quad df = 1 \quad P > 0,05$$

Од податоците во табелата, се гледа дека 80,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение се изјасниле дека се запознаени со критериумите на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците, останатите 20,00% се изјасниле дека не се запознаени со критериумите на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците. Од родителите/старателите на учениците од VII и VIII одделение 86,00% се изјасниле позитивно, а само 14,00% негативно. Анализата на овие податоци покажува дека најголем процент од сите анкетирани родители/старатели се изјасниле дека се запознаени критериумите на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците и дека истото мислење за ова прашање искажале родителите/старателите на учениците од IV и V одделение и родителите/старателите на учениците од VII и VIII одделение.

Табела бр.51: Одговори на родителите/старателите за тоа, кои начини на оценување на постигањата на учениците најмногу ги користат наставниците.

Категории на одговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Усно проверување	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Писмено проверување	33	66,00	42	84,00	75	75,00	17	34,00	8	16,00	25	25,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Самооценување	0	0,00	0	0,00	0	0,00	36	72,00	40	80,00	76	76,00	14	28,00	10	20,00	24	24,00
Оценување од соученици	0	0,00	3	6,00	3	3,00	50	100,00	35	70,00	85	85,00	0	0,00	12	24,00	12	12,00

Според добиените одговори на родителите/старателите на учениците произлегува дека сите наставници од одделенска и од предметна настава *секогаш* го применуваат усното проверување, 75,00% дека *секогаш* го применуваат писменото проверување, а 25,00% дека само *понекогаш* го применуваат писменото проверување. 76,00% од родителите, се изјасниле дека наставниците *понекогаш* го користат самооценувањето на учениците, а 24,00% никогаш не го користат начинот на самооценување на учениците. За начинот на оценување од соученици 3,00% од родителите/старателите се изјасниле дека наставниците го применуваат *секогаш*, 85,00% *понекогаш*, а 12,00% дека *никогаш* не го применуваат. Овие податоци покажуваат дека, според мислењето на родителите/старателите на учениците, наставниците *секогаш* при оценувањето на учениците ги користат усното и писменото проверување.

Табела бр.52: Одговори на родителите/старателите за тоа, што најмногу вреднуваат наставниците кај учениците.

Категории	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
цената на знаењето	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
решавање на проблемски ситуации	34	68,00	42	84,00	76	76,00	16	32,00	8	16,00	24	24,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
способност за анализирање и заклучување	18	36,00	40	80,00	58	58,00	32	64,00	10	20,00	42	42,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
способност за анализирање и заклучување	44	88,00	50	100,00	94	94,00	6	12,00	0	0,00	6	6,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
познавање на факти, поими, правила и сл.	45	90,00	50	100,00	95	95,00	5	10,00	0	0,00	5	5,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
способност за анализирање и заклучување	22	44,00	50	100,00	72	72,00	19	38,00	0	0,00	19	19,00	9	18,00	0	0,00	9	9,00

На прашањето за родителите, што најмногу вреднуваат наставниците кај учениците, 100,00% од родителите сметаат дека наставниците *секогаш* вреднуваат примена на знаења, 76,00% сметаат дека наставниците *секогаш* вреднуваат решавање на проблемски ситуации, а 24,00% сметаат дека наставниците *понекогаш* вреднуваат решавање на проблемски ситуации. 58,00% од родителите сметаат дека наставниците *секогаш* вреднуваат усвоеност на социјални вештини и ставови, а останатите 42,00% сметаат дека вреднуваат *понекогаш*. 94,00% од родителите сметаат дека наставниците *секогаш* вреднуваат оспособеност за анализирање и заклучување, останатите 6,00% сметаат дека наставниците *понекогаш* вреднуваат оспособеност за анализирање и заклучување. 95,00% од анкетираните родители сметаат дека наставниците *секогаш* вреднуваат познавање на факти, поими, правила, а само 5,00% сметаат дека наставниците *понекогаш* вреднуваат познавање

на факти, поими, правила. 72,00% од родителите сметаат дека наставниците *секогаш* вреднуваат оспособеност за оригинални решенија, 19,00% дека вреднуваат *понекогаш*, а само 9,00% сметаат дека *никогаш* наставниците не вреднуваат оспособеност за оригинални решенија. Значи најголем процент од анкетираниите родители/старатели на учениците сметаат дека наставниците секогаш вреднуваат примена на знаења, познавање на факти, поими и правила, оспособеност за анализирање и заклучување, решавање на проблемски ситуации и оспособеност за оригинални решенија.

Табела бр.53: *Одговори на родителите/старателите за тоа, дали наставниците се доволно обучени за процесот на оценување на постигањата на учениците.*

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	27	54,00	38	76,00	65	65,00
Не, потребна им е дополнителна обука	5	10,00	3	6,00	8	8,00
Не знам	18	36,00	9	18,00	27	27,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

$$\chi^2 = 5,362 \quad df = 2 \quad P > 0,05$$

На прашањето, дали наставниците се доволно обучени за процесот на оценување на постигањата на учениците, 54,00% од родителите на учениците од IV и V одделение одговориле позитивно, 10,00% негативно и сметаат дека им е потребна дополнителна обука, а останатите 36,00% се изјасниле дека не знаат дали наставниците се доволно обучени за процесот на оценување на постигањата на учениците. 76,00% од родителите на учениците од VII и VIII одделение одговориле позитивно, 6,00% негативно и сметаат дека им е потребна дополнителна обука, а останатите 18,00% се изјасниле дека не знаат дали наставниците се доволно обучени за процесот на оценување на постигањата на учениците. Анализата на овие податоци покажува дека меѓу родителите/старателите на учениците од IV и V

одделение и родителите на учениците од VII и VIII одделение не постои разлика во искажаното мислење на ова прашање, што се потврдува со добиената вредност на Хи квадрат тестот, којашто статистички не е значајна.

Табела бр.54: Одговори на родителите/старателите за тоа, дали од наставниците добиваат насоки и препораки како да им помогнат на своите деца.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	47	94,00	49	98,00	96	96,00
Понекогаш	3	6,00	1	2,00	4	4,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, дали од наставниците добивате насоки и препораки како да им помогнете на своите деца, 94,00% од анкетираниите родители на учениците од IV и V одделение се изјасниле дека *секогаш* од наставниците добиваат насоки и препораки како да им помогнат на своите деца, останатите 6,00% се изјасниле дека *понекогаш* добиваат насоки и препораки како да им помогнат на своите деца. Од родителите на учениците од VII и VIII одделение 98,00% се изјасниле дека *секогаш* од наставниците добиваат насоки и препораки како да им помогнат на своите деца, а само 2,00% се изјасниле дека *понекогаш* добиваат насоки и препораки. Овие податоци покажуваат дека речиси сите родители на учениците се изјасниле дека *секогаш* од наставниците добиваат насоки и препораки како да им помогнат на своите деца.

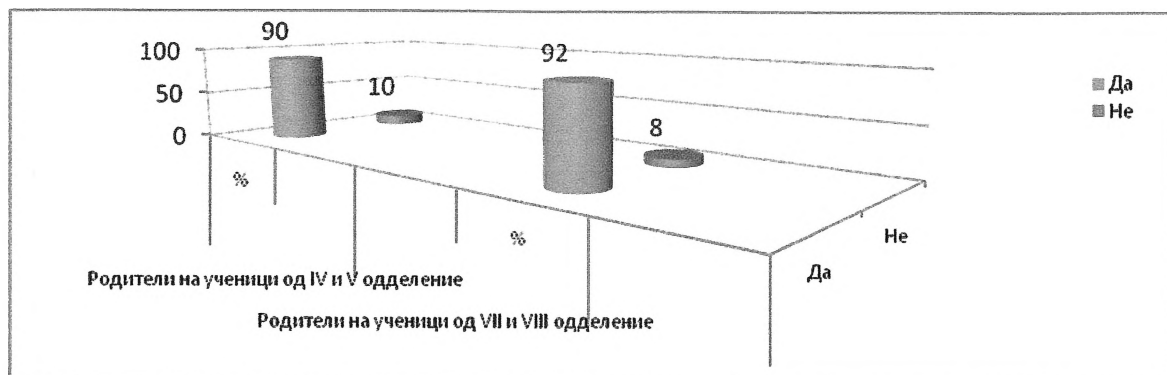
Табела бр.55: Одговори на родителите/старателите за тоа, дали се запознаени со Законската можност која гласи: Ако ученикот или родителот не е задоволен од годишната оценка, родителот има право, во рок од 3 дена од денот на соопштувањето на успехот, да поднесе писмен приговор до наставничкиот совет на училиштето, кој треба да биде образложен.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	44	88,00	47	94,00	91	91,00
Не	6	12,00	3	6,00	9	9,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Од наведените податоци во оваа табела се гледа дека 88,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение одговориле позитивно, а 12,00% негативно. Од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение 94,00% одговориле позитивно, а само 6,00 % негативно. Од добиените одговори на ова прашање произлегува дека речиси сите родители се запознаени со наведената законска можност што тие ја имаат.

Табела бр.56: Одговори на родителите/старателите за тоа, дали се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да	45	90,00	46	92,00	91	91,00
Не	5	10,00	4	8,00	9	9,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.13. Процент на одговори на родителите/старателите за тоа, дали се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците

На прашањето, дали сте запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците, 90,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение одговориле позитивно, а само 10,00% негативно. Од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение 92,00% одговориле позитивно, а само 8,00% негативно. Од ова произлегува дека речиси сите анкетирани родители се изјасниле дека се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците

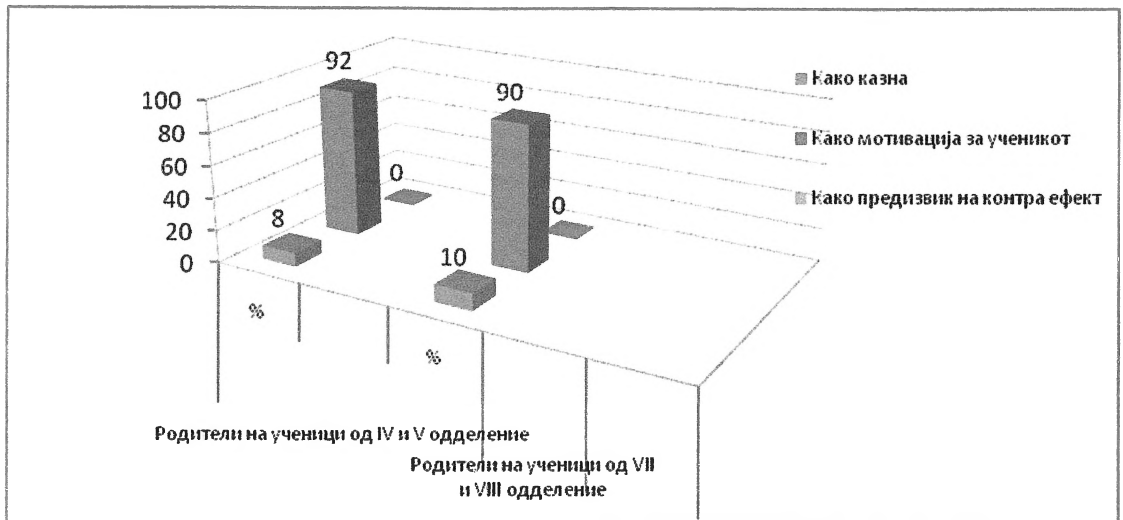
Табела бр.57: Одговори на родителите/старателите за тоа, колку членови имаат родителите во училишниот одбор.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Двајца членови	2	4,00	1	2,00	3	3,00
Тројца членови	48	96,00	47	94,00	95	95,00
Четворица членови	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Ниту еден член	0	0,00	2	4,00	2	2,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, колку членови имаат родителите во училишниот одбор, 4,00% од родителите/старателите на учениците од IV и V одделение сметаат дека има двајца членови, а останатите 96,00% сметаат дека има тројца членови. Од анкетираниите родители/старатели на учениците од VII и VIII одделение 2% сметаат дека има двајца членови, 94% тројца членови, а останатите 4% сметаат дека нема ниту еден член. Значи, најголем процент од сите родители се изјасниле дека има тријца родители кои учествуваат во работата на училишниот одбор.

Табела бр.58: Одговори на родителите/старателите за тоа, како ја доживуваат слабата оценка на ученикот.

Категории на одговори	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Како казна	4	8,00	5	10,00	9	9,00
Како мотивација за ученикот	46	92,00	45	90,00	91	91,00
Како предизвик на контра ефект	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.14. Процент на одговори на родителите/старателите за тоа, како ја доживуваат слабата оценка на ученикот

Од анкетираниите родители на учениците, во однос на прашањето како ја доживуваат слабата оценка на ученикот, 8,00% од родителите на учениците од IV и V одделение се изјасниле дека ја доживуваат како казна слабата оценка, а останатите 92,00% дека ја доживуваат како мотивација за ученикот. Од родителите на учениците од VII и VIII одделение, 10% ја доживуваат како казна, а останатите 90% како мотивација за ученикот. Овие податоци покажуваат дека речиси сите анкетирани родители на учениците слабата оценка ја доживуваат главно како мотивација за ученикот.

Табела бр.59: Одговори на родителите/старателите за тоа, дали го прифаќаат тврдењето и во кој степен се согласуваат со истото.⁴⁵

Категории на одговори	Потполно се согласувам						Делумно се согласувам						Воопшто не се согласувам	
	Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Родители на ученици од IV и V одделение		Родители на ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Вкупно	
Родителите прифаќаат:	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да го поддржуваат учењето на своите деца преку залагање за фер оценување	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Да ги почитуваат професионалните одлуки и совети на наставниците во врска со оценувањето на нивните деца	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Кај своите деца да поттикнуваат чесен и фер однос и со своето однесување да бидат пример за тоа	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Кај своите деца да ги препознаваат и попречуваат евентуалните обиди со недозволените постапки да добијат поповолна оценка од објективно утврдената.	50	100,00	38	76,00	88	88,00	0	0,00	12	24,00	12	12,00	0	0,00

Од податоците во оваа табела можеме да забележиме дека 100,00% од анкетираниите родители/старатели на сите ученици *потполно се согласуваат* да го поддржуваат учењето на своите деца преку залагање за фер оценување, да ги почитуваат професионалните одлуки и совети на наставниците во врска со оценувањето на нивните деца. Исто така, сите анкетирани родители *потполно се согласуваат* кај своите деца да поттикнуваат чесен и фер однос и со своето однесување да бидат пример за тоа. 88,00% од родителите *потполно се согласуваат* со ставот, кај своите деца да ги препознаваат и попречуваат евентуалните обиди со недозволените постапки да добијат поповолна оценка од објективно утврдената, а само 12,00% *делумно се согласуваат* со овој став.

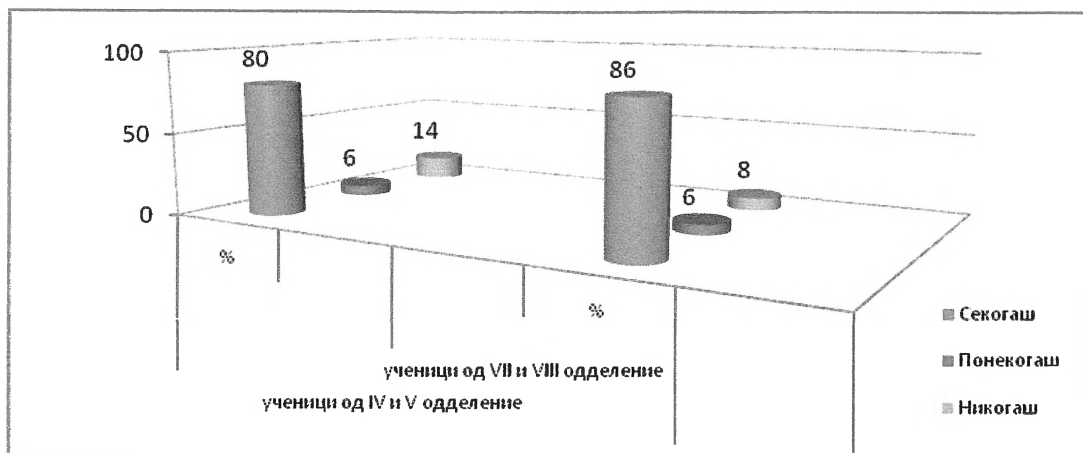
⁴⁵ Бидејќи на ова прашање за понудената категорија на одговор, *воопшто не се согласувам*, не се изјаснил ниту еден од анкетираниите родители, во оваа табела за истата категорија е внесена само колона вкупно

3. Анализа и интерпретација на резултатите од анкетирањето на учениците

Во истражувањето ги вклучивме и учениците од основните училишта (од одделенска и предметна настава) од општина Штип и општина Карбинци. Учениците беа анкетирани бидејќи, тие се директно вклучени во наставниот процес, а со тоа и во процесот на оценувањето на нивните постигања. Преку анкетните листови со нивните искрени одговори, добивме одговор за многу прашања кои беа од интерес за нашето истражување. Добиените одговори овде ги прикажуваме и анализираме според редоследот којшто тие го имаа во анкетниот лист за учениците.

Табела бр.60: *Одговори на учениците за тоа, дали наставникот/наставничката е реален/на и објективен/на при оценувањето.*

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	40	80,00	43	86,00	83	83,00
Понекогаш	3	6,00	3	6,00	6	6,00
Никогаш	7	14,00	4	8,00	11	11,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Слика бр.15. Процент на одговори на учениците за тоа, дали наставникот/наставничката е реален/на и објективен/на при оценувањето

На прашањето, дали наставникот/наставничката е реален/на и објективен/на при оценувањето, 80,00% од учениците од IV и V одделение се изјасниле дека наставникот *секогаш* е објективен и реален при оценувањето, 6,00% дека е *понекогаш*, а останатите 14,00% се изјасниле дека наставникот *никогаш* не е објективен и реален при оценувањето. Од анкетираниите ученици од VII и VIII одделение, 86,00% се изјасниле дека наставникот *секогаш* е објективен и реален при оценувањето, 6,00% дека е *понекогаш*, а останатите 8,00% дека наставникот *никогаш* не е објективен и реален при оценувањето. Овие податоци покажуваат дека најголем процент од учениците сметаат дека наставниците *секогаш* се објективни и реални при оценувањето на постигањата на учениците.

Табела бр.61: Одговори на учениците за тоа, што најчесто проверуваат и оценуваат наставниците.

Категорија	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
а на ите	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
беност	23	46,00	31	62,00	54	54,00	16	32,00	0	0,00	16	16,00	11	22,00	19	38,00	30	30,00
лни ја																		
беност	50	100,00	40	80,00	90	90,00	0	0,00	10	20,00	10	10,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
рање																		
вање																		
е на	14	28,00	50	100,00	64	64,00	36	72,00	0	0,00	36	36,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ски																		
и																		
ње на	0	0,00	38	76,00	38	38,00	50	100,00	12	24,00	62	62,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
и сл.																		
ст на	0	0,00	30	60,00	30	30,00	25	50,00	20	40,00	45	45,00	25	50,00	0	0,00	25	25,00
ни																		
и и																		

На прашањето, што најчесто проверуваат и оценуваат наставниците, сите анкетирани ученици одговориле дека *секогаш* наставниците ја проверуваат и оценуваат примената на стекнатите знаења, 54,00% дека *секогаш* ја проверуваат и оценуваат оспособеноста за оригинални решенија, 16,00% дека тоа го прават *понекогаш*, а 30,00% одговориле дека наставниците *никогаш* не ја оценуваат оспособеноста за оригинални решенија. 90,00% од анкетираниите ученици одговориле дека наставниците *секогаш* ја оценувале оспособеноста за анализирање и заклучување, а само 10,00% одговориле дека тоа го прават *понекогаш*. 64,00% од учениците одговориле дека *секогаш* наставниците го оценуваат решавањето на проблемски ситуации, а 36,00% се изјасниле дека тоа наставниците го практикуваат

понекогаш. 38,00% од анкетираните ученици одговориле дека наставниците *секогаш* оценуваат познавање на факти, поими, правила, а 62,00% одговориле дека тоа го практикуваат *понекогаш*. 30,00% од учениците одговориле дека наставниците *секогаш* оценуваат усвоеност на социјални вештини и ставови, 45,00% дека тоа го прават *понекогаш*, а останатите 25,00% од учениците, сметаат дека наставниците *никогаш* не ја оценуваат усвоеноста на социјални вештини и ставови.

Табела бр.62: Одговори на учениците за тоа, дали за секој ваш одговор наставниците Ве известуваат за добиената оценка.

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	47	94,00	49	98,00	96	96,00
Понекогаш	3	6,00	1	2,00	4	4,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Како што може да се види од табелата, 94,00% од учениците од IV и V одделение се изјасниле дека за секој нивни одговор наставниците *секогаш* ги известуваат за добиената оценка, а само 6,00% од нив смета дека *понекогаш* наставниците ги известуваат за добиената оценка. Од анкетираните ученици од VII и VIII одделение 98,00% се изјасниле дека за секој нивни одговор наставниците *секогаш* ги известуваат за добиената оценка, а само 2,00% дека тие тоа го прават *понекогаш*.

Табела бр.63: Одговори на учениците за тоа, што најмногу влијае на оценката што ја дава наставникот.

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Активноста на час	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Редовност во домашните задачи	3	6,00	0	0,00	3	3,00
Писмените задачи	4	8,00	1	2,00	5	5,00
Усмените одговори	40	80,00	48	96,00	88	88,00
Дисциплината	3	6,00	1	2,00	4	4,00
Практичната работа	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, што најмногу влијае на оценката на наставникот, 6,00% од учениците од IV и V одделение сметаат дека на оценката најмногу влијае редовноста во домашните задачи, 8,00% писмените задачи, 80,00% усмените одговори, а останатите 6,00% дисциплината. Од анкетираниите ученици од VII и VIII одделение 2,00% сметаат дека на оценката најмногу влијаат писмените задачи, 96,00% усмените одговори, а останатите 2,00% дисциплината. Од овие податоци произлегува дека на оценката на наставникот најголем процент од учениците сметаат дека најмногу влијаат усмените одговори.

Табела бр.64: Одговори на учениците за тоа, колку често наставниците ги применуваат новите начини на оценување (оценување од своето другарче и самооценување).

Ориговори	Секогаш						Понекогаш						Никогаш					
	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
зање од	0	0,00	0	0,00	0	0,00	44	88,00	38	76,00	82	82,00	6	12,00	12	24,00	18	18,00
че денување	0	0,00	0	0,00	0	0,00	16	32,00	33	66,00	49	49,00	34	68,00	17	34,00	51	51,00

На прашањето колку често наставниците ги применуваат новите начини на оценување (оценување од своето другарче и самооценување), 82,00% од анкетираниите ученици одговориле дека *понекогаш* го применуваат оценувањето од своето другарче, 18,00% дека *никогаш* не го имаат применето овој начин на оценување. А пак, 49,00% од учениците одговориле дека *понекогаш* го применуваат начинот на самооценување, останатите 51,00% од учениците се изјасниле дека *никогаш* го немаат применето овој начин на оценување. Овие наведени податоци покажуваат дека оценувањето од страна на своето другарче, како начин на оценување, почесто го применуваат наставниците споредено со начинот на самооценување.

Табела бр.65: Одговори на учениците за тоа, дали се објективени при оценување на своето другарче.

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	50	100,00	49	98,00	99	99,00
Понекогаш	0	0,00	1	2,00	1	1,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Податоците добиени од истражувањето укажуваат на тоа дека, 100,00% од учениците од IV и V одделение се изјасниле дека *секогаш* се објективни при оценување на своето другарче, а пак, 98,00% од учениците од VII и VIII одделение се изјасниле дека *секогаш* се објективни при оценување на своето другарче, а само 2,00% се изјасниле дека *понекогаш* се објективни. Од наведените податоци се гледа дека речиси сите анкетирани учениците сметаат дека се објективни при оценувањето на своите другарчиња.

Табела бр.66: *Одговори на учениците за тоа, дали им се допаѓа начинот на самооценување на сопствените знаења.*

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Да, многу	46	92,00	31	62,00	77	77,00
Сеедно ми е	4	8,00	18	36,00	22	22,00
Не ми се допаѓа воопшто	0	0,00	1	2,00	1	1,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

На прашањето, дали ти се допаѓа начинот на самооценување на сопствените знаења, 92,00% од учениците од IV и V одделение одговориле позитивно, а само 8,00% одговориле дека им е сеедно. Од анкетираниите ученици од VII и VIII одделение, 62,00% одговориле позитивно, 36,00% дека им е сеедно, а само 2,00% дека не им се допаѓа воопшто. Од добиените податоци се констатира дека, на најголем процент од учениците им се допаѓа начинот на самооценување, а само на мал процент им е сеедно дали овој начин на оценување на постигањата ќе се применува. Овие податоци покажува дека меѓу учениците од IV и V одделение и учениците од VII и VIII одделение постои разлика во дадените одговори на ова

прашање. Значајно поголем процент од учениците од IV и V одделение и се изјасниле дека многу им се допаѓа начинот на самооценување, споредено со учениците од VII и VIII одделение.

Табела бр.67: Одговори на учениците за тоа, дали се објективни при самооценувањето.

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	48	96,00	49	98,00	97	97,00
Понекогаш	2	4,00	1	2,00	3	3,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Податоците што се наведени во оваа табела покажуваат дека, 96,00% од анкетираниите ученици од IV и V одделение сметаат дека *секогаш* се објективни при самооценувањето, а само 4,00% дека се само *понекогаш* објективни. Од анкетираниите ученици од VII и VIII одделение, 98,00% се изјасниле дека *секогаш* се објективни при самооценувањето, а само 2,00% дека се само *понекогаш* објективни. Од овие податоци се констатира дека речиси сите ученици сметаат дека се објективни при самооценувањето.

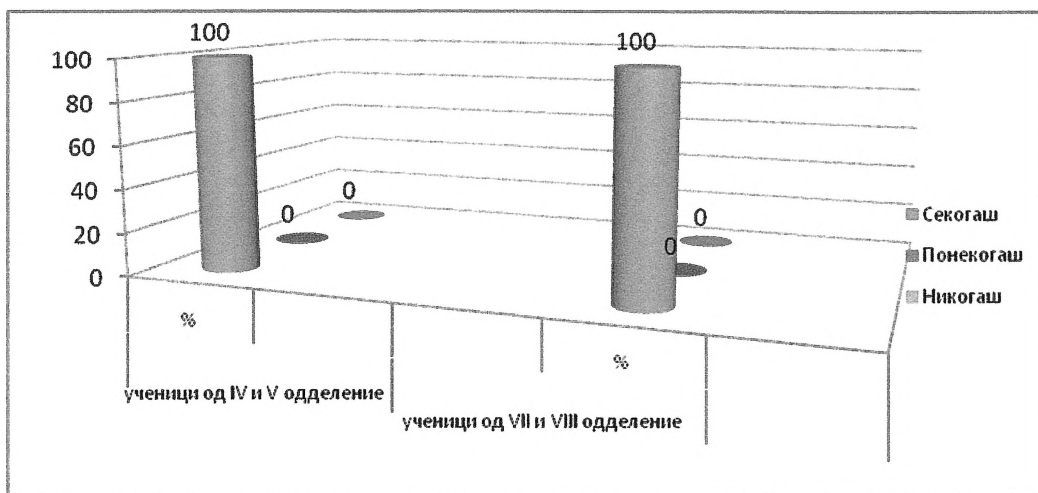
Табела бр.68: *Одговори на учениците за тоа, како би ја оцениле објективноста на наставниците при оценувањето на вашите постигања.*

Скала на оценки	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
1	0	0,00	0	0,00	0	0,00
2	0	0,00	0	0,00	0	0,00
3	0	0,00	0	0,00	0	0,00
4	17	34,00	28	56,00	45	45,00
5	33	66,00	22	44,00	55	55,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

Податоците во оваа табела покажуваат дека, од анкетираниите ученици од IV и V одделение, 34,00% објективноста на наставниците при оценувањето на нивните постигањата ја оцениле со 4, останатите 66,00% со оценка 5. Од анкетираниите ученици од VII и VIII одделение, 56,00% објективноста на наставниците при оценувањето на нивните постигањата ја оцениле со 4, а останатите 44,00% со оценка 5. Од овие податоци, можеме да заклучиме дека објективноста на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците е оценета со високи оценки, односно дека наставниците при оценувањето се објективни. Или пак, поинаку бројчано искажано учениците од IV и V одделение ја оцениле објективноста на наставниците при оценувањето на нивните постигања со просечна оценка 4,66, а учениците од VII и VIII одделение со просечна оценка 4,44. Значи, сите анкетирани ученици високо ја оцениле објективноста на наставниците при оценувањето на нивните постигања, со тоа што значајно повисоко ја вреднувале нивната објективност учениците од IV и V одделение.

Табела бр.69: Одговори на учениците за тоа, дали редовно ги известуваат родителите за добиената оценка.

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Секогаш	50	100,00	50	100,00	100	100,00
Понекогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Никогаш	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

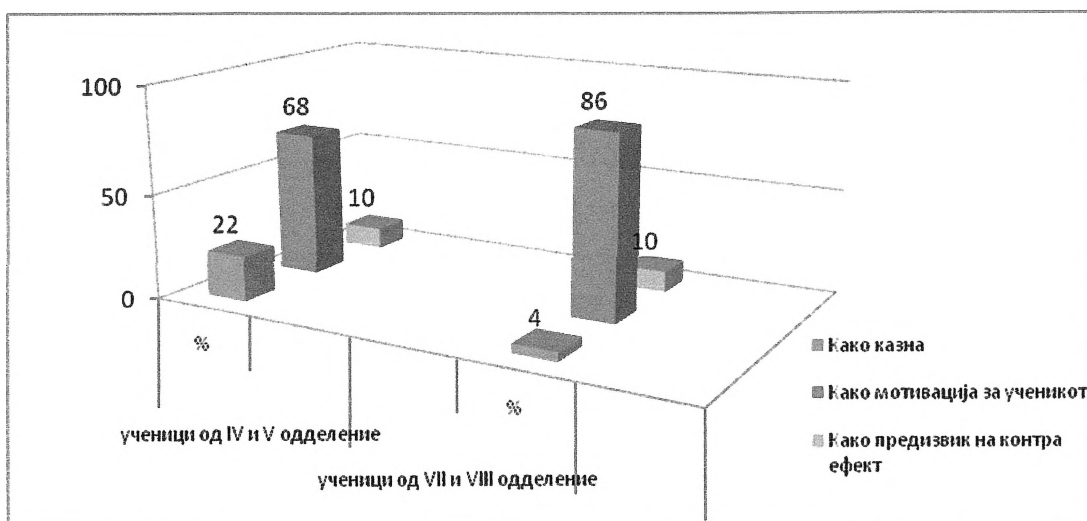
Слика бр.16. Процент на одговори на учениците за тоа, дали редовно ги известуваат родителите за добиената оценка

Од презентираната табела и графиконот се гледа дека 100,00% од сите анкетирани учениците се изјасниле дека секогаш редовно ги известуваат родителите за добиената оценка.

Табела бр.70: Одговори на учениците за тоа, како ја доживуваат слабата оценка.

Категории на одговори	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%
Како казна	11	22,00	2	4,00	13	13,00
Како мотивација за ученикот	34	68,00	43	86,00	77	77,00
Како предизвик на контра ефект	5	10,00	5	10,00	10	10,00
Вкупно	50	100,00	50	100,00	100	100,00

$$X^2 = 7,282 \quad df = 2 \quad P < 0,05$$

Слика бр.17. Процент на одговори на учениците за тоа, како ја доживуваат слабата оценка

Од прикажаните податоци во табелата и на графиконот се гледа дека 68,00% од учениците од IV и V одделение ја доживуваат слабата оценка како мотивација, 22,00% како казна, а останатите 10,00% како предизвик на контра ефект. Од учениците од VII и VIII одделение, 86,00% ја доживуваат слабата оценка како мотивација, 4,00% како казна, а останатите 10,00 % како предизвик на контра ефект. Овие добиени податоци покажуваат дека најголем процент од сите анкетирани ученици добиената оценка ја добиваат како нивна мотивација. Направената анализа пак покажува дека меѓу учениците од IV и V одделение и учениците од VII и VIII одделение постои разлика во дадените одговори на ова прашање, што се потврдува со добиената вредност на Хи квадрат тестот, што е статистички значајна. Учениците од VII и VIII одделение во значајно поголем процент ја доживуваат слабата оценка како мотивација за себе, споредено со учениците од IV и V одделение.

Табела бр.71: Одговори на учениците за тоа, дали ги прифаќаат тврдењата и во кој степен се согласуваат со нив.⁴⁶

Категории на одговори	Потполно се согласувам						Делумно се согласувам		Воопшто не се согласувам	
	ученици од IV и V одделение		ученици од VII и VIII одделение		Вкупно		Вкупно		Вкупно	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Да се залагаат за праведно и фер оценување на сите ученици и да се спротивстават на појави кои доведуваат до неправично оценување;	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00
Да ги почитуваат советите на наставниците поврзани со оценувањето и учењето;	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00
Да ги почитуваат барањата и договорените процедури во врска со оценувањето и да се информираат за последиците од непочитување на правилата;	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00
Да не поставуваат неприфатливи барања во врска со оценувањето на нивните постигања;	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00
Да не се служат со недозволените постапки во текот на презентирањето на знаењата и вештините со цел да се здобијат со повисока оценка од реално заслужената.	50	100,00	50	100,00	100	100,00	0	0,00	0	0,00

Според податоците кои се прикажани во оваа табела се констатира дека сите анкетирани ученици се изјасниле дека ги прифаќаат и потполно се согласуваат со сите наведени тврдења што се изнесени во табелата.

⁴⁶ Бидејќи на ова прашање за понудените категории на одговори: *Делумно се согласувам* и *Воопшто не се согласувам* не се изјаснил ниту еден од анкетираниите ученици, за овие категории во оваа табела е внесена колоната само вкупно.

IV дел

Заклучни сознанија и констатации

Општи заклучоци

Анализата на податоците добиени во истражувањето ја потврди генералната хипотеза, дека менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците во основното училиште се реализира согласно со постојните нормативни акти, но со определени слабости. Оваа генерална хипотеза е потврдена со резултатите и сознанијата што произлегуваат од анализата на оние податоци кои се однесуваат, односно со кои е проверувана верификацијата на посебните хипотези во ова истражување. Врз основа на направената анализа се изведени следните општи заклучоци, кои се однесуваат на посебните хипотези.

1. Во врска со првата хипотеза, која гласи, ***наставниците од основните училишта редовно го планираат процесот на оценувањето на постигањата на учениците***, од анкетањето на наставниците се добиени податоци со кои се потврдува оваа хипотеза. Имено, на прашањето дали го планирате процесот на оценувањето на постигањата на учениците, 96,00% од наставниците одговориле дека тоа го прават секогаш, а само 4,00% од нив се изјасниле дека го планираат оценувањето понекогаш. На прашањето пак, на кое ниво тие вршат планирање на оценувањето на учениците, речиси сите наставници се имаат изјаснето дека секогаш прават годишно, месечно, неделно и дневно планирање за оценувањето на постигањата на учениците. Во овој контекст, добиените резултати покажуваат дека наставниците редовно ги планираат времето и начините на оценување на постигањата на учениците.

2. Со добиените податоци во истражувањето се потврдува и втората хипотеза, дека ***наставниците во основните училишта применуваат различни начини за следење, проверување и оценување на постигањата на учениците***. Ова се констатира врз основа на одговорите од сите анкетирани наставници од одделенска

и од предметна настава кои се имаат изјаснето дека за таква цел ги користат усното проверување, писмените задачи, прашањата од есејски тип, тестовите на знаења, презентациите и проектните активности, писмените задачи кои бараат интегрирање на знаењата, квиз натпреварите и репродуктивните писмени одговори-состави или контролни задачи. Во добиените одговори се забележува дека сите овие различни начини на проверување и оценување на постигањата на учениците, наставниците не ги користат еднакво често во својата наставна пракса. Тие најчесто ги користат, усното проверување, писменото испитување, презентациите и проектните активности, а поретко тестовите на знаење, квиз натпреварите и прашањата од есејски тип. А пак, на прашањето, кои начини на оценување на постигањата на учениците најмногу ги користат наставниците, сите анкетирани родители се имаат изјаснето дека наставниците секогаш го применуваат усното проверување на постигањата на учениците, 75,00% од нив одговориле дека наставниците секогаш го применуваат писменото испитување, а 25,00% од нив одговориле дека тоа наставниците го користат понекогаш.

3. Од увидот во податоците што се презентирани во Табелата број 22 се констатира дека *меѓу одделенските и предметните наставници постои разлика во однос на тоа колку често тие го применуваат во наставната пракса секој од начините на проверување на постигањата на учениците*. Од тие податоци се гледа дека предметните наставници, за разлика од одделенските наставници, почесто ги користат писмените работи, тестовите на знаење, писмените задачи кои бараат интегрирање на знаења, репродуктивните писмени одговори, презентациите и проектните активности. Меѓу нив не постои разлика само во применувањето на начинот усно проверување, којшто сите тие секогаш го користат. Според тоа, со овие добиени резултати се потврдува третата хипотеза, која гласи, *меѓу одделенските и предметните наставници постои разлика во однос на*

применувањето на начините за проверување и оценување на постигањата на учениците.

4. Добиените резултати во ова истражување ја потврдуваат и хипотезата, која гласи, *меѓу наставниците со различно работно искуство постои разлика во однос на применувањето на начините за проверување и оценување на постигањата на учениците.* Од податоците што се презентирани во табелите од број 23 до бројот 30 се забележува дека постои разлика во дадените одговори од наставниците со различно работно искуство, во однос на тоа колку често тие ги користат различните начини за проверување и оценување на постигањата на учениците. Наведените податоци покажуваат дека наставниците со помало работно искуство (од 5 до 10 години), во споредба со наставниците со поголемо работно искуство (од 10 до 20 години), почесто во својата пракса, како начини за проверување и оценување на постигањата на учениците, ги користат писмените работи, тестовите на знаење и писмените задачи кои бараат интегрирање на знаења. За разлика од тоа пак, наставниците со поголемо работно искуство почесто од нив го користат усното испитување како начин за оценување на постигањата на учениците.

5. Во врска со петтата хипотеза, која гласи, *наставниците се објективни при оценувањето на постигањата на учениците,* беа поставени прашања на кои дадоа одговори наставниците, родителите и учениците. На прашањето, како ја оценувате објективноста на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците, на кое беше понудена скала со пет категории на оценки, добиените резултати покажуваат дека 41,00% од наставниците нивната објективност при оценувањето на учениците ја вреднувале со оценка 3, 48,00% од нив со оценка 4 и 11,00% со оценката 5. Или пак, поинаку бројчано изразено, тие нивната објективност при оценувањето ја вреднувале со просечна оценка 3,70. Најголем процент од анкетираниите родители (83,00) искажале мислење дека наставниците се

објективни при оценувањето на постигањата на нивните деца. Од нив 25,00% објективноста на наставниците ја вреднувале со оценка 3, 64,00% од нив со оценката 4 и 11,00% со оценката 5. Или поинаку кажано, тие објективноста на наставниците при оценувањето на нивните деца ја вреднувале со просечна оценка 3,86. Исто така, најголем процент од анкетираниите ученици имаат искажано мислење дека наставниците се секогаш објективни при оценувањето на нивните постигања. Од нив, 45,00% ја вреднувале објективноста на наставниците со оценката 4, а 55,00% со оценката 5. Тие пак, објективноста на наставниците при оценувањето на учениците ја вреднувале со просечна оценка 4,55. Врз основа на овие добиени резултати се констатира дека е потврдена оваа хипотеза. Во врска со објективноста на наставниците при оценувањето на учениците, овде мошне интересен и особено значаен за практиката е добиениот емпириски наод, што учениците ја вреднувале објективноста на наставниците со највисока просечна оценка.

6. Оценувањето на учениците е процес при којшто е потребно да се почитуваат определени релевантни принципи. Затоа во ова истражување се бараше од наставниците да се изјаснат од кои принципи тие се водат при оценувањето на постигањата на учениците. Во врска со ова, добиените резултати покажуваат дека сите одделенски и предметни наставници се имаат изјаснето дека при оценувањето на постигањата на учениците секогаш ги почитуваат *принципот на индивидуализација, принципот на планираност и принципот на сеопфатност (целосност)*. За *принципот на позитивна насоченост и принципот на јавност (транспарентност)* се изјасниле најголем процент од наставниците дека секогаш ги почитуваат овие принципи при оценувањето на постигањата на учениците, а помал процент од нив изразиле мислење дека понекогаш ги почитуваат овие принципи. За разлика од тоа, за *принципот на континуираност и принципот на вклученост на учениците*, помал процент од наставниците се изјасниле дека секогаш ги

почитуваат овие два принципа, а поголем процент од анкетираниите наставници искажале мислење дека понекогаш водат сметка за овие принципи при оценувањето на постигањата на учениците. Според овие добиени резултати, се потврдува хипотезата, *наставниците во доволна мера ги почитуваат основните принципи при оценувањето на постигањата на учениците.*

7. Во врска со седмата хипотеза на нашето истражување, која гласи, *наставниците од основните училишта ги применуваат новите начини на оценување - самооценувањето и оценувањето од соученици*, за нејзина верификација, беа поставени прашања на кои се бараше одговор да дадат наставниците, родителите и учениците. На прашањето, колку често ги применуваат новите начини на оценување на постигањата на учениците, добиените одговори од наставниците покажуваат дека помал процент од наставниците секогаш го применуваат начинот самооценување, а поголем процент од нив одговориле дека овој начин на оценување го применуваат понекогаш. Исто така, помал процент од наставниците се изјасниле дека секогаш го применуваат начинот на оценување од соучениците, а поголем процент одговориле дека го применуваат само понекогаш. Сосема различни одговори во однос на ова прашање имаат дадено родителите на учениците. Од нив, најголем процент одговориле дека наставниците самооценувањето го користат понекогаш, а 24,00% се изјасниле дека овој начин на оценување на учениците не се применува никогаш. За начинот оценување од соученици, поголем процент од нив одговориле дека наставниците го користат понекогаш, а 12,00% од нив одговориле дека овој начин на оценување не се применува никогаш. А пак, 49,00% од учениците одговориле дека самооценувањето се применува понекогаш, а 51,00% од нив кажале дека тоа како начин на оценување не се применува никогаш. За начинот оценување од соученици, 82,00% од нив одговориле дека се применува понекогаш, 18,00% одговориле дека не се користи никогаш. Врз основа на овие резултати се констатира дека наставниците недоволно

ги применуваат новите начини на оценување на учениците и покрај тоа што овие начини на оценување, според мислењето на најголем процент од наставниците, побудуваат интерес кај учениците, а и покрај тоа што овие нови начини на оценување многу им се допаѓаат на учениците.

8. Добиените резултати од ова истражување ја потврдуваат осмата хипотеза, која гласи, *наставниците водат портфолио за секој ученик во функција на оценувањето на постигањата на учениците*. Ова се констатира, бидејќи сите анкетирани наставници од одделенска и од предметна настава имаат дадено одговор дека изработуваат портфолио за секој ученик, со исклучок на 2 наставника од одделенска настава и 2 наставника од предметна настава кои се искажале дека не иготвуваат ученичко портфолио.

9. За проверување на хипотезата, која гласи, *наставниците се професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците*, се анализирани одговорите на неколку прашања што ги имаат дадено наставниците и родителите. Добиените податоци покажуваат дека 97,00% од анкетираниите наставници сметаат дека се доволно професионално оспособени за квалитетно спроведување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците, а само 3,00% од нив се изјасниле дека за тоа се делумно оспособени. Освен тоа, и на останатите три прашања најголем процент од наставниците дале позитивен одговор. На прашањето, дали во текот на базичното образование стекнале доволно знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците, 95,00% од анкетираниите наставници одговориле позитивно, а само 5,00% од нив дале негативен одговор. А пак, на прашањето, дали учествувале во професионални обуки што се во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците, 79,00% од наставниците одговориле позитивно, а 21,00% од нив одговориле негативно. Во врска со прашањето за тоа, дали би сакале да посетуваат обука во функција на квалитетно

проверување и оценување на постигањата на учениците, 96,00% од наставниците одговориле позитивно, а 4,00% одговориле негативно. Во контекст на ова прашање, тие се имаат изјаснето, дека би сакале да посетуваат организирана обука во врска со изработката на инструменти за следење на постигањата на учениците, примената на различни методи на оценување, водењето на ученичкото портфолио, критериумите на оценување и во врска со описното оценување. Во однос на прашањето, дали наставниците се доволно обучени за процесот на оценување на постигањата на учениците, 65,00% од анкетираниите родители одговориле позитивно, 8,00% одговориле негативно, а 27,00% од нив го дале одговорот *не знам*. Според тоа, овие добиени резултати ја потврдуваат оваа поставена хипотеза.

10. Добиените резултати во истражувањето ја потврдуваат и десеттата хипотеза, која гласи, *родителите на учениците од основните училишта се запознаени со критериумите на оценување на постигањата на учениците којшто ги применуваат наставниците*. Ова се констатира врз основа на добиените одговори од анкетираниите родители, во врска со прашањето дали сте запознаени со критериумите на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците. Добиените податоци покажуваат дека 83,00 од родителите се имаат изјаснето позитивно, а 17,00% од нив одговориле негативно.

11. За проверување на хипотезата, која гласи, *родителите на учениците од основните училишта се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците*, се анализирани дадените одговори на родителите во врска со прашањето, дали сте запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците. Добиените податоци ја потврдуваат оваа хипотеза, бидејќи 91,00% од родителите позитивно одговориле на ова прашање, а само 9,00% од нив дале негативен одговор.

12. Во врска со хипотезата, која гласи, *наставниците редовно ги информираат родителите за постигањата на нивните деца*, се анализирани

одговорите што ги имаат дадено родителите во однос на неколку прашања. На прашањето, колку пати во текот на едно полугодие одделенскиот наставник, односно раководителот на паралелката Ве известува за постигнатиот успех на Вашето дете, 10,00% од анкетираниите родители одговориле дека ги известува еднаш во полугодието, 50,00% од нив се изјаниле дека ги известува два пати во полугодието, а 40,00 % одговориле дека ги известува повеќе од два пати во полугодието. На прашањето за тоа, како најчесто наставниците ги известуваат за постигнатиот успех на учениците, 28,00% од родителите одговориле- на задолжителни родителски средби, 62,00% од нив одговориле – тогаш кога ќе има потреба, 9,00% го дале одговорот – во случаи на проблем и 1,00% од нив одговориле – на индивидуални средби. Во врска со прашањето, колку често присуствуваат на закажаните родителски средби, добиените податоци покажуваат дека 92,00% од родителите се изјасниле дека секогаш присуствуваат на тие средби, а само 8,00% одговориле дека понекогаш присуствуваат на закажаните родителски среби. Врз основа на овие добиени резултати се констатира дека е потврдена оваа поставена хипотеза.

13. Резултати од ова истражување ја потврдуваат и хипотезата, која гласи, *учениците редовно ги информираат родителите за добиените оценки*. Ова се констатира врз основа на фактот дека на прашањето, дали редовно ги известуваш родителите за добиената оценка, сите анкетирани ученици од IV и V одделение и учениците од VII и VIII одделение одговориле дека секогаш за добиената оценка ги известуваат родителите.

14. Ова истражување покажа дека во процесот на оценувањето на постигањата на учениците постојат определени слабости. Добиените резултати покажуваат дека не сите наставници секогаш го планираат процесот на оценувањето на учениците, дека наставниците недоволно ги применуваат новите начини на оценување на учениците – самооценувањето и оценувањето од соучениците, дека не сите

наставници водат портфолио за секој ученик во функција на оценувањето, дека не сите наставници се запознаени со Етичкиот кодекс за оценување на постигањата на учениците, сосема мал процент од наставниците се води од принципот вклученост на учениците при нивното оценување, но и тоа што значаен процент од наставниците не учествувале во професионални обуки кои се во функција за унапредување на процесот на оценување на учениците.

Корисѝена лийѝерайѝура

1. Анализа на состојбите и потребите од промени - Унапредување на оценувањето во основните училишта, УСАИД.
2. Ангелоска-Галевска, Н. (1998). *Квалитативни истражувања во воспитанието и образованието*. Битола: Киро Дандаро.
3. Ангелоска-Галевска, Н. (2009). *Планирањен научно истражување*. Скопје: интерен материјал.
4. Богнар, Л., Матијевиќ, М. (2002). *Дидактика*, II. Измијенјено издание, Загреб: Школска књига.
5. Вилотијевиќ, М. (1982). *Вредновање квалитетот на осѝварених резултатита у воспитаном-образовном раду школе*, Зборник: Вредновање педагошког рада и симулативнија расподела у школи, Београд: Савез педагошких друштва Југославије.
6. Вилотијевиќ, М. (1992). *Вредновање педагошког рада школе*. Београд: Научна књига.
7. Вилотијевиќ, М. (1995). *Евалуација дидактичке ефикасности наставног час*. Београд: Центар за усавршавање руководилаца у образовању.
8. Вилотијевиќ, М. (1996). *Праќење, мерење и вредновање рада школе*. Београд: Центар за усавршавање руководилаца у образовању.
9. Вилотијевиќ, М. (2000). *Дидактика 3*, Београд: Завод за учебнике и наставна средства, Учитељски факултет.
10. *Вредновање педагошког рада и симулативна расподела у школи* (1982). Београд: Савез педагошких друштва Југославије.
11. Геофф, П. (2004). *Теацхинг Тодас*, 3rd Edition, Цхелтенхам: Делта Плаце, Унитед Киндом.

12. Гоцевски, Т. (2003). *Образовен менаџмент*. Битола: Кирил Дандаро.
13. Гргин, Т. (1986). *Школска докимологија*. Загреб: Школска књига.
14. Група автори (2000). *Описно оценување*. Скопје: Министерство за образование, Педагошки завод на Македонија.
15. Ѓорѓиевска, Г. Петковски, Р. (1995). *Пат до пообјективно оценување*. Скопје: НИРО Просветен работник.
16. Ѓоѓевиќ, Ј. (1981). *Савремена настава*. Београд: Научна књига.
17. *** (2008). *Закон за основно образование*. Скопје: Службен весник на Република Македонија бр.103
18. *Етички кодекс за оценувањето на постигањата на учениците*, УСАИД во соработка со МЦГО.
19. *Закон за изменување и дополнување на Законот за основно образование* (2004). Скопје: Службен весник на Р.М
20. Камберски, К. (2000). *Предучилишното и основното воспитание и образование во Република Македонија*. Скопје.
21. *Концепција за деветгодишно основно образование и воспитание*. (2007). Скопје : Биро за развој на образованието.
22. Ксриаџоу, Ц. (1997). *Наставна умијека*. Загреб: Едуца.
23. Лабош - Урошевиќ, Л. (1981). *Оцјенјивање успеха и праќење напредованја ученика*. Нови Сад: Педагошки завод Војводине.
24. Марзано, Р. Ј., Пицкеринг Д., МцТигхе, Ј. (1994). *Ассесинг Студент Оуџомес*, Александрија, Вирџинија: Асоциативен форум Супервизион Куррикулум Девелопмент, УСА.
25. Марџ, Ц. Ј. (1994). *Курикулум: темелни појмови*. Загреб: Едуца.
26. Матијевиќ, М. (2004). *Оцјенјивање у основној школи*. Загреб: ТИПЕЦ.
27. Мицковиќ, Н. (1998). *Вреднување на воспитно-образовниот процес*. Скопје: Просветен работник, бр.850.

28. Мицковска, Г., Поповски, К., Георгиевска, Г., Анчевска, З. *Анализа на состојбите и потребите за промени Унапредување на оценувањето во основните училишта.*
29. *Настава и учење на 21-от век* - прирачник за наставниците во основното образование. (2009). Скопје.
30. Нацева, Б., Мицковска, Г., Попоски, К. (2001). *Описно оценување на постигањата на учениците од I, II и III одделение на основното училиште - концепција.* Скопје: Биро за развој на образованието - Одделение за оценување.
31. *** (2006). *Националната програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015.* Скопје: Министерство за образование и наука на Република Македонија.
32. Никодиновска-Банчотовска, С. (2008). *Професионалните компетенции на наставниците.* Скопје.
33. Николиќ, Р. (1998). *Континуираните успехи на учениците основне школе.* Београд: Институт за педагогија и андрагогија.
34. *Оценување на напредокот и постигањата на учениците.* (1999). Скопје: УСАИД, Министерство за образование и наука.
35. *Оценување на постигањата на учениците.* (1997). Зборник на трудови, Скопје: МОН/БРО.
36. *Педагошка енциклопедија* (1989). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
37. *Педагошки лексикон* (1996). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
38. Петковски, Р., Георгиевска, Г. (1996). *Демократско оценување.* Скопје: НИРО "Просветен работник".
39. Полјак, В. (1990). *Дидактика.* Скопска књига, Загреб.

40. Попоски, К. Стојановски, З. (1973). *Изработување и користијење на неформални тестови на знаења*. Прирачник за наставници, Скопје: Андрагошка школа-образование и стопанство, Републички завод за унапредување на школството на СРМ.
41. Попоски, К., Стојановски, З. (1995). *Тестови на знаење*. Скопје: Просветно дело.
42. Попоски, К. (1996). *Современи сфаќања за проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците*. Скопје: Просветен работник.
43. Попоски, К. (1998). *Успешен наставник - самооценување и оценување*. Скопје: НИРО "Просветен работник".
44. Попоски, К. (2005). *Училишна докимологија - следење, проверување и оценување на постигањата на учениците*. Скопје: КИТАНО.
45. *Правилник за оценувањето* (1996). Службен весник на Р. Македонија бр.27
46. *Праќење и описно оцјенјување ученика у разредној настави* (1984). Загреб: Завод за просвјетно-педагошку службу СР Хрватске.
47. Продановиќ, Т., Ничковиќ, Р. (1984). *Дидактика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
48. Потконјак, Н. (1970). *Вредновање рада школе*. Београд: Југословенски завод за проучавање школских и просветних питања.
49. Солдо, М., Станиќ, Б. (1980). *Планирање, програмирање и вредновање рада у основној школи*. Загреб: Савез СИЗ-ова васпитанја и основног образовања Југославије.
50. Стевановиќ, М. (1992). *Равнајелј / директор и педагог у вртику и школи*. Пула: Промограф.
51. Стевановиќ, М. (2001). *Дидактика*. Ријека: Едпрес дигитални тисак.
52. Стојановска, В. (2007). *Вреднување на воспитно-образовниот процес во училиштето*. Скопје: Просветно дело, бр. 1;

53. Стојановска, В. (2004). *Дидактички аспекти на соработката меѓу училишниот педагог и наставниците*. Скопје.
54. Стојановски, З. (1993). *Фактори кои влијаат врз оценувањето на знаењето на учениците*. Оценка на оценката. Скопје: Просветен работник.
55. Стојановски, З. (2005). *Функции и карактеристики на училишното испитување и оценување на знаењето*. Скопје: Просветно дело, бр. 2.
56. Стрмчник, Ф. (2001). *Дидактика*. Лублјана: Знанствени институт Филозофске факултете.
57. Трнавац, Н., Ѓорѓевиќ, Ј. (2002). *Педагогија*. деветоизданје. Београд: Научна књига нова.
58. Турковиќ, И. (1996). *Праќење, вредновање и оценување ученика у практичној настави*. Загреб: Отворено свеучилиште.
59. Филиповиќ, Н. (1988). *Дидактика 2*. Сарајево: Свјетлост, Завод за уџбенике и наставна средства.
60. Фурлан, И. (1964). *Упознавање, испитување и оценување ученика*. Загреб: Педагошко-књижевни збор.
61. Цениќ, С. (2001). *Праќење и оценување рада, успех и развој ученика основне школе*. Вранје: Учителјски факултет.
62. *** (1998). *Вредновање и рејтинг основне школе, испитување*. Београд: Универзитет у Београду - Учителјски факултет.

Прилози

Анкетен лист за наставници од основно училиште

Почитуван наставнику !

Пред Вас е прашалник со прашања искажани во облик на претпоставки или тврдења, кои се однесуваат на квалитетот на воспитно-образовниот процес, а воедно и на оценувањето на постигањата на учениците.

Ви се обраќам од причина што Вие сте директно вклучен во процесот на оценувањето на постигањата на учениците.

Како истражувач во областа на образованието ме интересира Вашето мислење и Вашиот придонес за подобрување на оценувањето на учениците во основното училиште.

Ве молам искрено да одговорите на поставените прашања.

Анкетата е анонимна и ќе се користи за научни цели, без да има некакви последици врз лицата што ги даваат одговорите.

Однапред Ви благодарам за соработката !

Општи податоци:	Основно училиште: _____ Место: _____
Возраст:	1. 25-35 2. 36-45 3. 46-55 4. 56-64
Работен стаж:	1. 5-10 год 2. 10-20 год 3. 20 -30 год 4. Над 30 год
Во училиштето реализирам:	а. Одделенска настава б. Предметна настава

1. Како наставник дали го планирате процесот на оценување на постигањата на учениците?			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
2. На кое ниво го вршите планирањето на оценувањето на постигањата на учениците?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Годишно			
б. Месечно			
в. Неделно			

г. Дневно			
3. Дали систематски и континуирано ја следите и оценувате работата на учениците?			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
4. Што подразбирате под менаџирање на оценувањето на постигањата на учениците во основното образование?			
_____			
_____			
_____			
5. Дали Вашето училиште има посебен документ со кој се утврдени основите за планирање и постапување при изведување на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците?			
а. Да, има			
б. Нема			
в. Не знам			
6. Наставничкиот совет на Вашето училиште, дали расправа за некои аспекти на проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците:			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
7. Дали сте запознаени дека постои Етички кодекс за оценување на постигањата на учениците?			
а. Да			

б. Не
8. Дали во текот на базичното образование сте се стекнале со доволно знаења во врска со проверувањето и оценувањето на постигањата на учениците?
а. Да
б. Не
9. Дали сметате дека сте доволно професионално оспособен/а за квалитетно спроведување на процесот на оценување на постигањата на учениците?
а. Да, затоа што _____
б. Делумно, затоа што _____
в. Не, затоа што _____
10. Дали сте учествувале во професионални обуки кои се во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците?
а. Да
б. Не
11. Кои професионални обуки во функција на унапредување на процесот на оценувањето на постигањата на учениците ги имате посетувано:
а. Обука за изработување на тестови на знаења
б. Обука за описното оценување
в. Обука за усното и писменото оценување
г. Друга (наведете која) _____
д. Немам посетувано обука
12. Дали би сакале да посетувате обука во функција на квалитетно проверување и оценување на постигањата на учениците?
а. Да
б. Не

13. Во каква организирана обука во врска со процесот на оценување би сакале да се вклучите?			
а. Во врска со примена на различни методи на оценување			
б. Во врска со критериумите за оценување			
в. Во врска со водење портфолио за учениците			
г. Во врска со описното оценување			
д. Во врска со изработка на инструменти за следење на постигањата на учениците			
ѓ. Во врска со изработка на тестови на знаења			
е. Друга (наведете која) _____			
14. Што најмногу вреднувате кај учениците при процесот на оценувањето на нивните постигања?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Оспособеност за оригинални решенија			
б. Познавање на факти, поими, правила и сл.			
в. Решавање на проблемски ситуации			
г. Усвоеност на социјални вештини, ставови			
д. Оспособеност за анализирање, заклучување			
ѓ. Примена на знаења			
15. Колку често ги применувате новите начини на оценување на постигањата на учениците?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Самооценување на ученици			
б. Оценување од соученици			

16. Дали примената на самооценувањето на учениците и оценувањето од страна на соучениците влијаат врз учениците за постигање на подобри резултати?			
а. Да			
б. Не			
в. Не можам да проценам			
17. Кој вид на проверување на постигањата на учениците дава подобри и пообјективни резултати?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Усното проверување			
б. Писменото проверување			
18. Од кои принципи се водите при проверувањето на постигањата на учениците?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Принцип на индивидуализација			
б. Принцип на континуираност			
в. Принцип на позитивна насоченост			
г. Принцип на јавност (транспарентност)			
д. Принцип на планираност			
ѓ. Принцип на сеопфатност (целосност)			
е. Принцип на вклученост на учениците			
19. Кои начини на проверување и колку често ги користите во наставната пракса?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Усно проверување			
б. Писмени работи			
в. Прашања од есејски тип			
г. Тестови на знаења			
д. Писмени задачи кои бараат			

интегрирање на знаењата			
ѓ. Квиз натпревари			
е. Презентации и проектни активности			
ж. Репродуктивни писмени одговори – состави или контролни задачи			
20. Учениците покажуваат интерес:			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Да се оценуваат меѓусебно			
б. Да се самооценуваат			
21. Дали изработувате портфолио за секој ученик?			
а. Да			
б. Не			
22. Какви се Вашите критериуми за оценување на постигањата на учениците во однос на критериумите на другите наставници од Вашиот колектив?			
а. Построги			
б. Исти			
в. Поблаги			
23. Дали родителите/старателите ги имате запознаено со критериумите за оценување на постигањата на учениците?			
а. Да, сите			
б. Некој од нив			
в. Не			
24. Како најчесто практикувате да ги информирате родителите за постигнатиот успех на нивните деца:			
а. На задолжителни родителски средби			
б. На индивидуални средби			
в. Писмено ги информирам			

г. Друго (наведете како) _____			
25. За што најчесто ги информирате родителите на родителските средби:			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. За постигнатите знаења и вештини			
б. За поведението			
в. Друго			
26. Во кој временски рок по одржувањето на наставничкиот совет на кој се утврдуваат годишните оценки на учениците, свикувате родителска средба на која што ги информирате родителите за постигнатиот успех на учениците?			
а. Во рок од 3 дена			
б. Во рок од 7 дена			
в. Повеќе од една недела			
27. Колку често и за што ги користите податоците од проверувањето на постигањата на учениците?			
Одбележете го со знакот х одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. За формирање оценка			
б. За информирање на родителите			
в. За подобрување на сопствената работа			
г. За редовно повратно информирање и упатување на учениците како подобро да учат			
д. За додатно дисциплинирање на учениците			

ѓ. За анализирање на напредокот на учениците					
28. Дали се согласувате и во кој степен се согласувате дека новите начини на оценување на постигањата на учениците (самооценување и оценување од соученици) влијаат на подобрување на квалитетот на оценувањето на постигањата на учениците?					
а. Се согласувам					
б. Делумно се согласувам					
в. Не се согласувам					
29. Оценете ја Вашата објективност при оценувањето на постигањата на учениците?					
Заокружете ја оценката	1	2	3	4	5
30. Дали Вашето училиште има учествувало во националните или меѓународните оценувања на постигањата на учениците?					
а. ТИМСС					
б. ПИРЛС					
31. Во табелата се наоѓаат низа тврдења. Ваша задача е да го изнесете степенот на Вашето согласување, односно несогласување со секое тврдење, т.е. да го одбележете со знакот x одговорот за секое тврдење во соодветната колона.					
	Тврдења	Потполно се согласувам	Делумно се согласувам	Воопшто не се согласувам	
	Наставниците прифаќаат:				
	Да бидат непристрасни, објективни, позитивни, отворени и подготвени да им дадат поддршка и помош на учениците во процесот на оценувањето				
	Со своето однесување да промовираат високи морални вредности и да бидат пример за учениците				
	Во процесот на оценување да ја				

почитуваат личноста на ученикот и на неговите родители			
При процесот на оценување да не прават дискриминација на учениците по било каква основа (национална, верска, полова, расна итн.)			
Да соработуваат со колегите со цел да се подобри процесот на оценувањето.			

Анкетен лист за родители /старатели

Почитувани !

Оценувањето е процес на давање на судови за постигањата на учениците во одредено подрајче, а оценките се резултат на процесот на оценување.

Важноста на оценувањето во наставниот процес е од огромно значење поаѓајќи од фактот дека истото е клучна компонента за правилно спроведување на наставата.

Почитувани родители како истражувач во областа на образованието ме интересира Вашето мислење и Вашиот придонес за унапредување на оценувањето на постигањата на учениците во основното училиште.

Ве молам искрено да одговорите на поставените прашања.

Анкетата е анонимна и ќе се користи за научни цели, без да има последици врз лицата што ги даваат одговорите.

Однапред Ви благодарам за соработката !

Општи податоци	Место: _____
Пол	а. Машки б. Женски
Возраст	а. Помалку од 35 год. б. Од 35 до 45 год. в. Од 45 до 55 год. г. Над 55 год.
Образование	а. Основно б. Средно в. Вишо г. Високо
Вашето дете посетува	а. Одделенска настава б. Предметна настава

1. Дали Вие како родител/старател сметате дека имате значајна улога во подобрување процесот на оценувањето на постигањата на учениците?					
а. Да					
б. Не					
в. Не знам					
2. Дали сметате дека наставниците се објективни во оценувањето на постигањата учениците?					
а. Да					
б. Не					
в. Не знам					
3. Како би ја оцениле објективноста на наставниците при оценувањето на постигањата учениците?					
Заокружете ја оценката	1	2	3	4	5
4. Како најчесто наставниците Ве известуваат за постигнатиот успех на учениците?					
а. На задолжителни родителски средби					
б. На индивидуални средби					
в. Кога ќе има потреба					
г. Во случаи на проблем					
д. Друго					

5. Колку пати во текот на едно полугодие одделенскиот наставник, односно раководителот на паралелката Ве известува за успехот на Вашето дете?			
а. Еднаш во полугодие			
б. Два пати во полугодие			
в. Повеќе од два пати во полугодие			
г. Ниеднаш			
6. На закажаните родителски средби присуствувате:			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
7. На закажаните родителски средби наставниците Ве информираат за:			
Одбележете го со знакот x одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. За постигнатите знаења и вештини			
б. За поведението			
в. Друго			
8. Дали сте запознаени со критериумите на наставниците при оценувањето на постигањата на учениците?			
а. Да			
б. Не			
9. Кои начини на оценување на постигањата на учениците најмногу ги користат наставниците?			
Одбележете го со знакот x одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Усното проверување			
б. Писменото проверување			
в. Самооценувањето			
г. Оценување од соученици			
10. Што најмногу вреднуваат наставниците кај учениците?			

Одбележете го со знакот x одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш
а. Примена на знаења			
б. Решавање на проблемски ситуации			
в. Усвоеност на социјални вештини и ставови			
г. Оспособеност за анализирање и заклучување			
д. Познавање на факти, поими, правила и сл.			
ѓ. Оспособеност за оригинални решенија			
11. Наставниците се доволно обучени за процесот на оценување на постигањата учениците:			
а. Да			
б. Не, потребна им е дополнителна обука			
в. Не знам			
12. Од наставниците добивате насоки и препораки како да им помогнете на своите деца:			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
13. Дали сте запознаени со Законската можност која гласи: Ако ученикот или родителот не е задоволен од годишна оценка, родителот има право, во рок од три дена од денот соопштувањето на успехот, да поднесе писмен приговор до наставничкиот совет, училиштето, кој треба да биде образложен. (член 72, 2 од Законот за Основно образование)			
а. Да			
б. Не			
14. Дали сте запознаени дека постои Етички кодекс за оценување на постигањата учениците?			
а. Да			
б. Не			
15. Родителите во училишниот одбор имаат најмалку:			
а. Двајца членови			
б. Тројца членови			

в. Четворица членови			
г. Ниту еден член			
16. Како ја доживувате слабата оценка на ученикот?			
а. Како казна			
б. Како мотивација за ученикот			
в. Како предизвик на контра ефект			
17. Изнесете го Вашето мислење како родител/старател, што може позитивно да влијае на подобрување на квалитетот на оценувањето на постигањата на учениците во основно образование?			
_____			
_____			
_____			
18. Во табелата се наоѓаат низа тврдења. Ваша задача е да го изнесете степенот на Вашо согласување, односно несогласување со секое тврдење, т.е. да го одбележете со знак одговорот на секое тврдење во соодветната колона.			
Тврдења Родителите прифаќаат:	Потполно се согласувам	Делумно се согласувам	Воопшто не се согласувам
Да го поддржуваат учењето на своите деца преку залагање за фер оценување			
Да ги почитуваат професионалните одлуки и совети на наставниците во врска со оценувањето на нивните деца			
Кај своите деца да поттикнуваат чесен и фер однос и со своето однесување да бидат пример за тоа			

Кај своите деца да ги препознаваат и попречуваат евентуалните обиди со недозволените постапки да добијат поповолна оценка од објективно утврдената.			

Анкетен лист за ученици во основно училиште

Почитуван ученику !

Пред тебе е прашалник со прашања искажани во облик на претпоставки или тврдења кои се однесуваат на квалитетот на воспитно-образовниот процес во основното образование.

Ти се обраќам од причина што Ти како ученик си директно вклучен во наставниот процес, а со тоа и во процесот на оценувањето на постигањата. Прашалникот содржи прашања од неколку видови. Првиот дел од прашањата се однесуваат на одредени општи податоци за тебе, а другиот дел од прашањата се однесуваат на процесот на оценувањето, начините на кои сте оценувани, методите и слично.

Прашалникот е анонимен !

Твоите искрени одговори ќе допринесат не само за ова истражување, туку и за подобрување и унапредување на менаџирањето на оценувањето на постигањата на учениците во основното училиште.

Однапред Ти благодарам за соработката !

Општи податоци	Основно училиште: _____ Место: _____
Одделение во кое учиш:	
Возраст:	
Училишен успех:	а. Одличен б. Многу добар в. Добар г. Доволен

1. Дали наставничката/наставникот е реален и објективен при оценувањето?			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
2. Што најчесто проверуваат и оценуваат наставниците?			
Одбележете го со знакот x	секогаш	понекогаш	никогаш
одговорот на секое тврдење			
а. Примена на стекнатите знаења			
б. Оспособеност за оригинални решенија			
в. Оспособеност за анализирање, заклучување			
г. Решавање на проблемски ситуации			
д. Познавање на факти, поими, правила и сл.			
ѓ. Усвоеност на социјални вештини и ставови			
3. Дали за секој ваш одговор наставниците Ве известуваат за оценката?			
а. Секогаш			
б. Понекогаш			
в. Никогаш			
4. Заокружи што најмногу влијае на оценката што ја дава наставникот:			
а. Активноста на час	б. Редовност во домашните задачи		
в. Писмените задачи	г. Усмените одговори		
д. Дисциплината	ѓ. Практичната работа		

5. Колку често ги применувате новите начини на оценување?					
Одбележете го со знакот x одговорот на секое тврдење	секогаш	понекогаш	никогаш		
а. Оценување од своето другарче					
б. Самооценување					
6. Дали си објективен при оценување на своето другарче?					
а. Секогаш					
б. Понекогаш					
в. Никогаш					
7. Дали ти се допаѓа начинот на самооценување на сопствените знаења?					
а. Да, многу					
б. Седно ми е					
в. Не ми се допаѓа воопшто					
8. Дали си објективен при самооценувањето?					
а. Секогаш					
б. Понекогаш					
в. Никогаш					
9. Како би ја оцениле објективноста на наставниците при оценувањето на Вашите постигања?					
Заокружете ја оценката	1	2	3	4	5
10. Дали редовно ги известуваш родителите за добиената оценка?					
а. Секогаш					
б. Понекогаш					
в. Никогаш					
11. Како ја доживувате слабата оценка?					

а. Како казна

б. Како мотивација

в. Како предизвик на контра ефект

12. Во табелата се наоѓаат низа тврдења. Ваша задача е да го изнесете степенот на Вашето согласување, односно несогласување со секое тврдење, т.е. да го одбележете со знакот х одговорот за секое тврдење во соодветната колона.

Тврдења	Потполно се согласувам	Делумно се согласувам	Воопшто не се согласувам
Учениците прифаќаат:			
Да се залагаат за праведно и фер оценување на сите ученици и да се спротивстават на појави кои доведуваат до неправично оценување;			
Да ги почитуваат советите на наставниците поврзани со оценувањето и учењето;			
Да ги почитуваат барањата и договорените процедури во врска со оценувањето и да се информираат за последиците од непочитување на правилата;			
Да не поставуваат неприфатливи барања во врска со			

оценувањето на нивните постигања;			
Да не се служат со недозволените постапки во текот на презентирањето на знаењата и вештините со цел да се здобијат со повисока оценка од реално заслужената.			